

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**TÜRK KATILIM BANKALARINDAKİ
YABANCILARIN PAYININ AKTİF KÂRLİLİĞİ
ÜZERİNE ETKİSİ**

AZIZA HASHİ ABOKOR

**İŞLETME ANABİLİM DALI
FİNANSMAN BİLİM DALI**

AĞUSTOS 2017

**TÜRK KATILIM BANKALARINDAKİ YABANCILARIN PAYININ
AKTİF KÂRLILIĞI ÜZERİNE ETKİSİ**

Aziza Hashi ABOKOR

**YÜKSEK LİSANS
İŞLETME ANABİLİM DALI
FİNANSMAN BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS 2017

Aziza Hashi ABOKOR Tarafından hazırlanan “Türk Katılım Bankalarındaki Yabancıların Payının Aktif Kârlılığı Üzerine Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Gazi Üniversitesi İşletme Anabilim Dalında Finansman Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Emine Ebru AKSOY
İşletme Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.

Üye: Prof. Dr. Kürşat YALÇINER
İşletme Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.

Üye: Yrd. Doç. Dr. Burcu DİNÇERGÖK
İşletme Anabilim Dalı, Atılım Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 09/08/2017

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Hilmi ÜNSAL

Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Aziza Hashi ABOKOR

09.08.2017

TÜRK KATILIM BANKALARINDAKİ YABANCILARIN PAYININ AKTİF KÂRLILIĞI ÜZERİNE ETKİSİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Aziza Hashi ABOKOR

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ağustos 2017

ÖZET

Çalışmada, 2006-2015 yılları arasında Türkiye’de bankacılık sektöründe faaliyet gösteren Katılım Bankalarında (faizsiz finans sistemindeki) yabancıların payı ve bunun aktif kârlılığı üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için çeşitli ekonometrik modeller uygulanmıştır. Değişkenler arasında aktif kârlılığının, yabancı paylarının, toplanan fonların, kullandırılan fonların ve öz kaynakların uzun dönemli ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Nedensellik testine göre kullandırılan fonların ve toplanan fonların iki yönlü ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Aktif kârlılığının ve yabancı payların arasında ise tek yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

BilimKodu :1153

AnahtarKelimeler :Aktif Kârlılığı, Katılım Bankaları, Nedensellik, Yabancı Ortaklar, Var Modeli.

SayfaAdedi : 100

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Emine Ebru AKSOY

IMPACT OF FOREIGN SHARES TO PROFITABILITY IN TURKISH
PARTICIPATION BANKS
(M.S. Thesis)

Aziza Hashi ABOKOR

GAZİ UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCES INSTITUTE
August 2017

ABSTRACT

Covering the period 2006 to 2015, this paper aims at empirically studying the impact of foreign shares on the profitability of participation banks. Several econometrical models have been implemented to reveal this relation among variables. There is no co-integration result between profitability on the one hand, and foreign shares, deposits, loans and equity on the other hand. According to the Granger causality test lag 1, a bidirectional relationship exists between deposits and loans. Meanwhile, a unidirectional relationship exists between profitability and foreign shares.

Science Code : 1153
Key Words : FS, Granger causality, Return-on-Assets, Turkish
Participation Banks, Vector Auto Regression (VAR).
Page Number : 100
Supervisor : Assoc. Prof Dr. Emine Ebru AKSOY

TEŞEKKÜR

Türkiye'deki Katılım Bankaları üzerine yapılan akademik çalışmaların büyük bir çoğunluğu oranlar ile analiz edilmiştir. Katılım Bankaları üzerine ekonometrik analiz yapan akademik çalışmaların sayısı son derecede azdır. Bu nedenle ilgili konunun tez çalışması yapılması uygun görülmüştür.

Türk Katılım Bankalarındaki Yabancıların Payının Aktif Kârlılığı Üzerine Etkisinin incelendiği bu çalışmanın amacı Türkiye'de hızlı büyüme süreci yaşayan katılım bankalarında yabancı paylarının aktif kârlılığı üzerine olan etkisini analiz etmektir.

Çalışmada ilk olarak faizsiz bankacılığın tarihçesi, geleneksel bankacılığın tarihçesi, faizsiz bankacılığın dünyada ve Türkiye'deki gelişim süreci, faizsiz bankacılık işlevleri, faizsiz bankacılık yatırım türlerinden detaylı olarak bahsedilmiştir. Ayrıca Türk bankacılığında faizsiz finans sistemindeki 2010-2016 yılları arasındaki aktiflerin, kredilerin ve mevduat gelişmeleri de incelenmiştir. Son olarak Türk Katılım Bankalarındaki Yabancıların Payının Aktif Kârlılığı Üzerine Etkisinin 2006-2015 yılları arasındaki Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası ve Türkiye Finans Katılım Bankası analiz edilerek eşbütünleşme, VAR modeli, etki tepki fonksiyonları ve varyans ayrıştırılma yöntemleri uygulanmıştır.

Tez çalışmamın araştırılmasında ve yürütülmesinde bana yol gösteren engin bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim değerli tez danışmanım Doç. Dr. Emine Ebru Aksoy'a içten şükranlarımı sunarım. Kendisinin çalışma sürecinde bana verdiği teşvikler sayesinde çalışmamı sürdürüp ileriye dönük geliştirme fırsatı elde ettim.

Ayrıca tezimin analiz kısmında benden yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Ayşe Yıldız'a ve Doç. Dr. Funda Yurdakul'a da şükranlarımı sunarım. Tez çalışmamda bana moral ve destek veren, her zaman yanımda olan, aileme ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ	xi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FAİZSİZ BANKACILIĞIN ÖZELLİKLERİ VE İŞLEVLERİ

1.1. Genel Olarak Faizsiz Bankacılık	3
1.1.1. Bankacılığın Tarihçesi	3
1.1.2. Faizsiz Bankacılığın Tarihçesi	7
1.1.2.1. Dünyada Faizsiz Bankacılığın Tarihçesi	8
1.1.2.2. Türkiye’de Faizsiz Bankacılığının Tarihçesi	8
1.2. Faizsiz Bankacılığı Ortaya Çıkaran Nedenler	10
1.2.1.1. Dini Nedenler	11
1.2.1.2. İktisadi Nedenler	11
1.2.1.3. Sosyal Nedenler	12
1.3. Faiz ve İslam	13
1.4. Faizsiz Bankacılığın Gelişim Süreci	15
1.5. Faizsiz Bankacılığın Hedefleri	16
1.6. Faizsiz Bankacılığın Temel Özellikleri	16
1.7. Faizsiz Bankacılığın İşlevleri	18

Sayfa

1.7.1. Tasarruf ve Yatırımları Etkileme.....	18
1.7.2. Finansal Aracılık	19
1.7.3. Ekonomik Büyüme ve Gelişmeyi Etkileme	19
1.7.4. İstikrar Sağlama	20
1.7.5. Enflasyonu Kontrol Etme ve İstihdamı Sağlama	20

İKİNCİ BÖLÜM**FAİZSİZ BANKACILIK SİSTEMİNDE FON TOPLAMA, FON KULLANDIRMA YÖNTEMLERİ ve TÜRKİYE'DE KATILIM BANKALARININ GELİŞİMİ**

2.1.Faizsiz Bankacılıkta Fon Toplama Yöntemleri.....	21
2.1.1. Cari Hesaplar	21
2.1.2 Katılma Hesapları	21
2.2. Faizsiz Bankacılıkta Fon Kullandırma Yöntemleri.....	22
2.2.1. Mudaraba (Emek-Sermaye).....	22
2.2.2. Murabaha (Mali Kâr ile Satma)	23
2.2.2.1. Satın Alma Emriyle Murâbaha Satışı	24
2.2.2.2. Murâbaha Yoluyla Dış Ticaretin Finansmanı	24
2.2.3. Muşareke (Ortaklık)	25
2.2.3.1. Müşâreke-i Mutenâkisa.....	26
2.2.4. Kârz-ı Hasen (Faizsiz Borç Verme).....	26
2.2.5. İcare (Finansal Kiralama).....	27
2.2.6. Selem (Üretilecek Olan Malın Satın Alınması)	31
2.2.7. İstisna (Siparişe Dayalı Satın Alma).....	31
2.2.8. Tekafül (İslamî Sigortacılık).....	32
2.2.9. Sukuk (Vesika, Enstrumanlar).....	34
2.3. Türkiye'de Faizsiz Bankacılığın Gelişimi	35
2.3.1. Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.	36

	Sayfa
2.3.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.	36
2.3.3. Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	37
2.3.4. Ziraat Katılım Bankası A.Ş.	38
2.2.5. Vakıf Katılım Bankası A.Ş.	39
2.4. Türk Katılım Bankalarındaki Yabancıların Payı	40
2.4.1. Kuveyt Katılım Bankası A.Ş.	40
2.4.2. Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.	41
2.4.3. Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	42
2.5. 2010-2016 Türk Mali Sektöründe Katılım Bankacılığının Yeri	43
2.6. Katılım Bankalarının 2003-2016 Aktif Büyüklüğü	57
2.7. Katılım Bankalarının Şube ve Personel Sayıları	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK KATILIM BANKALARINDAKİ YABANCILARIN PAYININ AKTİF KÂRLİLİĞİ ÜZERİNE ETKİSİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	61
3.2. Literatür Taraması	61
3.2. Araştırmanın Modeli ve Uygulama.....	66
3.4. Yöntem ve Analiz Sonuçları	69
3.4.1. Durağanlık Testleri.....	70
3.4.2. Modelin Fonksiyonel Formu	72
3.4.3. Johansen Eşbütünleşme Testi	72
3.4.4. VAR Modeli	74
3.4.4.1. Granger Nedensellik Testi	74
3.4.4.2. Vektör Otoregresif Model (VAR)	78
3.4.5. Etki-Tepki Fonksiyonlarının Analizi	79
3.4.6. Varyans Ayrıştırması Analizi	85

SONUÇ VE ÖNERİLER	89
KAYNAKLAR.....	93
EKLER.....	97
ÖZGEÇMİŞ.....	100

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 1.1. Türkiye'deki Katılım Bankaları	9
Çizelge 1.2. Aşırı Faiz ile ilgili Hükümler	14
Çizelge 1.3. Faizin Kur'andaki Cezası.....	15
Çizelge 2.1. Albaraka Türk'ün Sermaye Dağılımı	36
Çizelge 2.2. Kuveyt Türk'ün Sermaye Dağılımı	37
Çizelge 2.3. Türkiye Finans'ın Sermaye Dağılımı	38
Çizelge 2.4. Ziraat Katılım Bankasının Sermaye Dağılımı	39
Çizelge 2.5. Vakıf Katılım Bankasının Sermaye Dağılımı	40
Çizelge 2.6. Kuveyt Katılım Bankasının Yabancı ve Yerli Payları %	41
Çizelge 2.7. Albaraka Türk Katılım Bankasının Yabancı ve Yerli Payları %.....	41
Çizelge 2.8. Türkiye Finans Katılım Bankasının Yabancı ve Yerli Payları %	42
Çizelge 2.9. 2010 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi.....	43
Çizelge 2.10. 2011 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi.....	45
Çizelge 2.11. 2012 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi.....	46
Çizelge 2.12. 2013 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi.....	47
Çizelge 2.13. 2010 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi	48
Çizelge 2.14. 2011 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi	49
Çizelge 2.15. 2012 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi	50
Çizelge 2.16. 2013 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi	51
Çizelge 2.17. 2010 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi.....	52
Çizelge 2.18. 2011 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi.....	53
Çizelge 2.19. 2012 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi.....	54
Çizelge 2.20. 2013 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi.....	54
Çizelge 2.21. 2014 Banka Grupları Bazında Aktiflerin Mevduatın ve Kredilerin Payları	55

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.22. 2015 Banka Grupları Bazında Aktiflerin Mevduatın ve Kredilerin Payları	56
Çizelge 2.23. 2015-2016 Katılım Bankalarının Bazında Aktiflerin Mevduatın ve Kredilerin Payları	56
Çizelge 2.24. Katılım Bankalarının 2003-2015 Aktif Büyüklüğü	57
Çizelge 2.25. Katılım Bankalarının Şube ve Personel Sayıları.....	58

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1. Uluslararası Katılım Bankaların Varlıkları	16
Şekil 2.1. Dünyadaki tekafül yüzdesi	33
Şekil 2.2. Kuveyt Katılım Bankasının Yabancı ve Yerli Payları %	41
Şekil 2.3. Albaraka Türk Katılım Bankasının Yabancı ve Yerli Payları (%)	42
Şekil 2.4. Türkiye Finans Katılım Bankasının Yabancı ve Yerli Payları %	43
Şekil 2.5. 2010 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi	44
Şekil 2.6. 2011 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi	45
Şekil 2.7. 2012 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi	46
Şekil 2.8. 2013 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi	47
Şekil 2.9. 2010 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi	49
Şekil 2.10. 2012 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi	50
Şekil 2.11. 2013 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi	51
Şekil 2.12. 2010 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi	52
Şekil 2.13. 2011 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi	53
Şekil 2.14. 2012 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi	54
Şekil 2.15. Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi	55
Şekil 2.16. Katılım Bankaların 2003-2016 Aktif Büyüklüğü	58
Şekil 2.17. Katılım Bankaların Şube ve Personel Sayıları	59
Şekil 3.1. 2006-2016 Aktif Kârlılığı Rasyosu	67
Şekil 3.2. 2006-2016 Yabancı Ortakların Payları	67
Şekil 3.3. 2006-2016 Özkaynaklar/Toplam Aktifler	68
Şekil 3.4. 2006-2016 Fonlar/Toplam Aktif	68
Şekil 3.5. 2006-2016 Krediler/Toplam Aktif	69
Şekil 3.6. Değişkenler Arasındaki Nedensellik ilişkileri	77
Şekil 3.7. Ters kök karakteristiği polinomu	79

Şekil	Sayfa
Şekil 3.8. LROA Etki-Tepki Fonksiyonları.....	80
Şekil 3.9. LFS Etki-Tepki Fonksiyonları	81
Şekil 3.10. LEQTA Etki-Tepki Fonksiyonları	82
Şekil 3.11. LDTA Etki-Tepki Fonksiyonları	83
Şekil 3.12. LLTA Etki-Tepki Fonksiyonları	84

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

AAOIFI	:Accounting and Auditing Organization for IslamicFinancial Institutions
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABRK	: Albaraka Katılım
ADF	:Augmented Dickey Fuller
ASEAN	:Association of Southeast Asian Nations
AŞ	:Anonim Şirleti
BDDK	:Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
DTA	:Deposits to Total Assets
EFT	:Elektronik Fon transferi
EURO	:European Union Currency
EY	:Earnst and Young
FS	:Foreign Shares
FKB	:Finans Katılım Bankası
GCC	:Gulf Cooperation Council
HSBC	:Hong Kong and Shanghai Banking Corporation
IBRD	:International Bank For Reconstruction And Development.
IFSB	:Islamic Financial Services Board
IMF	:International Monetary Fund
KTK	: Kuveyt Türk Katılım
LTA	: Loan to Total Assets
OPEC	:Organization of Petroleum Exporting Countries
MÖ	: Milattan Önce
ÖFK	:Özel Finansal Kurumları

Kısaltmalar**Açıklamalar**

QISMUT	:Qatar, Indonesia, Saudi Arabia, Malaysia, UAE and Turkey
ROA	:Return on Asset
VAR	:Var Auto Regression
TKBB	:Türkey Katılım Bankalar Birliği
TP	:Türk Parası
USD:	:United States Dollar
YL	:Yüksek Lisans
YP	:Yabancı Para
YY	:Yüzüncü Yıl

GİRİŞ

Müslüman toplumların çoğunun, geleneksel bankacılıktan uzak durmaya çalışma sebeplerinin temelinde 'faiz' sistemi yatmaktadır. Çünkü geleneksel bankacılıkta fonlar oluşturulur ve dağıtılırken faiz unsuru kaçınılmazdır. Geleneksel bankacılıkta paradan para kazanılmaktadır; oysaki paranın hiçbir değeri yoktur; parayı değerli kılan mal, ticaret, sınaî ve hizmet karşılığıdır. Faizsiz bankalar sadece para hareketlerinden para kazanmaz; parayı mutlaka bir iktisadî faaliyette değerlendirerek ticarî kazanç elde etmeye çalışır ve kazanç gerçekleşirse, onu, ortağı durumundaki katılım hesabı sahipleriyle yani halkla paylaşırlar.

Faizsiz bankacılıkta temel olan, paranın üzerine para koyulmaması, başka bir deyişle paranın bir değişim ya da kira aracı olmamasıdır. Faizsiz bankacılıkta fon sahipleriyle ortaklık gerçekleştirilmektedir. Belirlenen süre boyunca (örneğin. 3 ay, 1 yıl veya 2 yıl) havuzda biriken para, fon talebi/ihtiyacı olan bireylere veya işletmelere ticarî, sınaî ve hizmet sektöründe işletilmek üzere sunulmaktadır. Sonunda ise, kâr zarar ortaklığı yapılmaktadır.

Faizsiz bankacılığın bir diğer temel mantığı ise, İslamî ilkelere aykırı ürün ve/veya hizmetlere yönelik yatırımların desteklenmemesidir. Fon sağlanan birey veya işletmeler bu fonu alkol vb. ürünlere yatırım amaçlı kullanamazlar. İslam Dünyası'nın sınaî, ticarî ve sosyal açıdan Batı'nın gerisinde kalmasıyla birlikte, 20. yüzyıl başından itibaren, bankacılık faizsiz esasa dayalı olarak ele alınmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın ilk bölümünde geleneksel bankacılığın tarihçesi, faizsiz bankacılığın tarihçesi, faizsiz bankacılığın dünyada ve Türkiye'deki gelişim süreci, faizsiz bankacılığın işlevleriyle alınacaktır. İkinci bölümde, faizsiz bankacılık yatırım türlerinden; mudaraba, murabaha, müşareke, icare (leasing), tekafül (İslam sigortası), selem ve istisna kavramlarından detaylı olarak bahsedilecektir. Türk bankacılığında ya da faizsiz finans sistemindeki 2010-2016aktiflerinin, kredilerinin ve mevduatının gelişimi vurgulanacaktır.

Üçüncü bölümde ise Türk Katılım Bankalarındaki Yabancıların Payının Aktif Kârlılığı Üzerinde Etkisi incelenecektir. Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası ve Türkiye Finans Katılım Bankası analiz edilerek eş bütünleşme, VAR modeli, etki tepki fonksiyonları ve varyans ayrıştırılması yöntemleri uygulanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

FAİZSİZ BANKACILIĞIN ÖZELLİKLERİ VE İŞLEVLERİ

1.1. Genel Olarak Faizsiz Bankacılık

Faizsiz bankacılık M.Ö'ye dayansa da yeniden fikir düzeyinde ilk defa 1955 yılında Pakistanlı Muhammed Uzeyr tarafından ortaya konulmuştur¹. 1960'larda Mısır Arap Cumhuriyeti'ndeki Mit Gamr kasabasında da uygulanmıştır. Eski Mısır devlet başkanı Cemal Abdulnasir döneminde, bütün bankalar kamulaştırma hareketine alternatif olarak geliştirilen bir deneyin sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de faizsiz bankacılık ilk olarak 1984 yılında özel finansal kurumların girişimi ile ortaya çıkmıştır. Türkiye'de bu yapıdaki ilk finansal kurumlar Albaraka Türk ve Feysal Finans'tır. Bu kurumların gelişmemiş olmasının sebepleri, bu bankaların çalışma esasları ve hukuki altyapılarındaki eksikliklerdir. 19 Aralık 1999'da çıkarılan 4491 sayılı Kararname ile özel finans kurumları, 4389 sayılı bankalar kanunu çerçevesinde alınıp resmî olarak banka statüsüne dahil edilmiştir. 2005'te faizsiz bankacılık, yeni kuruluşve yasal olarak Katılım Bankacılığı adlandırılması kabul edilmiştir. Bugün Türkiye'de bu yönde varlığını devam ettiren beş katılım bankası vardır: Bu bankalar Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Ziraat Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Türkiye Finans Katılım Bankası şeklinde sıralanmaktadır.

1.1.1. Bankacılığın Tarihçesi

Bankalar, antik çağlardan günümüze, özellikle son iki yüz yılda neredeyse tüm dünyada finansal sistemin en önemli kurumları olmuşlardır. Banka kavramı, İtalyanca 'banco' kelimesinden geldiği ve daha sonra bu kelimenin 'banka' olarak

¹Özsoy, M.Ş. (2012) *Katılım Bankacılığına Giriş*, İstanbul: Kuveyt Türk.Yayınevi, 65.

kullanıldığı düşünülmektedir. Temel olarak eski çağda bankerler paranın ticaretini yapan kişilerdir².

1300-1400'lü yıllarda İtalya'da Medici ailesi bankacılık alanında önemli gelişmeler sağlamıştır. Bankacılığın asıl gelişimi 1453 İstanbul'un fethinden sonra olmuştur. İstanbul'un fethinden sonra Avrupa'da Rönesans ve Reform hareketleri, yeni kıtaların keşfedilmeleri ve ticaretin yaygınlaşmasının başlangıcı, o zamana kadar Kilise Hukuku'nun yerini Roma Hukuku'nun almasına neden olmuştur. Sonuçta, faiz yasağı kaldırılmış ve bankacılık faaliyetleri özellikle İtalya'da tüm Avrupa ülkelerinde önem kazanmıştır.³

Yeni coğrafyaları ortaya çıkarmak, teknik buluşlar, sömürgeleşme hareketleri hem milli hem de milletlerarası alım satımın gelişmesine neden olmuştur. Yenidünyanın keşfedilmesiyle Avrupa'nın ticaret merkezi Avrupa kıyılarından geniş bölgelere ulaşmıştır. O dönemlerde bankacılık ve para ticareti önemli bir yatırım alanı olmuştur. Avrupa'nın ünlü ve milyoner aileleri bu yeni kazanç yolunu yakından takip etmişlerdir.

Bu dönemde, büyük milyonerlerden bankacılar, kârlı gördükleri her yatırım işine girmişlerdir. Bu bankerlerin ilgi duydukları yatırım alanları; deniz ötesiticaretler, vergi toplama, para basma işlemleri, toplumlar arasısermaye transferi, sömürgeleri olan ülkelerdeki maden yatakları, vb şekilde sıralanmaktadır.⁴

Amerika'nın keşfinden sonra, Avrupa'da kullanılan sikkelerin çok farklı değerlerde olması uluslararası ticareti olumsuz etkilemiş ve bir çok soruna yol açmıştır. Uluslararası geri ödemeleri düzene sokmak amacıyla modern anlamda banker etkinliği gösteren ilk banka 1609 yılında Hollanda'nın başkentinin adı verilen Amsterdam Bankası olmuştur.

19. yüzyıldaki endüstri devrimi bankacılık sistemini hızla modernize etmiş ve bankaları parasal ilişkilerin merkezindeki en önemli finansal kurumlardan biri haline

²Kandemir, O, (2014) *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*, (Üçüncü Baskı). İstanbul.: Beta Yayınevi, 43.

³Erol. H.M, (2006) '*Dünyada ve Türkiye'de Bankacılık Sektörünün Gelişimi ve Türkiye'de Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması*', Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 11.

⁴Çivi, H, (1985) '*Türkiye'de Bankacılık Teori Uygulama ve Sonuçlar*', Fon matbaası, Ankara, 21.

getirmiştir. Bankacılık sektöründeki büyüme bu dönemde ortaya çıkmış. Merkez Bankacılığını da ortaya çıkarmıştır. Avrupalı ülkelerde birçok Merkez Bankası kurulmuştur.⁵ İlk emisyon bankaları olarak tanımlanan Stockholm Bankası ve İngiltere Bankası bankacılık tarihinde önemli bir yer edinmişlerdir. İsveç'teki Stockholm Bankası 1656 yılında Palmstuch tarafından kurulmuştur. Bankalara yatırılan altın sikkelerin karşılığında verilen banknotların çok azının bankaya geri ödenerek karşılığında sikke çekildiğini; buna karşılık bankalardaki altın sikkelerin önemli bir kısmının ankes 'rezerv' olarak kaldığı fark edilmiş ve böylece emisyon usulü denilen, altın sikke mevcudunun belli bir oranına kadar, fazladan banknotu piyasaya çıkarılmaya başlanmıştır.

Emisyon bankalarının para ve kredi açısından oynadığı rol, diğer ülkelere örnek olmuştur. 19. yüzyılda hemen hemen bütün Avrupa ülkeleri, İngiltere Bankası örneğinden hareketle emisyon bankaları kurmuşlardır. Böylece 19. yüzyıldan itibaren anonim şirket statüsü, geniş organizasyonlar, çok branşlı bankalar yasaların denetiminde oluşturulmaya ve faaliyetlerini sürdürmeye başlamışlardır.

19. yüzyıla kadar kurulan bankalar kendi kaynaklarını kullanarak borç vermişler ve bankacılık faaliyetlerini yapmışlardır. Bununla beraber, 19. yüzyıldan sonra kurulan bankalar mevduat ve kredi mekanizmasında, poliçe ve ticari senet iskontosunda büyük değişiklikler meydana getirmişlerdir. Bununla da kalmayıp mali piyasaları düzenlemek, büyük miktarda sermaye birikimini ve bu sermayenin likiditesini sağlamak suretiyle bankacılık alanında eski devirlerle kıyaslanamayacak şekilde yenilikler yapmışlardır. Özel ayrıcalıklarla ve tekellerle kurulan emisyon bankaları da diğer bankaların aktardığı senetleri reeskonta tabi tutmak, para ve kredi piyasasını düzenlenmek suretiyle bankaların bankası yani devletlerin resmi bankaları haline gelmişlerdir.⁶

19. yüzyılda Avrupa'da bankacılıkta uzmanlaşmanın temel nedeni bankaların kaynak yapısıdır. Kendi özkaynaklarıyla çalışan sağlam malî yapıya sahip bankalar orta ve uzun vadeli krediler vererek, yatırım ve iş bankacılığı alanında uzman olmuşlardır. Özkaynakları az ve halktan topladıkları mevduatı kaynak olarak

⁵Takan, M,(2001) “*Bankacılık Teori, Uygulama ve Yönetim*”, Ankara: Nobel Yayınları, 26.

⁶ Erol. 2006, 14.

kullanan ticaret ve mevduat bankalarıysa, kısa dönemli para ve kredi işlemlerinde faaliyet göstermişlerdir.⁷

Bankacılık sistemi başlangıçta çok kurum ve kuruluşlara hizmet vermekteyken, 20 yüz yılda bireysel bankacılık uygulamalarına başladığı görülmektedir. Modern anlamda kredi kartı ilk kez 1914 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde kullanılmıştır.⁸ Ticari bankaların tüketici kredisi uygulaması ise yine Amerika Birleşik Devletlerinde 1928 yılında başlamıştır. 1928'de National City Bank Of New York kişisel borç bölümü kurarak kişisel kredi verme işlemini gerçekleştirmiştir.⁹ Ancak uygulamadaki bazı sorunlar nedeniyle uzun süre bu tür krediler, Amerikan bankacılık sistemi dışında kalmıştır.

20 yüzyılda dünya bankacılık sektöründe meydana gelen en önemli gelişme Amerika Birleşik Devletlerinin bankalarının hızla genişlemesidir. Bunun sebebi de 1913'te Amerika Birleşik Devletlerinde çıkarılan Federal Rezerv Kanunu'nun ulusal bankalara, ülke dışında şube açmaya izin vermesidir. I. Dünya Savaşından önce İngilizlerin verdiği borçları tahsil edemediğinden dolayı savaş finansmanında zorlanan İngilizler, dünyadaki bankerliği oynama rolünün kısıtlanmasına neden olmuştur. Böylece sterlinin ülkelerarası ödeme aracı olma durumu sarsılmış ve meydana gelen boşluğu da Dolar doldurmuştur. Avrupalıların tüm gayretlerine rağmen Avrupa'dan Amerika Birleşik Devletlerine sermaye çıkışı engellenememiş ve bu sermaye akışı New York'u uluslararası finans merkezi haline getirmiştir. Böylece, Amerika Birleşik Devletler savaş öncesinde dünyanın en borçlu ülkesi pozisyonundayken savaşla beraber en önemli borç veren ülkelerinden biri olmuştur.

1929 krizinde çok sayıda bankanın iflas etmeye başlamasından dolayı 1933 yılında Amerika Birleşik Devletleri yeni bir kanun çıkarmış ve bu kanunla mevduat sigorta sistemi getirilerek tasarruflar güvence altına alınmıştır. Diğer taraftan yatırım ve ticari bankacılık faaliyetleri birbirinden ayırmıştır. Böylece bankacılık sistemine olan güven tazelenmiştir. Yatırım ve ticaret bankacılığının birbirinden

⁷Çivi, 1985, 21.

⁸Eyüp Y.,(2000). *Türkiye'de Kredi Kartı Uygulaması ve Ekonomik Etkileri*, İstanbul, 4.

⁹Erol, 2006, 10.

ayrılmasıyla bankaların kredi açtıkları şirketlerin menkul kıymetlerinin pazarlanması gibi ahlaki tehlike doğuracak işlemlerden uzak durmaları hedef alınmıştır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşturulan Bretton Woods sistemi, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi uluslararası kuruluşları yaratmıştır. IMF, ödemeler dengesi açığı olan ülkelerin kısa vadeli finansman açığını karşılamak amacıyla kurulmuştur. Dünya Bankası ise, Avrupa'nın yeniden inşası ve kalkınması için gerekli olan uzun vadeli finansmanı sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Bretton Woods sisteminin çökmesinden sonra, bankacılık sektöründe birçok değişim ve yenilik gerçekleşmiş ve yeni ürünler ile yeni finansman teknikleri ortaya çıkmıştır. 1980'lerde bankacılıkta bilgisayar teknolojilerinin yaygınlaştığı, 1990'lar da internet bankacılığının ve elektronik bankacılık ürünlerinin hızla yayıldığı bir dönem olmuştur. 2000'li yıllar bankacılık sektöründe yoğun rekabetin yaşandığı, bireysel bankacılık hizmetlerinin elektronik para ve elektronik bankacılık hizmetlerinin önem kazandığı bir dönem olmuştur.¹⁰

1.1.2. Faizsiz Bankacılığın Tarihçesi

Faizsiz bankacılık M.Ö.'ye dayansa da fikir düzeyinde ilk defa 1955 yılında Pakistanlı Muhammed Uzeyr tarafından ortaya konulmuştur.¹¹ Faizsiz Bankacılık 1960'larda Mısır Arap Cumhuriyeti'ndeki Mit Ghamr köyünde ortaya çıkmıştır. Müslüman bölgelerinde (bugünkü Pakistan) yer yer kooperatif tipi bankacılık uygulamaları görülmüş olup bu girişimler, ilk faizsiz finansman örnekleri arasında kabul edilmektedir. Değişik ülkelerde münferit uygulamalar şeklinde ortaya çıkan faizsiz bankacılık girişimlerinin bilinçli, organize ve çağdaş metodlarla hayata geçirilmesi; sermaye birikiminin en yoğun olduğu ülkelerde (Suudi Arabistan ve diğer Körfez Ülkeleri) öne çıkması, 20. yüzyılın son çeyreğinde mümkün olmuştur.¹²

¹⁰Erdoğan, D.(2011). *Katılım Bankacılığı ve Türk Ekonomisine Katkıları*, İstanbul. 11.

¹¹ Özsoy, M. Ş.(2012)*Katılım Bankacılığına Giriş*, İstanbul: Kuveyt Türk. 65

¹² Canbaz, M. (2012). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*, (Üçüncü Baskı), Beta yayıncılık. 199.

1.1.2.1. Dünyada Faizsiz Bankacılığın Tarihçesi

İslâm dünyasında, faizsiz bankacılık modern ve kurumsal anlamdaki ilk faizsiz banka girişimine, 1970’li yıllarda ortaya atılan bir fikirle, 7 Aralık 1973 tarihinde İslâm Kalkınma Bankası (Islamic Development Bank)’nın kurulmasıyla şekillenmeye başlamıştır. ‘İslâmî’ esaslara göre kurumsal bankacılığın başlangıcı sayılan bu ilk girişimde, yukarıda sayılan teorik gerekçeler yanında 1970’li yıllarda petrol üreten ülkelerin (OPEC) ortaklaşa aldıkları kararla petrole zam yapmaları sonucu, Batı’dakine benzer şekilde İslâm ülkelerinde, özelde Körfez Ülkeleri’nde biriken zengin malî kaynaklar önemli etkiye sahip olmuştur.¹³

2015’te 920 milyar dolar ile küresel katılım bankacılığı aktiflerinin yüzde 80’ini kontrol eden Katar, Endonezya, Suudi Arabistan, Malezya, BAE ve Türkiye (QISMUT) denilen bu ülkeler bu yıl varlık büyüklüğünün 920 milyar doları geride bırakacağı hesaplanırken, söz konusu ülkelerde gelecek beş yılda sektörün yıllık bileşik ortalama yüzde 14 ile büyüyeceği tahmin edilmektedir. Ernst & Young (EY) raporuna göre, 2020’de, Türkiye’nde birlikte olduğu önde gelen 9 piyasada İslâmî banka aktiflerinin 1,8 trilyon dolara ulaşacağını tahmin edilmiştir. EY’nin rapora göre dünyada şimdi, piyasada değeri 10 milyar doların üzerinde 1 tane, 1 milyar doların üzerinde olduğu 22 tane katılım bankası bulunmaktadır.

Söz konusu 22 bankanın 17’si QISMUT’ta yer almaktadır. 10 milyar doların üzerinde büyüklüğe sahip banka ise, Suudi Arabistan’dadır. QISMUT üzerinden katılım bankacılığı kâr havuzu, 2014 yılında 10.8 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir. 2020’ye kadar Katılım bankacılığı kâr havuzu 30.3 milyar dolara ulaşacağını ve bu rakamın 27.8 milyar dolarının QISMUT pazarlarından gelmesi tahmin ediliyor.¹⁴

1.1.2.2. Türkiye’de Faizsiz Bankacılığının Tarihçesi

Özel Finans Kurumları (ÖFK) 16.12.1983 tarih 83/7506 sayılı kararname ile katılım bankacılığının ilk kuruluşu başlamıştır. İsminde yer alan “özel” kelimesi,

¹³ Özsoy, İ. (1997). Özel Finans Kurumları, İstanbul, Asya Finans Kültür Yayınları: 98.

¹⁴ EY Report: World Islamic Banking Competitiveness Report 2016

kurulmuş olan şirketlerin kamusal değil özel olduğunu belirtmekte, “finans” ibaresi ise, bu kurumların finansal piyasaların bir aracı kurumu olduğunu ifade etmektedir.

1985'te Al Baraka Türk, Faysal Finans, 1989'da da Kuveyt Türk, Vakıflar Genel Müdürlüğü ortaklığı ile sektörde yerini almıştır. 1996'da Asya Finans sektöre giriş yapmıştır. Faysal Finanssonradan Family Finans'a dönüşmüştür. Family Finans, 2005 yılında, 1991'de sektöre giren Anadolu Finans ile birleşmiş ve günümüzdeki Türkiye Finansmanı olmuştur. Halen Türkiye'de anılan bu üç Katılım Bankası ve iki kamu sermayeli Ziraat Katılım Bankası ve Vakıf Katılım Bankası faaliyet göstermektedir.

1995 yılında faaliyete başlayan İhlas Finans ise, güçlü bir aktif-pasif, gelir-gider dengesine sahip bir faizsiz bankacılık modeli içinde yer almasına rağmen sonraları yönetim zafiyeti yaşamış ve grup olarak 2001 ekonomik krizinde likidite sorunuyla karşılaşmıştır. Haziran 1999'da kurulan ve Ağustos 2000'den itibaren faaliyete başlayan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), İhlas Finans'ın faaliyetlerini durdurmuştur.

Katılım bankalarının çatı kuruluşu olan Özel Finans Kurumları Birliği ve 4389 Sayılı Bankacılık Kanunu, 29.05.2001 tarih ve 4672 Sayılıkanun ile Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 4672 Sayılı kanunile 6'nci fıkrası uyarınca da kurulmuştur. 24416 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 04.10.2001 tarih ve 2001/3138 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile faaliyete geçmiş ve birlik statüsü sözü geçen madde hükümleri çerçevesinde yürürlüğe girmiştir.

Daha Sonra, Resmi Gazete'nin 01/11/2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanan 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ile özel finans kurumları “Katılım Bankaları” adını aldığı gibi, Birliğin ünvanı da **Türkiye Katılım Bankaları Birliği**olarak değiştirilmiştir.¹⁵ 2005'te Türkiye Katılım Bankaların sektördeki aktif payı %2'deyken % 2,9 artış ile 2016 yılında %4,90 olmuştur.

Çizelge 1.1. Türkiye'deki Katılım Bankaları

¹⁵ <http://www.tkbb.org.tr/tarihce> E.T. 10.08.2016.

Katılım Bankası'nın Adı	Kuruluş Yılı	Faaliyet Yılı	Bugünkü Durumu
Albaraka Türk	1984	1985	Devam etmektedir
Kuveyt Türk	1988	1989	Devam etmektedir
Bank Asya	1996	1996	Sona erdi
Anadolu Finans	1991	1991	Sona erdi
Family (Feysal) Finans	1984	1985	Sona erdi
İhlas Finans	1995	1995	Sona erdi
Türkiye Finans	2005	2005	Devam etmektedir
Ziraat Katılım Bankası	2014	2015	Devam etmektedir
Vakıf Katılım Bankası	2015	2016	Devam etmektedir

Türkiyedeki katılım bankaların kuruluş yılları, faaliyet yılları ve günümüzdeki durumları Tablo 1'de gösterilmiştir. İlk kurulan banka Albaraka Türk Katılım Bankası'dır. Daha sonra Kuveyt Türk Katılım Bankası kurulmuştur. Türkiye Finans Katılım Bankası; Anadolu Finans Bankası ve Family Finans'ın birleşmesiyle kurulmuş ve isim değişikliğine uğramış bir katılım bankasıdır. Günümüzde aktif olarak devam eden Katılım Bankaları ise: Albaraka Türk, Kuveyt Türk, Türkiye Finans, Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım Bankalarıdır. Sona eren Katılım Bankaları ise Bank Asya, Anadolu Finans, Family (Feysal) Finans ve İhlas Finans bankalarıdır.

1.2. Faizsiz Bankacılığı Ortaya Çıkaran Nedenler

Son yıllarda malî piyasalarda yaşanan gelişmeler yeni enstrümanların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Özellikle gelişmiş ülkelerdeki finansal piyasalardaki önemli gelişmeler, az gelişmiş ülkelerdeki malî piyasalarda da etkili olmuştur. Az gelişmiş ülkelerin dünya ticaretinden çok fazla pay alamaması ve bu ülkelerin gelişmesindeki en büyük engel olan sermaye yetersizliği, bu ülkelerin çeşitli yöntemler geliştirmelerine yol açmıştır.

Az gelişmiş ülkeler, özellikle Ortadoğu ülkeleri toplanan Petro-Dolarların Avrupa ve Amerika gibi ülkelerde değerlendirilmesi yerine kendi ülkelerinin ve diğer Müslüman ülkelerin kalkınmasında kullanılmasını sağlamak için faizsiz bankacılığı geliştirme ihtiyacı duymuşlardır.

Türkiye'de de Ortadoğu ülkelerinin Petro-Dolarlarının ve Türkiye'de faizin haram olduğu inancını taşıyan insanların yastık altında tabir edilen kayıt dışında

bekleyen fonlarının kayıt altına alınarak ülke kalkınmasında kullanımını sağlamak amacıyla 1980'li yıllarda faizsiz bankacılık sistemi ortaya çıkmıştır.¹⁶Özetle; faizsiz bankacılığı ortaya çıkaran nedenleri üç başlık altında toplayabiliriz. Bunlar; dini, ekonomik ve sosyal nedenlerdir. Aşağıda bunlar açıklanacaktır:

1.2.1.1. Dini Nedenler

Faizsiz bankacılığın var oluş nedeni, faize karşı İslâm'ın koyduğu yasaklardan kaynaklanmaktadır. İslam, yapısı ve nedenine bakmaksızın borçlanmadaki faizi yasaklamaktadır.

Ticaretteki kâr ile faizi birbirinden ayırt etmek için çeşitli ölçütler kullanılabilir. Bunları şöyle sıralamak mümkündür.¹⁷

- Ticaret süresince satıcı yalnızca bir kerelik kâr alır, ancak faiz veren bankalar aynı borçtan defalarca kâr alabilmektedirler.
- Ticarete menfaatlerin değişimi satıcı ve alıcı arasında eşit şekilde ortayakonmaktadır.Bununla birlikte, alacaklı, faiz getiren işlemde fazla bir gelir elde etse bile, borçlu yalnızca süre ertelemesini elde etmekte ve aldığı borcu ile kazanç sağlayıp sağlayamacağını bilmemektedir.
- Ticarete insan, imkanlarını ve zamanını harcamakta ve bunun karşılığını almaktadır. Ancak faizli işlemde herhangi bir çaba veya riske girmemektedir.Kesin olarak belirlenen oran ve belirlenen vadede kâr sağlamaktadır. İslami kaynakların faizi haram olarak görmesi ve faizin haram olduğuna inanan insanların atıl fonlarını değerlendirme düşüncesi faizsiz bankacılığın doğmasına yol açmıştır.

1.2.1.2. İktisadi Nedenler

Bugünlerde, dünyadaki İslam ülkelerinin, gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkeler olduğu bir gerçektir. Kimi İslam ülkelerinde istihdam edilemeyen emeğin yoğun bir

¹⁶ Beroğlu, H,(2002) '*Nakit Yönetimi*' *Özel Finans Kurumları Açısından Teorik ve uygulamalı Bir Yaklaşım*,Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.19.

¹⁷ Uçar, M (2001) '*Türkiye'de -Dünyada Faizsiz Bankacılık ve Hesap Sistemleri*,' Faisal Eğitim ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları. 22. 23.

şekilde mevcudiyeti varken, diğer İslam ülkelerinde ise özellikle 1970'li yıllarda petrol fiyatlarının artmasıyla 'petrol ihraç eden ülkelerde' büyük birikimler oluşmuş, tasarruflar artmıştır. Daha Sonrasında bu paraların 'petrol-dolarların' batı ülkelerine aktığı ve İslam ekonomilerine katkılarının olmadığı görülmüştür. Bu durum, sermaye fazlası olan ülkelerle sermaye açığı olan İslam ülkeleri arasında olabilecek işbirliğinin taraflar için olumlu sonuçlar verebileceği görüşü ağırlık kazanmıştır.¹⁸

Dünyada stratejik planlar yapan ülkelerin üstünde durdukları en önemli konulardan biri teknolojik gelişmelerin ve finansal kaynakların denetimleri altına alabilecekleri mekanizmalar geliştirmektir. Ondan dolayı son yıllarda bankacılığın yanı sıra üretim ve hizmet sektörlerindeki şirketlerin birleşimi hızla artmıştır. HSBC Holding, Chase, Mantrust, Citi Corp, Bank of Tokyo Mitsubishi, ABN Amro Bank, Credit Suisse Corp, Rabobank dahil birçok banka diğer kuruluşlarla birleşerek dünyanın farklı bölgelerindeki tasarrufları da ele geçirmeye çalışmışlardır. Yukarıda sözü edilen bankaların çoğu başta Ortadoğu olmak üzere birçok İslam ülkesinde faizsiz bankacılık yapan özel bölümler açarak sermayeyi kendilerine çekmişler ve önemli kazançlar sağlamışlardır.

Bunun yanı sıra New York Borsası İslami kurallara uygun üretim ve hizmet işlemleri yapan firmalara yönelik özel endeks hazırlamış, dini açıdan çekingen davranan binlerce tasarrufçuyu sisteme dahil etmiştir.¹⁹

Faizsiz bankacılık sistemi, diğer ülkelerde olduğu gibi ekonominin dışında kalmış ya da verimsiz alanlara yönelmiş çok büyük bir tasarruf potansiyelini kullandığı ve potansiyeli teknikleri sayesinde ekonomiye çekmek gibi önemli bir görevi üstlenmiştir.²⁰

1.2.1.3.Sosyal Nedenler

Bir toplumda sosyal barışın sağlanabilmesi için gelir dağılımının dengeli olması gerekmektedir. Toplum içinde iyi ilişkilerin gerçekleşmesi için de en başta yapılması

¹⁸Uçar. 26.

¹⁹ Başar, H.(2002) "Katılım Bankaları Neden Mühimdir?" *Bankalar Kanunu'nda Özel Finans Kurumları Değişikliğinin Kamuoyundaki Yansımaları*,s.30.

²⁰ Akyüz, O.(2005). *Faizsiz Finans Kurumlarına Neden İhtiyaç Var?* İstanbul, Bereket Dergisi, Albaraka Türk Yayınları, 3.

gereken zengin ile fakir arasındaki uçurumun kapatılmasıdır. Faizsiz bankacılık sistemi ile servet sahiplerinin zenginliklerine, servet katmalarını önlemek ve böylece gelir dağılımını dengeli hale getirilmesi hedeflenmiştir.²¹

Bireylerin sahip oldukları yaşam kaliteleri ve imkânları eşit olmadığı zaman farklı özellikte ekonomik sınıflar oluşmaktadır. Bir toplumun huzur ve barışı için bahsi geçen farklı sınıflara mensup bireyler arasında iyi ilişkilerin kurulması, sürdürülmesi ve ekonomik sınıflar arasındaki uçurumun kapatılması amaçlanmıştır.²²

1.3. Faiz ve İslam

Faiz, katılım bankalarının esas aldığı İslam dininin yasaklarından biridir. Çünkü İslamî inanışa göre faiz, karşılığı olmayan bir mal kazancıdır. Faiz insanlardaki erdem duygularını köreltir, toplumsal yardımlaşmayı felce uğratar, insanları ticaret, zanaat ve ziraat gibi iktisadî yaşama temel olan faaliyetlerden alıkoyar, genellikle borç verenler zengin kalır, alanları yoksul hale getirerek sınıfsal çatışmayı artırır, borçluların bireysel özgürlüklerini yok eder, insanı cimri, bencil ve fırsatçı yapar, devletleri malî yönden zayıflatıp dışa bağımlı hale getirir.²³

Kur'an-ı Kerim'deki, faizsiz bankacılık anlayışına temel olan bazı ayetlere aşağıda yer verilmiştir.²⁴

²¹Erdoğan, 2011, 85.

²² Eskici, M, (2007). *Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Katılım Bankaların Müşteri özellikleri*, S.13

²³ Özsoy. 98.

²⁴ <http://www.topragizbiz.com/sureler-ve-turkce-mealleri/50-bakara-suresi-latin-harfli-okunusu-ve-turkce-meali.html> E.T: 21.05.2017

Çizelge 1.2. Aşırı Faiz ile ilgili Hükümler

Aşırı Faiz ile ilgili Hükümler	
Riba (faiz) yiyenler mahşerde ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkarlar. Bu ceza onlara, "alışveriş de faiz gibidir" demelerindendir. Oysa Allah, alışverişi helâl, faizi de haram kılmıştır. Bundan böyle her kim, Rabbinden kendisine gelen bir öğüt üzerine faizciliğe son verirse, geçmişte olanlar kendisine ve hakkındaki hüküm de Allah'a kalmıştır. Her kim de yeniden faize dönerse işte onlar cehennem ehlidirler ve orada süresiz kalacaklardır. (El-Bakara 2/275).	الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ [البقرة: 275]
Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve artık faizin peşini bırakın, eğer gerçekten müminler iseniz. ((El-Bakara 2/278).	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ [البقرة: 278]
Ey iman edenler! Faizi, kat kat artırarak yemeyin. Ve Allah'a karşı takva sahibi olun. Umulur ki böylece siz, felâha erersiniz. (Âl Imrân-3/130).²⁵	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ [آل عمران: 130]
Ve insanların mallarında artış olsun diye faizden (faiz olarak) verdiğiniz şey (Allah'a ulaşmayı dilemeden yaptığınız zikir), o takdirde Allah'ın katında artmaz (nefsinizin kalbindeki nurları oluşturmaz ve arttırmaz). Allah'ın vechini (Allah'a ulaşmayı) dileyerek verdiğiniz zekât (yaptığınız (zikir)ler); işte böylece kat kat (nefsinizin kalbindeki nurları) artıranlar onlardır.(Rum 30/ 39).²⁶	وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبًّا لِيَرْبُو فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُو عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضِعُونَ [الروم: 39]

²⁵ <http://www.topragizbiz.com/sureler-ve-turkce-mealleri/39-ali-imran-suresi-latin-harfli-okunusu-ve-turkce-meali.html> E.T: 21.05.2017

²⁶ <http://www.topragizbiz.com/sureler-ve-turkce-mealleri/145-rum-suresi-latin-harfli-okunusu-ve-turkce-meali.html> E.T: 21.05.2017.

Çizelge 1.3. Faizin Kur’andaki Cezası²⁷

Allah faizi mahveder, oysa sadakaları bereketlendirir. Allah gûnahta ve inkârda direnen hiç kimseyi sevmez. (Al Bakara: 276).	يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ [البقرة: 276]
Eğer böyle yapmazsanız, o zaman Allah ve Resulü tarafından size savaş açılmış olduğunu bilin. Eğer tevbe ederseniz, sermayeleriniz sizindir. Haksızlık etmezsiniz, haksızlığa da uğramazsınız. (Al Bakara: 279)	فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ [البقرة: 279]

1.4. Faizsiz Bankacılığın Gelişim Süreci

Dünyada yarım asırdır, Türkiye’de ise otuziki yıldır faaliyet gösteren İslâmî bankalar 2012 yılının sonunda, bir önceki yıla göre ortalama yüzde 20,4 büyüyerek yaklaşık 1,6 trilyon ABD Doları’na ulaşmıştır. İslâmî finans kurumlarının ilk adımı 1963 yılında Mısır’da atılmıştır. 1975 yılında ağırlıklı Müslüman olan ülkeler tarafından İslâmî kurallara uygun ve bölgesel ekonomik kalkınmaya yönelik ilk İslâmî Kalkınma Bankası kurulmuştur. 1975 yılında dünyada ilk defa gerçek anlamda İslâmî prensiplere uygun olan Dubai İslâmî Bankası kurulmuştur.

1990 yılında İslâmî Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (AAOIFI), 2002 yılında İslâm Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB), vb bağımsız düzenleyici ve denetleyici kuruluşların kurulması ile birlikte katılım bankalarının belirli standartlar çerçevesinde işlevlerini sürdürmeleri sağlanmıştır.²⁸

Ernst&Young tarafından yayımlanan World Islamic Banking Compettiveness Repor’a göre 2016 yılında faizsiz bankacılık yıllık yüzde 17,6 büyüyerek 1,7 trilyon dolar düzeyini aşmıştır. Üstelik bu gelişim hızı 2008 yılından itibaren kaydedilen ortalama yüzde 16’lık artışın dahi üzerindedir. Bu göz kamaştırıcı dinamizm ortaya çıktıkça, faizsiz bankacılık uygulamalarının yakın gelecekte 2 trilyon doları aşması beklenmektedir. Türkiye’nde içinde bulunduğu ülkeler raporda

²⁷ <http://www.topragizbiz.com/sureler-ve-turkce-mealleri/50-bakara-suresi-latin-harfli-okunusu-ve-turkce-meali.html> E.T: 21.05.2017

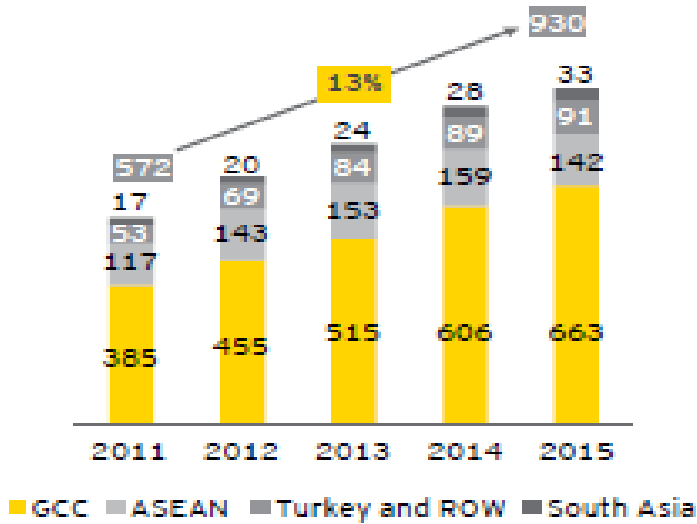
²⁸ Deloitte, (2014) *Türkiye Katılım Bankacılığı Büyüme Yolundaki Önemli Adımlar*. 2. https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/financial-services/kat%C4%B1%C4%B1m_bankaciligi2014.pdf E.T: 21.05.2017

öne çıkarılan ülkelerin raporlarında(B.A.E. Endonezya, Katar, Malezya ve Türkiye) büyüme performansı açısından daha çekici fırsatlar sunabilmektedir.

1.5. Faizsiz Bankacılığın Hedefleri

Uluslararası denetim ve danışmanlık şirketi (EY) “Dünya İslâmî Bankacılık Rekabet Raporu’na göre, ticarî bankalarla birlikte uluslararası İslâmî banka aktifleri 2015’te 930 milyar dolara ulaşması beklenmiştir. 2019 yılında, Türkiye’nin de birlikte olduğu önde gelen 6 pazarda İslâmî banka aktiflerinin 2 trilyona yakın yükselmesi hedeflenmektedir.

Raporda, Türkiye ile ilgili öngörü ve tespitler şöyledir: Türkiye’de İslâmî varlıklar son 5 yılda iki kat artarak 45 milyar dolara ulaşmıştır. 2023 yılında pazar payını yüzde 15’e çıkarmayı planlayan ülkeler, Türkiye’nin İslâmî bankacılıkta 180 milyar dolarlık bir aktif büyüklüğüne ulaşması beklenmektedir. Türkiye’de İslâmî bankacılığın pazar payı halen yüzde 5.9’dır. Bu rakam 2023’te yüzde 15’e çıkabilirken, pazar payı da 180 milyar dolarlık büyüklük anlamına gelmektedir.

Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (GCC): Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan ve BAE.
Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN): Malezya ve Endonezya.
Türkiye’de ve Dünyanın geri kalanı: Türkiye, Mısır, Ürdün, Güney Afrika, Sudan vs.
Güney Asya: Pakistan ve Bangladeş.²⁹

Şekil 1.1. Uluslararası Katılım Bankaların Varlıkları

²⁹ <http://www.ey.com/em/en/industries/financial-services/banking---capital-markets/ey-banking-in-emerging-markets> E.T. 16 /05/ 2017

1.6. Faizsiz Bankacılığın Temel Özellikleri

Katılım bankalarının bankacılık fonksiyonlarını yerine getirirken İslami kurallar çerçevesinde hareket etmeleri, bu bankaları diğer bankalardan ayıran en önemli özellikleridir. Diğer bankalardan farklı bir işleyişe ve prensibe sahip olmasının ise temel nedenidir.

Katılım bankalarının kullandığı araçların farklı olması, bu bankaların görünür özellikleri sayılabilir. Fakat bu bankaların çalışma prensiplerinin özünü oluşturan temel özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:³⁰

- **Kâr ya da Zarara Katılım:** Katılım bankasında tasarruf sahibi ile banka ilişkisi, klasik bankacılıktaki mudi-banka ilişkisinden tamamen farklıdır ve tasarruf sahibinin temel vasfı katılımcılıktır. Bu bankaların isimlerindeki 'Katılım' sözcüğü, bankacılık sisteminin kâr ve zarara katılma ilkesine dayalı bir banka olduğunu göstermektedir.
- **Reel Sektöre Destek:** Katılım bankaları, geleneksel bankalar gibi sabit varlıklardan toplanan fonları çalışma esaslarına göre değerlendirmezler. Bu nedenle topladıkları fonları katılım esasına göre ekonomiye tekrar kazandırmak zorundadırlar. Katılım bankalarının bu görevi, bireysel finansman desteğiyle ve kurumsal finansman desteğiyle doğrudan veya dolaylı olarak reel sektöre, diğer bankalardan daha fazla katkı sağlamaktadır.
- **Risk Paylaşımı:** Katılım bankaları tasarruf sahipleriyle katılım hesabı yoluyla bir kâr-zarar ortaklığı yoluyla bir araya gelmektedirler. Kullandıkları fonlarda ise, Mudaraba ve Müşaraka yöntemleri ile fon kullanan tarafla yine kâr-zarar ortaklığı ilişkisine girmektedirler. Dolayısıyla katılım bankaları ekonomik birimler arasında asıl olması gereken risk paylaşımına aracılık etmiş olmaktadır.
- **Ekonomik ve Sosyal Kalkınmaya Dayalı Çalışma:** Katılım bankaları İslâmî kurallar çerçevesinde, fon kullanan tarafa doğrudan para vermediği için her konuda finansman imkânı sağlamaz. Bir mâlın veya hizmetin değerini, ahlâkî

³⁰ Kaya, Ö, (2010). *Katılım Bankacılığının Gelişimi ve Türk Bankacılık Sistemi İçerisindeki Etkinliğinin Araştırılması*, Y.L Tezi, İstanbul. 53.

yönden, ülke ekonomisi ve milletin çıkarlarını da gözетerek değерlendirdikten sonra finansman sağlamaktadırlar.

1.7. Faizsiz Bankacılığın İşlevleri

Tasarrufları toplama fon olarak ekonomiye aktarma, kaynaklara akışkanlık sağlama, para politikası etkinliğini artırma, etkin kaynak dağılımını sağlama, kısa vadeli fonları uzun vadeli fon haline dönüştürme gibi temel fonksiyonları bulunan bankacılık sistemi ekonominin temelini teşkil etmektedir. Katılım bankalarında benzer şekilde sosyo ekonomik sonuçlar doğuran fonksiyonları vardır. Bunlar başlıca beş başlık altında toplanabilir.³¹

- Tasarruf ve yatırımları etkileme,
- Finansal aracılık,
- Ekonomik büyüme ve gelişmeyi etkileme,
- İstikrar sağlama,
- Enflasyonu kontrol etme ve istihdam sağlama.

1.7.1. Tasarruf ve Yatırımları Etkileme

Müslüman ekonomistler, faizsiz sistemin tasarruf miktarı üzerinden sağlanan getiri oranının belirsizliğini artıran bir etkisinin bulunmadığını belirtmektedirler. İslâmî sistemde faiz olmayacağından ve Müslümanlar faizli işlemlerden kaçınacaklarından tasarrufların gideceği en önemli merkez faizsiz bankacılık sistemi olacaktır. Örneğin; riskten kaçınmanın ölçütü ve derecesi, geleceğin iskonto edilmesi derecesi, risk artsın veya artmasın yüksek getiri tarafından telafi edilir. Böylece gelir ve ikame etkileri belirsiz olmaktadır.³²

³¹ Kınalı, F.(2012). *Faizsiz Sistemde Bankacılık Anlayışı ve Kredi İşlemleri*, Konya. 70.

³² Iqbal, Z. and Mirakhor, A. (1987). *İslamic Banking*. International Monetary Fund. Washington. 5. https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=33sR2RVKRZ8C&oi=fnd&pg=PR2&dq=ISLAMIC+BANKING+INTERNATIONAL+MONETARY+FUND&ots=Nte-hgmq4Z&sig=pERjXpo4iPvi6u4ksd5hax08txY&redir_esc=y#v=onepage&q=ISLAMIC%20BANKING%20INTERNATIONAL%20MONETARY%20FUND&f=false E.T. 15.05.2017

1.7.2. Finansal Aracılık

Finansal aracılık yapan kurumlar çağdaş ekonomilerin önemli kurumları arasında gösterilmektedir. Bankalar var olan ekonomik ve finans sisteminin daha etkin ve verimli çalışmasında büyük rol oynamaktadırlar. Faizsiz bankalarda müşterilerinden toplamış oldukları fonları İslâmî enstrümanlarda kullanarak elde ettikleri kârdan mudilerine önceden belirlenmiş oranda yüzde verirler. Aslında finansal aracılık, tasarrufları etkileme işlevlerinin uygulama biçimidir. Eğer yapılan işlemler sonucunda zarar oluşuyorsa, bu durumda zarar iki taraftanda aynı şekilde yansıtmaktadır. Burada bilinmesi gereken husus faizsiz bankalar finansal araçlar oldukları için yalnızca mudilerinin paralarını kullanırlar ve sermayeden ayrı tutarlar. Faizsiz bankaların finansal aracılık yaptıkları diğer bir durum ise, ekonomik sistemde atıl durumda bulunan fonların tekrar reel sektöre aktarılmasıdır.³³

1.7.3. Ekonomik Büyüme ve Gelişmeyi Etkileme

Bu konu birçok bilim insanı tarafından tartışılmaktadır. Kâr/zarar paylaşımı esaslı katılım bankalarının yatırım üzerindeki olumlu etkisinin, ekonomiye belirgin bir büyüme sağladığına işaret etmektedir. Katılım bankaları elde edilebilecekleri sermaye riskinde meydana gelen artış, teknolojik yenilikler ve büyüme oranı ve denemeler için bir gelişme olabilmektedir.³⁴

Büyümenin sağlanması, tasarrufların reel yatırımlara kanalize edildiği verimli ekonomik kanalların tesisi ile mümkündür. Faizin, tasarrufları harekete geçirmek için bir araç olduğu ekonomilerde, kaynakların verimli kullanıcılara kanalize edileceğine ilişkin bir garanti yoktur.³⁵

Faizsiz bankaların amacı kullandırmış oldukları fonlardan paradan para kazanmak olmadığı için, kullandırmış olduğu finansmanlar direk üretime veya yatırıma gidecektir. Bu sebepten dolayıdır ki mudilerden toplanan paralar

³³ Kınalı, 2012, 70

³⁴ Zarqa, M. (1983). "Stability in an interest Free Economy". Pakistan Journal of Applied Economics, 2, 181-188.

³⁵ Altan, M. (1998). *Modern Bankacılık Fonksiyonları Açısından Özel Finans Kurumlarının Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. 192.

ekonomiye kanalize edilerek, ekonominin büyüme ve gelişmesine katkıda bulunmaktadır.³⁶

1.7.4. İstikrar Sağlama

Faizin elimine edilmesi ve İslâm ekonomisinin diğer finansal kurum özellikleriyle birleştirilmesi istikrarı yükseltecektir. Kapitalist ekonomilerde ekonomik istikrarsızlığın temel faktörü faize dayalı finansmandır. Örneğin, faizli sistem ticareti hızla azaltabilmektedir. Geleneksel bankalar, kredi verdiği işletmenin zarar ettiğini görür görmez, krediyi derhal geri almak ister veya kredi açmazlar. Bunun sonucunda da bazı firmalar iflas edebilirler. Bu da talepte azalmaya yol açar ve işsizliği artırır. Buna karşın katılım bankalar zararı da paylaşılarak işletmelerin ticaretten vazgeçmelerine engel olabilmektedir. Ayrıca bu bankalar zor dönemlerde verimli girişimlere imkân sağlayarak işletmelerin kapanmasını engellemektedirler. Faizsiz bankacılık bu açıdan da istikrarın öncüsü olarak görülebilir.³⁷

1.7.5. Enflasyonu Kontrol Etme ve İstihdamı Sağlama

Faizsiz sistemde faaliyet gösteren bankalar, bazı nedenlerle ticari bankaları tercih etmeyen işadamlarına alternatif finansman sağlayarak yaşanan boşluğu kapatmışlardır. Bu tip bankalar fon kullandırma faaliyetlerinden dolayı üretimin ayakta kalmasını sağlamaktadırlar. Böylece ekonomide talebi artırarak enflasyonun üzerinde artırıcı etkide bulunamazlar.

Öte yandan yaşanan kriz dönemlerinde faizli bankaların birçoğu vermiş oldukları kredileri geri çağırmışlar, Katılım Bankalar ise vadesinden önce geri çağırmamaktadırlar. Böylelikle müteşebbisler kaynak sıkıntısı yaşamaktan kurtularak çalışmalarına devam ederler.³⁸ Türkiye’de faaliyette gösteren katılım bankalarının, yıllara göre şube sayısı artmış, personel sayıları ile istihdama pozitif yönde katkıda bulunmaktadırlar.

³⁶ Kınalı, 2012, 70.

³⁷ Zarqa, 1983, 181-188.

³⁸ Kınalı, 2012, 72.

İKİNCİ BÖLÜM

FAİZSİZ BANKACILIK SİSTEMİNDE FON TOPLAMA, FON KULLANDIRMA YÖNTEMLERİ ve TÜRKİYE'DE KATILIM BANKALARININ GELİŞİMİ

2.1.Faizsiz Bankacılıkta Fon Toplama Yöntemleri

Faizsiz bankalar diğer bankalardan farklı olarak fonları kâra ve zarara katılma ilkesi kapsamında iki yöntemle toplamaktadırlar. Cari hesaplar ve katılma hesaplar şeklindeki yöntemlere aşağıda yer verilmiştir.

2.1.1. Cari Hesaplar

Türk Lirası, EURO ve USD üzerinden açılabilen hesaplardır. Bu hesapların bir kısmı veya tamamı, her an geri çekebilme özelliği taşıyan hesaplardır ve herhangi bir getiri sağlamayan fonların oluşturduğu hesaplardır.

Cari hesap, sahiplerine; EFT ve havale işlemleri, fatura, çek ve senet tahsilatları, kredi kartı, otomatik ödeme vb, bankacılık hizmetleri sunmaktadır.

2.1.2 Katılma Hesapları

Genel olarak 1 ay, 3 ay, 6 ay, 1 yıl ve üzeri vadeli, Türk Lirası, USD ve EURO üzerinden açılabilir. Her para birimi havuz sisteminde para cinsine göre gruplandırılır. Her grubun kâr/zarar tutarı tasarrufun vade tarihinde hesaplanır ve mudarib hissesi olarak kâr/zararın yüzde 20 veya yüzde 25'i bankaya kalır. Bu hisse vadeye ve hesabın büyüklüğüne göre belirlenir. Geri kalan yüzde 75'i veya yüzde 80'i tasarruf sahibine aittir. Her bir grup için kâr/zarar miktarı, hesabın vade gününde hesaplanır.

Katılma hesap sahiplerine dağıtılan kâr payı üzerinden %15 gelir vergisi stopajı yapılmaktadır. Fakat 'Katılma Hesabı' sahiplerine hesap açılırken sabit bir gelir taahhüdünde bulunulmamaktadır. Hesaptan vadesinde para çekilebilir. Bununla birlikte, kurum kabul ettiği takdirde, tarihten önce para çekilebilmektedir.

Katılma hesaplarında toplanan fonlar, faizsiz finansman yöntemleriyle

doğrudan ticaretin ve sanayinin finansmanında kullanılır. İhtiyaç duyulan kaynakların tamamı sağlanırken müşterinin emeğini elde edilen kâr bu hesaplara isabet eden kısmı hesap sahiplerine dağıtılmaktadır, kötü yönde kullanma ihtimallerine karşı da banka müşterisinden alım-satım işlemleri düzenli bir şekilde yapılır. Karşı taraftan alınan krediden kaynaklanan risk, banka tarafından krediye temin veren hesap sahiplerine (mevduat sahiplerine) aktarılmaktadır.³⁹

2.2. Faizsiz Bankacılıkta Fon Kullandırma Yöntemleri

Katılım bankalarının temel amacı ellerindeki fonlarla faizsiz yollarla mümkün olan en fazla kârı sağlamaktır. Bu amacını gerçekleştirirken çeşitli yöntemlerle fon kullandırırlar. Bu yöntemler mudaraba, murabaha, müşareke, karz-ı hasen, icare, selem, istisna, tekafül olarak sunulmaktadır.

2.2.1. Mudaraba (Emek-Sermaye)

Banka yatırım için gerekli kaynakları sağlarken (sermayenin tamamını finanse ederken) müşteri emeğini koymaktadır. Mudaraba işlemi sonunda elde edilen kâr, finansmanı sağlayan banka ve finansman yoluyla mudarib tarafından önceden belirlenmiş orana bölünmekte ancak her iki tarafa da sabit bir miktar tahsis edilmemektedir.

Eğer mudaribin bir ihmali veya anlaşma şartlarını ihlali söz konusu değilse herhangi bir zarar söz konusu olmuşsa bu Banka tarafından karşılanacaktır⁴⁰. Banka, firmanın kârlarına katılmakla birlikte zararlarına da açık olması şartıyla kredi vermektedir. Mudarabanın temel özellikleri şunlardır:

- Özkaynak sahibi ve bilgi ile tecrübesini gösteren kişi şirketin hissedarları olmalıdır.
- Tarafların temettü gelirlerinin miktarı önceden belirlenmemesi, temettünün taraflar arasında önceden bölünmesidir.
- Zarar tamamen sermayedara aittir.

³⁹ Canbaz, 2012, 217.

⁴⁰ Özgür, E. (2007). “Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği ve Mevduat Bankaları ile Rekabet Edebilirliği”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon. 59.

- Sermaye emeğini koyan tarafından yönetilir.
- Sermayedar ise denetim yetkisine sahip olmalıdır.

Yetenekli ve güvenilir olan insanlar katılım bankalarından mudaraba tarzıyla fonlar kullanabilirler. İşletmeden sonra elde edilen kârlar, banka ve müşteriler arasında önceden belirlenmiş oranlarda dağıtılır. Kar ve zararın olması halinde banka sermayesini aynen geri almaktadır. Bu durumda ne bankaya ne de müşteriye kâr düşmemektedir. Zarar halinde ise bu zararı banka tazmin etmektedir. Alıcı geçen süre içinde boşa çalışmış olmakla zaten yeterli derecede zarara uğradığından onun zararını geçen emeğiyle telafi etmesi yeterlidir. Fakat zararın meydana gelmesinde müşterinin kasıt ve ihmali varsa, bu zarar kendisine (emeği koyan kişi) tazmin ettirilmektedir. Buna rağmen katılım bankaları, zarar ihtimallerini ortadan kaldırmak veya asgariye indirmek için gerekli tedbirleri almak zorundadırlar. Bu hedefle, sermayeye muhtaç bir şekilde elindeki projesiyle gelen müşterinin bu projesini çok yönlü olarak etütlere tabi tutmakta, yani fizibilitesini yapmaktadır. Projeye uygun ve kârlı görünmesi halinde banka müşterisine fon kullandırmaktadır. Kötüye kullanma ihtimallerine karşı banka müşterisinden alım-satım işlerinin düzenli bir şekilde hesabının tutulmasını isteyebilmektedir. Diğer taraftan ise müşterilerin parayı kötüyönde kullanma eğiliminin ortadan kaldırılmak ve beklenen miktarda kâr yapamayan kişiler için fon kullandırmama yoluna başvurulabilir.

2.2.2. Murabaha (Mali Kâr ile Satma)

İslâmî finansman yöntemleri arasında en sık kullanılanıdır. Murâbaha İslâm hukukunda, fiyatı “maliyet +kâr marjı” formülüyle hesaplayan bir spot satış sözleşmesidir. Murabaha yönteminde banka, müşterisinin talep ettiği malı satın almakta ve belirlenen oranlarda vade farkını ekleyerek müşterisine satmaktadır.

Bu sistemde müşteri malın peşin fiyatı ve bankaya ödeyeceği kâr payı konusunda bilgi sahibidir. Pratik ve getiri oranı yüksek olan bu yöntem Türkiye’de katılım bankalarının da en sık kullandığı finansman yöntemidir.⁴¹

⁴¹ SERPAM (2013) Araştırma Notları, s. 5.

2.2.2.1. Satın Alma Emriyle Murâbaha Satışı

Bir mala ihtiyacı olan müşteri gerekli kaynağı bulmak için bankadan söz konusu malın satın alınmasını istemektedir. Burada müşterinin hem bankaya malın satın alınmasını istemesi, hem de bankanın satın aldığı malı müşterinin bankadan satın alma vaadi vardır. Müşterinin bu emir ve vaadi üzerine katılım bankaları nitelikleri belirtilen malı satın almaktadırlar. Maliyetinin üzerine müşteriyle anlaştıkları miktarda bir kâr koymaktadırlar. Müşteri bankadan bu malı alır ve parasını bankaya taksitler ile bankayla anlaştığı şartlar çerçevesinde öder.

Bir örnek vermek gerekirse, yeni tabip olmuş bir kimse, işinde kendisine gerekli olan tıbbî teçhizatı alma kudretinde olmadığı takdirde Katılım bankasından söz konusu teçhizatı kendisi için satın almasını ister. Tabibin, adı geçen teçhizatı bankadan alma vaadi vardır. Katılım bankası teçhizatı satın alır. Maliyet fiyatının üzerine tabiple anlaştığı oranda kâr koyar ve bu kârla teçhizatı tabibe satar. Tabip teçhizatın bedelini bankaya, aralarında anlaştıkları şekilde taksitler öder. Murâbaha yöntemi daha çok dış ticaretin finansmanında, işletmelere hammadde ve yarı mamul malları sağlanmasında vs. kullanılır.

2.2.2.2. Murâbaha Yoluyla Dış Ticaretin Finansmanı

Murabaha Dış Ticaretin Finansmanında da kullanılabilir. Örneğin: Banka A ülkesinden B ülkesine satış yapmak isteyen ihracatçıdan, B ülkesindeki ithalatçı tarafından istenilen ve şartnamesine uygun olan evsftaki malı, tesbit edilmiş bulunan mâliyet fiyatı ve işletme kârı sınırları içinde satın alır. Burada ortada yalnız B ülkesindeki ithalatçı ajanın bu şartlı malı almak isteğine dair ve yasal olarak bağlayıcılığı olan bir satın alma sözü ve Katılım bankasına vaadi vardır.

Bu şartlar çerçevesinde Katılım bankası A ülkesindeki ihracatçıdan malı alır, B ülkesindeki ithalatçıya satar. İthalatçı, banka ile anlaştığı bir ödeme planına göre parayı ödemeye başlar.⁴²

⁴² Hamud, S.H. A.,(1976) Tatvîr el-A'mal el- Masrifîyye bima Yettifigu we's-Şerîati'l-İslâmiyye, Kahire. 479.

2.2.3. Muşareke (Ortaklık)

Muşareke'ye İslâm hukukunda 'şirketu'ı-inan' denilmektedir. Muşareke iki kişinin ticaret yapmak ve kârı aralarında paylaşmak üzere ortak olmasıdır. Uygulamada sermayelerin eşit olması gerektirmediği gibi, kârın da sermaye oranlarına göre paylaşılması şart değildir. Ancak zarara, sermaye oranlarına göre katlanma konusunda görüş birliği bulunmaktadır.⁴³

Mudarebe anlaşmasında bir taraftan emek, diğer taraftan sermaye konulurken, müşarekede ise taraflar hem emek hem sermayeleriyle beraber işleme dâhil olmaktadır.

Müşarekede, ortaklığı paylaşanlardan bir veya birkaçının işi yapmasıyla ortaklardan her biri işin yapılmasına katılmayanlar da dâhil kâr önceden üzerinde anlaştıkları oranda paylaşırlar. Kârın belirlenmesinde tarafların rızaları esas alınmaktadır. Örneğin: Sermayeleraynı olduğu halde kâr payları farklı olabilir veya tam tersi demümkündür. Sermayeler farklı olduğu halde kâr payları eşit olabilir⁴⁴.

Katılım bankaları ise, müşareke metoduyla bankadan fon alan ortakların, şirketin işlerinin yürütülmesinde daha fazla emekleri geçmesi sebebiyle sermayelerine oranla daha fazla kâr payı almalarını kabul ederek Hanefî ve Hanbelî mezheplerinin görüşlerini uygulama yoluna gitmişlerdir. Muşareke finans yöntemine göre katılım bankası, ortağı durumundaki müşterisi tarafından istenilmekte olan sermayenin bir kısmını sağlama sorumluluğunu üzerine alır. Müşteri ise kendi malî imkânları ve projenin özelliğine uygun olarak proje sermayesinin geri kalanını sağlamaktadır. Müşteri kendi uzmanlığındandolayı istenilmekte olan ve alınan malî yardımın idare, denetim ve gözetiminin sorumluluğunu üzerine almaktadır. Bu sorumlulukların müşterinin üzerine kalması ona kârdan daha fazla pay alma hakkını kazandırabilmektedir. Bu yöntemde net gelirin ortaklarından birisi olan müşteri yaptığı iş ve uzmanlığı nedeniyle bir pay alır ve gelirin geri kalanıda yatırıma malî katkısı bulunan iki ortak arasında iştirak paylarıyla orantılı olarak dağıtılır. Zarar vukuunda ise, zarar tarafların ortaklıktaki sermaye paylarıyla orantılı olarak

⁴³ <http://www.enfal.de/Fikhi/Se/sirket.htm> E.T 21.05.2017.

⁴⁴ Omarhashi, O. (2005) *Islamic Economics*. Hargeisa, 24.

dağıtılmaktadır. Müşteri ilave bir zarara maruz bırakılmamaktadır. Müşareke yöntemi genellikle sanayinin finansmanında kullanılır. Teçhizat ve makine sağlanmasında Müşareke yöntemi başarıyla uygulanabilirken ticaretin finansmanında da kullanılabilmektedir.

2.2.3.1. Müşâreke-i Mütênâkısâ

Yeni bir finansman tekniği olan müşârekenin⁴⁵bu türü finansman yöntemi olarak, bankanın müşterisiyle müşâreke akdini kurulmasından ve projenin gelir sağlamaya başlamasından sonra uygulanır. Bir projeyi (meselâ bir gayrimenkul alımı) desteklemek için banka ve müşterisinin ortaklıktaki payları belirlenir ve taraflar iştirakleri oranında kârdan pay alırlar. Buraya kadar normal müşâreke hükümleri uygulanmaktadır. Bundan sonra ise eğer müşteri bu mülkü sahiplenmek istiyorsa yıllık olarak banka hisselerini talep eder ve böylece bankanın ortaklıktaki hissesi giderek azalmaktadır. Ortaklıktaki hissesi gittikçe azalan bankanın gelirdeki payı da buna orantılı olarak giderek azalır. Böylece müşteri gayrimenkulün sahibi olmaktadır. Yöntemin bu ikinci basamağı, bir malın müşteriye taksitlerle satılmasına benzemektedir. Bu yöntem Ürdün Katılım bankası tarafından başarıyla kullanılmaktadır.⁴⁶

2.2.4. Kârz-ı Hasen (Faizsiz Borç Verme)

İslâm dini, paranın borç verilmesi karşılığında faiz alıp verilmesini yasaklarken, yerine ihtiyaç sahiplerine, karşılığında herhangi bir fazlalık olmaksızın belli bir süre borç verilmesini tavsiye etmiştir⁴⁷. İslami kurallarına göre yapılmasına izin verilen tek borç verme işlemi, faizsiz borç anlamına gelenkarz-ı hasendir. Karz-ı hasen çoğu zaman fakirlere temel ihtiyaçlarını karşılamaları için verilmektedir. Bundan dolayı boyutları küçük ve etkisi sınırlıdır. Katılım bankalarının kullandıkları kredi tanımında geçen ve herhangi bir şekildeverilen ödünçler

⁴⁵ Boualem, B-; Tariqullah, KH, (1995). *Economics of Diminishing Musharaka*, Islamic Development Bank Islamic Research and Training Institute (IRTI), Jeddah, Saudi Arabia, 15.

⁴⁶ Ausaf, A, (1993) *Contemporary Practices of Islamic Financing Techniques*, Islamic Development Bank Islamic Research and Training Institute (IRTI), Jeddah, Saudi Arabia, 41.

⁴⁷ Canbaz, M,(2014). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri* (Üçüncü baskı) İstanbul: Beta Yay. 189.

kapsamında katılım bankalarınca müşterilerine faizsiz ödünç verme uygulaması göstermektedir.

Katılım bankaları üst yönetimi, alacağı kararla zor durumda olanlar ve kendileriyle büyük ölçüde çalışan müşterilerine karşılıksız olarak durumu düzeldikten sonra aynen tahsil edilmek üzere kaynak tahsis edebilmektedir. Katılım bankaları bu durumda kâra ve doğabilecek zarara katılamazlar. Burada kâr veya zarara ortaklık söz konusu olmadığından dolayı, karz-ı hasen toplanan fonlardan değil katılım bankalarının özsermayelerinden yada cari hesaplardan verilmektedir.⁴⁸

Faizsiz ödünç uygulamasını bankalarca verilen faizli kredi ile karıştırmamak gerekmektedir. Kredi, bir satın alma gücünün bir menfaat karşılığında vadeli olarak verilmesidir. Faizsiz ödünçte herhangi bir menfaat beklenmemektedir. Taraflar arasında yapılan sözleşmelerde geri ödeme verilen borç miktarına eşit olmaktadır. Ancak borçlu isterse daha fazla ödeme yapabilmektedir. Fakat bu ödemenin ilk sözleşmede yer almaması gerekmektedir. Zira bu uygulamada kârdan ziyade, sıkıntıda olan birine yardım etme ve hayırseverlik esas almaktadır. Karz-ı hasende belirlenen süre de bağlayıcı değildir. Alacaklı taraf, istediği zaman alacağını talep edebilmektedirler. Bu sebeple karz-ı hasende, istenilen miktarda parayı bulmak kolay olmadığı gibi ne zaman isteneceği belli değildir. Bu uygulama, tıpkı bir şahsın güvendiği bir kişiye kısa vadeli faizsiz borç vermesi gibidir. Uygulamada da katılım bankalarının bu yöntemle ödünç vermeleri son derece az görünmektedir.

2.2.5. İcare (Finansal Kiralama)

Finansal kiralama, bir malı satın alarak ona ihtiyacı olan kişi ve kuruluşlara kiralanmasıdır. Kiralama ya normal ya da mülkiyetin devriyle sonuçlanacak şekilde yapılabilir. Normal kiralama, kiraya verilen malın kira müddeti bitiminde geri alınması şeklinde olabilir. Örneğin katılım bankası, bir fabrikayı yaptırır veya satın alırsa ve daha sonra bir sanayiciye 4 yıllığına kiraya verir ve süre sonunda sözleşme yenilenmezse binayı geri alır.

⁴⁸Mütteki S, (1990). “Özel Finans Kurumlarının Bankacılık Hizmetleri Açısından Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi. 91.

Şirketle sanayici arasında bu konuda ön sözleşme de yapılabilir. Böylece taraflar, karşılıklı taahhüde girmiş olurlar. Bu taahhüt taraflardan birinin diğerini zarara sokmasını önleyecek şekilde yapılabilir. Fabrikanın kurulması için gerekli takım ve tezgâhlar vs. de aynı usulle alınıp kiralanabilir⁴⁹.

Türkiye’de finansal kiralamanın uygulanması ise 1980’li yıllardan sonra ekonomik hayatın hareketlenmesi ve yeni birçok finansal aracın mevzuata girmesi ile mümkün olabilmıştır.

Finansal kiralama, en genel tanımıyla katılım bankalarının ve kiralama şirketlerinin, sanayi kuruluş ya da yatırım mallarını kiraya vermesini ifade eder. İktisadi açıdan bir tanım yapılacak olursa finansal kiralama, verenin çeşitli şekilde temin ettiği malı, finansal kiralama alıcısına teslimine ilişkin borcun kredilendirilmesi işlemidir.⁵⁰

Finansal kiralama yönteminin orta ve uzun vadeli olması nedeniyle Katılım Bankalarına nakit akışını düzenlemede yardımcı olmaktadır. Ayrıca sağladığı teminat seviyesi ile mevcut olan kredi portföylerinin risk seviyesini düşürmesi, kârlı bir alan oluşturması gibi sebeplerle katılım bankaları için önemli bir finansman metodudur. Kiralama, kiraya veren ile kiralayan arasındaki anlaşma üzerine kurulur. Anlaşmada kiranın bedeli ve süresi belirtilmektedir. Kiralanan malın mülkiyeti sahibi olan Katılım Bankası’nındır. Kiralayan müşteri maldan faydalanır ve buna kârşılık bir kira bedeli öder. Kiralama müddeti malın kullanabilirlik ölçüsüne göre 5-15 yıllık bir dönem olabilir.⁵¹

Ayrıca finansal kiralamanın; riskin daha sınırlı olması, teknolojiyi yakından takip edebilme, esneklik, yatırım başlangıcında finansman temini, likitlerin başka yatırımlara tahsisi, borçlanmanın getirdiği sınırlamayı aşmak, kredi imkânlarının saklı kalması, işlemlerin kısa sürede tamamlanması, uzun vadeli finansman alternatifi oluşu, faiz hadleri ve enflasyondan korunma, kiralanan mala sahip

⁴⁹ Canbaz, M,F,(2013) *Katılım Bankacılığının Türk Bankacılık Sistemindeki Yeri, Çalışma Şekli, Enstrümanları Ve Performans Analizi*, Kırklareli, 23.

⁵⁰ Şahin, E, (2007). *Türkiye’de Düünden Bugüne Katılım Bankaları*, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 82.

⁵¹ Clement, H, M. (2004). *The Politics of Islamic Finance*, Edinburgh University Press. 151.

olunabilmesi, mali yetersizliğe rağmen ihtiyaçları giderebilme imkânı sağlaması, sadece finansal kiralama yoluyla temin edilebilen ihtiyaçların giderilebilmesi ve vergi avantajı gibi avantajları mevcuttur.⁵² Finansal kiralama sisteminin işleyişi aşağıdaki gibi özetlenebilir:⁵³

- Leasing yöntemi ile bir malı satın almaya karar veren firma, satın alınacak malı kendisi seçer. Daha sonra satıcı ile fiyat ve teslim koşullarını içeren bir ön satış sözleşmesi imzalar.
- Firma, bulduğu bu malın özelliklerini ve fiyatını gösteren belgeleri leasing şirketine (katılım bankası) götürerek bir ön anlaşma yapar. Katılım Bankası, firmanın mali yapısını inceledikten sonra yatırım malının özelliklerini göz önüne alarak firmaya bir teklif yapar.
- Katılım bankası, satıcı firmaya mal bedelini öder ve fatura katılım bankası adına kesilir.
- Leasing konusu mal, firmaya teslim edilir. Kiralama süresince Borçlar Kanunu'nda yer alan kira akdine benzer şekilde malın hukuki mülkiyeti Katılım bankasında kaldığı halde kullanım hakkı kiracı firmaya aittir. (Ancak finansal kiralamada, sözleşme süresi sonunda kiracının malı kiralayandan satın alabilmesine imkân tanıyabilir. Kiracının leasing konusu malın zilyetliğini başkasına devretmesi yasaktır.
- Kira dışındaki sabit giderler, sigorta, noter masrafları kiracıya ait olmak üzere firma, sözleşme ile saptanan kira bedellerini kira süresi boyunca öder. Ayrıca kira süresi boyunca malın bakım-onarım ve tamirat giderleri kiracıya aittir. Katılım Bankası'na kira faturası karşılığı ödenen kira bedelleri firma tarafından gider olarak yazılabilir.
- Mülkiyetin sözleşme süresi sonunda kiracıya geçmesi kararlaştırılmışsa, Sözleşme bitiminde firma, katılım bankasına sembolik bir bedel ödeyerek mala sahip olur. Sözleşmede mülkiyetin geçmesi kararlaştırılmamışsa, kiracı kiraladığı malı geri vererek sözleşmeyi sona erdirebilir. Katılım bankalarının leasing konusundaki avantajları söz konusudur. Doğrudan leasing işlemleri yapabilme yetkisine sahip olan katılım bankalarının, direkt olarak kendi

⁵² Koç, M. (2004). *Finansal Kiralama (Leasing)*, İstanbul: Beta Yayınları. 15-18.

⁵³ Uzunoğlu, S. (1998). *Yeni Finansman Teknikleri* (İkinci Baskı) İstanbul. 11.

bünyelerinde leasing yapamayan mevduat bankalarının kurmuş olduğu leasing şirketlerine nazaran birtakım avantajları vardır.⁵⁴

- Leasing şirketlerinin mevduat toplama yetkisi olmadığı için leasinge konu emtianın, finansmanını dış kaynaklardan finanse etmekte ve piyasada oluşan rayiç kredi maliyetleri üzerinden borçlandırırlar. Bu finansman kaynağı, özkaynaklardan, yurtiçi bankalardan ve özellikle leasing şirketinin bağlı bulunduğu mevduat bankasından kredi olarak temin edildiği gibi yurtdışı finans kuruluşlarından sendikasyon kredisi yoluyla da temin edilmektedir. Buna karşın katılım bankaları kendi fonlarını ve özkaynaklarını kaynak olarak kullanmaktadırlar.
- Leasing şirketi, leasing talebinde bulunan müşterilerine fiyat verirken leasinge konu emtianın temininde kullanacağı kaynağın maliyeti en önemli belirleyici unsur olur. Ayrıca kâr ve zarara katılma hesapları ile kendi bünyelerinde fon toplayan ve bu hesap sahiplerine vade bitiminde herhangi bir oranda kâr taahhüdü altına girmeyen katılım bankaları açısından maliyet hesabı daha esnek bir biçimde yapılabilmektedir. Leasing müşterisine fiyat verilirken eldeki atıl fon stoku ve mali piyasalardaki beklentiler en önemli belirleyici unsur olmaktadır. Leasing şirketlerinin finansman kaynaklarından biri de katılım bankalarıdır. Katılım bankaları 'üretim desteği' finansman yöntemiyle leasing şirketlerine finansman sağlamaktadırlar. Kendi bünyelerinde leasing yapan katılım bankaları, bu konuda rekabet halinde oldukları leasing şirketlerine üretim desteği ile finansman sağlayarak maliyet açısından daha avantajlı duruma gelmektedirler.
- Katılım bankaları, yurtiçinde yayılmış şubeleri aracılığıyla leasing talebinde bulunan müşterilerine direkt olarak ulaşarak leasing işleminin yanı sıra tüm bankacılık işlemlerini de sunarak (akreditif, çek tahsili, EFT, havale vs.) komple hizmet sunma avantajına sahiptirler. Leasing şirketleri ise, leasing talebinde bulunan müşterisine bu hizmeti ancak kendisine iştirak eden bankaların şubeleri aracılığıyla dolaylı olarak sunabilmektedirler.

⁵⁴ Gümrükçü, B. (2001). *Türkiye'de Özel Finans Kurumları Açısından Leasing İşlemleri* Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul. 62.

2.2.6. Selem (Üretilcek Olan Malın Satın Alınması)

İran'da üretimin finansmanında kullanılan bir yöntemdir. Banka peşin ödeme yaparak gelecekte üretilcek olan malı satın alır. Genellikle bir yıl vadeli olan bu işlemde banka malın, fizikî mülkiyetini eline geçirmeden satamaz ve malın fiyatı piyasa fiyatını aşamaz.⁵⁵

Bu yöntemde ileriki bir tarihte teslim alınacak bir malın bedeli katılım bankası tarafından peşin olarak ödenir. Böylece, satıcıya malı temin edebilmesi ya da üretebilmesi için önceden finansman sağlanmış olur. Katılım bankası ile satıcı arasında belirlenir. Malın tedariki için gereken sürenin sonuna gelindiğinde katılım bankası tedarik ettiği malı müşterisine satar. Malın müşterisi alıcı ise bu işlemde doğan borcunu, malı teslim aldığı anda ya da ileriki bir tarihte katılım bankasına borcunu öder.

2.2.7. İstisna (Siparişe Dayalı Satın Alma)

İstisna, satıcı ile alıcı arasında düzenlenen bir şeyi imal ettirme konulu gerçekleştirilen bir satış sözleşmesidir. İstisna, hâlihazırda var olmayan ve gelecekte üretilcek bir malın satın alınması işlemidir. Genellikle tarım ve inşaat projelerinde uygulanmaktadır. Bu yöntem özellikle Körfez ülkelerinde büyük ölçekli inşaat projelerinin finansmanında başarılı bir şekilde kullanılmıştır.⁵⁶

Burada satıcı, alıcının talep ettiği malı yapıp ya da yaptırap müşterisine teslim etmeyi taahhüt eder. İnşaat gibi yapımı uzun süren malların alım satımında kullanılan bu yöntemde malın bedeli peşin, taksitli veya ileriki tarihlerde ödenebilir. İstisna yoluyla finansman yöntemi, ileriye yönelik satın alma yöntemi olan selem yöntemine benzemekle beraber; satın alınacak malın inşa edilecek olması, malın bedelinin taksitli ödenebilmesi ya da ileriki bir tarihte ödenebilecek olması gibi özellikleriyle selemden ayrılır.

⁵⁵ Ausaf, 1993, 57.

⁵⁶ SERPAM Araştırma Notları, Mayıs 2013. S. 6.

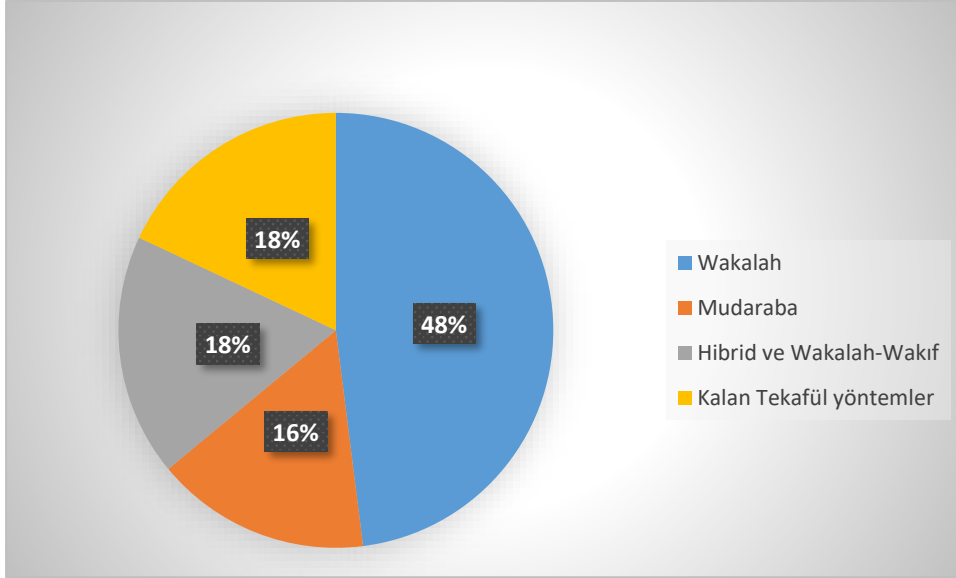
2.2.8. Tekafül (İslamî Sigortacılık)

İslamî sigortacılık yönteminin temeli, İslâm Peygamberi Hz. Muhammed döneminde oluşan uygulamalara dayanmaktadır. Tekafül, modern dünyadaki sigorta uygulamasının İslâm dünyasındaki karşılığı sayılabilmektedir. Paylaşılmış sorumluluk veya paylaşılmış garanti prensibine dayanmaktadır. Klasik sigortacılıktaki belirsizlik kavramı bulunmamaktadır.⁵⁷ İlk Tekâfül yöntemlerini uygulayan şirketler 1979'da Sudan'da ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde kurulmuştur. Sonradan başta Malezya ve Suudi Arabistan olmak üzere günümüzde Müslüman olan ya da olmayan pek çok ülkede çeşitli sigorta şirketleri kurulmuştur. Tekâfül "İslamî Sigortacılık" anlamına gelmekte olup, Arapça kökenli bir kelime olan kefaletten türemiştir. İslam dünyasında çeşitli ülkelerde, farklı yorumlarla uygulanmaktadır. Bu yorumlar birbirinden oldukça değişiklik gösterebilmekle birlikte, genellikle aşağıdaki ilkelerden en azından bir kısmına uymaktadır:

- Kâr hedefi gütmeyen sigortalıların bir araya geldiği kooperatif sigortacılığı,
- Sigorta şirketinin biriktirdiği fonların faiz dışı yatırım araçlarında değerlendirmesi gerekmektedir,
- Hasar ve sorumlulukların katılımcıların paylarına göre bölündüğü bir toplumsal sigorta havuzu modeli oluşturmaktadır.

Tekafül dünyasında tekafül olarak adlandırılan 4 temel model vardır. Dünyanın en yaygın Tekafül modeli, Wakalah Modeli % 48'dir, ikincisi Mudaraba Modeli % 16'dir, Hibrid Modeli ve Wakalah-Wakıf Modeli % 18 ve % 18 kalan Tekafül yöntemleridir. Bu yöntemler aşağıda özetlenmiştir:

⁵⁷ Tok, A.,(2009) *İslami Finans Sistemi Çerçevesinde Sukuk (İslami Tahvil) Uygulamaları*, Katılım Bankaları ve Türkiye Açısından Değerlendirmeler. SPK,Ankara. 12.

Şekil 2.1. Dünyadaki tekafül yüzdesi

Kaynak: Tekafül World Report, 2016. ⁵⁸

a) Mudaraba Modeli: Bu model hem katılımcının risk fonu hem de katılımcıların yatırım fonu ve yatırım yönü açısından geçerlilik gösterir. Girişimci (tekafül temsilci), tekafül temsilci ve katılımcı arasında üzerinde anlaşmaya varılan oranda paylaşılacak olan, yatırım kârının oluşturulması için sermayeyi (tekafül fonları) yöneterek yatırım yapmaktadır. Bu model, diğer modellerle birlikte bulunabilir.

b) Wakala Modeli: Wakala, tekafül temsilci katılımcı (müdür) tarafından Wakala ücret karşılığında kendi adlarına hareket etmesi için atandığı bir acentelik sistemidir. Normalde, Wakala ücreti katkı paylarının bir yüzdesi olarak ifade edilir ve bu Wakala ücreti toplamı, risk ücretleri veya bir politika ücreti gibi sabit tutar diğer değişkenler yüzdesi olarak ifade edilebilir ya da, politika süresine göre değişebilir.

c) Wakala & Vakıf Bu model: Tekafül temsilcisi ve vakıf formasyonunu biçimlendirmek için ve sermayesine katkıda bulunması gereken istisna durumlarda, yukarıda açıklanan Wakala modeline benzer. Vakıf fonu, Peygamber Muhammed (SAV)'in tarihinden beri tanınmıştır. Tekafül durumunda, bağışların düşünüldüğü sayıyı aşması halinde muamele derecesine ilişkin saf bir Wakala modelindeki

⁵⁸ http://www.takafulprimer.com/main/downloads/ms_5860.pdf sayfa. 34.

yetersizliği gidermek için yaratılmıştır. Bir Vakıf fonu kapsamında, bir kez yapılan bağışlar, Vakıf fonu tarafından (ne temsilcisi, ne de katılımcının bağışların mülkiyetine sahipler) ait olacak ve Vakıf fonu'ndan para dağıtımı, talep ödeme ve potansiyel artı dağılımı içeren vakıf kurallarına göre yapılacaktır.

d) Hibrid Modeli: Bu modelde şirketin alacağı ücret sözleşme yapılırken belirlenir. Bütün giderler ve masraflar bu ücretten karşılanır ve bu ücretin yetmediği durumlarda şirket sahipleri bu eksiği kendileri karşılamaktadır. Giderlerin alınan ücretten düşülmesi ve Mudarabe usulüyle gerçekleştirilen yatırım gelirlerinden şirketin payının eklenmesi sonucu şirketin kazancı ortaya çıkmaktadır. Havuzda kalan miktar ise polişe sahiplerine dağıtılmakta hibrid modelinde şirket herhangi bir pay alamamaktadır.

2.2.9. Sukuk (Vesika, Enstrumanlar)

İslamî tahviller, (sukuk) yukarıda sayılan İslami finansman yöntemlerine dayanılarak ihraç edilen menkul kıymetlerdir.⁵⁹

Finans literatüründe “mevcut yahut proje halindeki mal veya menfaatin ortaklık esaslı eşit değerli sertifika haline getirilerek yatırımcılara arz edilmesi işlemine menkul kıymetleştirme, bu değeri temsil eden belgeye ise sukuk denir. Geleneksel fon sağlama ve değerlendirme yöntemleri aşağıdaki gibi tanıtılmaktadır:

- Güvene (İtibara) Dayalı Borçlanma Yöntemi ile Fon Sağlama
 - a) Karz-ı Hasen
 - b) Karz-ı Ribevi
- Teminata Dayalı (Rehin & Kefalet) Borçlanma Yöntemi İle Fon Sağlama
 - a) Bir Şahsın Teminat (Kefil) Gösterilmesi
 - b) Bir Varlığın Teminat Gösterilmesi (Asset-Based Securities/Rehin)
(Faizli veya Faizsiz).

⁵⁹Mehmet Fehmi Eken -Yusuf Köroğlu, (2009) *SUKUK (Kira Sertifikaları)*, (Çevrimiçi http://www.tkbb.org.tr/index.php?option=com_docment&cid=14&Itemid=813, 14 Ekim2009, E.T: 19.11.2016

- c) Alacağın Teminat Gösterilmesi (Asset-Backed Securities/Beyu'd-deyn) (Faizli veya Faizsiz) Fon Sağlama Yöntemidir.

Bütün bu tanımlamalar ve tasnifler nazara alındığında sukukun, “kaynak sağlama” amacına ilişkin olarak vücut bulmuş, “finansal” bir hukuki müessese olduğu açıktır. Gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışında konuyla alakalı çalışmalar yapan hemen hemen herkes, sukukun, teorik olarak faizsiz bir kaynak sağlama aracı olduğu konusunda hemfikirler gibidir. Türkiye sukuk uygulamasında bir menkul kıymet olarak nitelendirilmekte ve bir sermaye piyasası aracıdır.

2.3. Türkiye’de Faizsiz Bankacılığın Gelişimi

Türkiye’de faizsiz bankacılık ilk olarak 1985 yılında özel finansal kurumlarının girişimiyle ortaya çıkmıştır. Türkiye’de bu yapıdaki ilk finansal kurumlar Albaraka Türk ve Faysal Finans’tır. Bu bankaların işleyiş prensipleri ile hukukî altyapılarındaki uyumsuzluklar, bu kurumların gelişememesinin sebepleri olarak görülmektedir.

19 Aralık 1999’da çıkarılan 4491 Sayılı Kanun ile özel finans kurumları 4389 Sayılı Bankalar Kanunu kapsamına alınıp resmî olarak banka statüsüne dâhil edilmiştir.

2005 yılında faizsiz bankacılık tekrardan yeni bir kurul ve hukukî olarak ‘katılım bankacılığı’ismiyle oluşturmuştur. Bugün Türkiye’de bu yönde varlığını devam ettiren altı katılım bankası bulunmaktadır. Bunlar; Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Bank Asya Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası, Ziraat Katılım Bankası ve Vakıf Katılım Bankası şeklinde sıralamaktadır.

Katılım Bankaları Bakanlar, Kurulu Kararına istinaden kurulmaktadır. Bankalar Kanunu’na uygun olarak faaliyet göstermektedirler ve 24 yılı aşan bir süredir yastık altı paraların ekonomiye kazandırılması konusunda önemli işlevler üstlenmektedirler. Risk sermayesi kuruluşu niteliğinde sahip olan katılım bankaları, topladıkları atıl fonları doğrudan Türk sanayicisi ve müteşebbisinin ihtiyaç duyduğu

hammadde ve yarı mamul ile yatırım mallarının temininde kullanmak suretiyle ülke ekonomisine ciddi katkılar sağlamaktadırlar.⁶⁰

2.3.1. Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.

Faaliyetlerini 5411 sayılı Bankacılık Kanunu göre sürdüren Albaraka Türk Katılım Bankası 'Al-Baraka Grubu'nun Türkiye temsilcisi olarak 1984 yılında kurulmuş ve 1985 yılından itibaren faaliyete geçmiştir. Albaraka Türk'ün, 1985 yılında 5.000.000.000 (5 milyar) TL sermaye ile bankacılığa başladıktan bir yıl sonra, oranda yüzde yüz kâr elde ettiği görülmüştür.⁶¹ Albaraka Türk'ün 2016 daki faaliyet raporu ortaklık yapısının içinde yabancı ortakların payı yüzde 66, yerli ortakların payı yüzde 9,16 ve halka açık olan pay ise, yüzde 24,84 dır.⁶²

Çizelge 2.1. Albaraka Türk'ün Sermaye Dağılımı ⁶³

Sermaye ve Ortaklık Yapısı	Pay Tutarı (TL)	Oranı (%)
Yabancı Ortaklık	593.952.934,31	66
Albaraka Bankacılık Grubu	486.523.265,68	54,06
İslam Kalkınma Bankası	70.573.778,85	7,84
Alharthy Ailesi	31.106.364,35	3,46
Diğer	5.749.525,43	0,64
Yerli Ortaklar	82.469.474,37	9,16
Halka açık	223.577.591,32	24,84
Toplam	900.000.000,00	100,00

Albaraka Türk 2017 Ocak ayından itibaren 213 şube ve 3,796 personel ile hizmet vermektedir.

2.3.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.

Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. 16.12.1983 ve 831/7506 Sayılı Bankalar Kurulu Kararı'nın tespit ettiği esaslara uygun olarak faaliyet göstermek üzere 1989 yılında kurulmuş bir katılım bankasıdır. Kuveyt Türk'ün en büyük ortağı olan Kuveyt

⁶⁰ http://www.kuveytturk.com.tr/faizsiz_bankacilik.aspx E.T: 19.11.2016

⁶¹ <http://www.albarakatürk.com.tr/images/yatirimci-iliskileri/faliyetRapor/1986.pdf>

⁶² http://www.albarakatürk.com.tr/images/yatirimci-iliskileri/faliyetRapor/albaraka_2016.pdf

⁶³ Albaraka (2016) Faaliyet Raporları 6.

Finans Kurumu, Türkiye'deki faaliyetlerinin yanı sıra dünyada faizsiz finans kurumları üzerine çeşitli iştirakleri bulunmaktadır.

31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla Banka hisselerinin yüzde 62.24'si Kuveyt'te mukim olan Kuveyt Finans Kurumu'na, yüzde 18.72'i Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Mazbut Vakıfları'na, yüzde 9'u Kuveyt'te mukim olan Sosyal Güvenlik Kurumu'na ve yüzde 9'u İslam Kalkınma Bankası'na ait olup geriye kalan yüzde 1,04 oranındaki hisseler diğer gerçek ve tüzel kişilere aittir.⁶⁴

Çizelge 2.2.Kuveyt Türk'ün Sermaye Dağılımı⁶⁵

Sermaye ve Ortaklık Yapısı	Pay Tutarı (TL)	Oranı (%)
Yabancı Ortaklık	1.837.524.949	80,24
Kuwait Finance House	1.425.324.949	62,24
İslam Kalkınma Bankası	206.100.000	9
Kuveyt Sosyal Güvenlik Kamu Kuruluşu	206.100.000	9
T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü	428.671.143	18,72
Diğer	23.803.908	1,04
Toplam	2.290.000.000	100

2017yılbaşından itibaren 386 şube ve 5.442 personel ile hizmet vermektedir.

2.3.3. Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.

Türkiye Finans Katılım Bankası geçmişi 1985 yılına dayanan Türkiye'de ilk kurulan Özel Finans Kurumları'ndan biri olan Yıldız Grubu'na ait olan Family Finans ve 01.10.1991 tarihinde Ankara'da faaliyete geçen Boydak Grubu'na ait olan Anadolu Finans'ın birleşmesiyle oluşmuş bir bankadır. 30.12.2005 tarihinde tamamlanmış, T.C. İstanbul Ticaret Sicili Memurluğu tarafından 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine uygun olarak tescil edilmiştir.

286 şubesi ve 3,989 çalışanıyla 1 milyondan fazla müşterisine hizmet veren Türkiye Finans'ın yüzde 60 hissesi 31 Mart 2008 tarihinde Ortadoğu'nun en önemli

⁶⁴http://www.kuveytturk.com.tr/Files/KT/pdf/finansal_bilgiler/faaliyet_raporlari/2015FaaliyetRaporu.pdf, s.16.

⁶⁵ Kuveyt Katilim Bankasi (2016) Faaliyet Raporlari. s. 16.

bankalarından ve Suudi Arabistan'ın en büyük bankası olan The National Commercial Bank (NCB) tarafından satın alınmıştır.⁶⁶

Çizelge 2.3. Türkiye Finans'ın Sermaye Dağılımı⁶⁷

Sermaye ve Ortaklık Yapısı		
Adı Soyadı/Ticaret Unvanı	Pay Tutarı (TL)	Oranı (%)
National Commercial Bank	1.742.676.447	67,03
Gözde Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş	274.838.187	10,57
Diğer Ortaklar	582.485.366	22,40
Toplam	2.600.000.000	100,00

2017 yılından itibaren NCB %67,03; gözde girişim sermayesi yatırım ortaklığı a.ş (Ülker Grubu) %10,57 Diğer Ortaklar %22,40; oranındaki payları ile Türkiye Finans Katılım Bankası'nın yönetiminde stratejik ortaklık misyonlarını sürdürmektedir.⁶⁸

Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Katılım Bankası ve Türkiye Finans Katılım Bankalarının Borsa İstanbul'daki Faaliyetleri:

- Kesin Alım Satım Pazarı,
- Kıymetli Madenler Piyasası,
- Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası,
- Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası,
- Nitelikli Yatırımcıya İhraç Pazarı.⁶⁹

2.3.4. Ziraat Katılım Bankası A.Ş

Ziraat Katılım Bankası; tamamı T.C. Hazinesi tarafından ödenmiş 675.000.000 TL sermayesi ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 15/10/2014 tarih ve 29146 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 10/10/2014 tarih ve 6046 sayılı izniyle kurulmuştur. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun

⁶⁶ <http://www.turkiyefinans.com.tr/tr/hakkimizda/tarihce.aspx> Erişim Tarihi 20.04.2016

⁶⁷ <http://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/yatirimci-iliskileri/Sayfalar/ortaklik-yapisi.aspx> Erişim Tarihi: 19.11.2016

⁶⁸ http://www.borsaistanbul.com/borsa_uyeleri/uye-bilgileri?g=5&y=161

⁶⁹ http://www.borsaistanbul.com/borsa_uyeleri/uye-bilgileri/%C3%BCye-detaylari?Kod=FKT

14/05/2015 tarih ve 29355 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 12/05/2015 tarih, 6302 sayılı kararı ile defaaliyet izni almıştır.

Çizelge 2.4. Ziraat Katılım Bankasının Sermaye Dağılımı⁷⁰

Sermaye ve Ortaklık Yapısı	Pay Tutarı (TL)	Pay Oranı (%)
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	746.999.996	99,9999995
Ziraat Sigorta A.Ş.	1	0,0000001
Ziraat Hayat ve Emeklilik A.Ş.	1	0,0000001
Ziraat Teknoloji A.Ş.	1	0,0000001
Ziraat Yatırım Menkul Değerler A.Ş.	1	0,0000001
Ödenmiş Sermaye Tutarı	747.000.000	100,00

Ziraat Katılım Bankası ödenmiş olan 645.000.000 sermayesi 24/05/2016 tarih ve 9081 sayılı Resmi Gazetede yayımladığı haliyle 72.000.000 TL artırılarak ödenmiştir. Sermayesi toplam 747.000.000 TL'ye ulaşmıştır.⁷¹

2.2.5. Vakıf Katılım Bankası A.Ş.

Sermayesi T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Bayezid Han-ı Sani (II.Beyazid) Vakfı, Mahmut Han-ı Evvel Bin Mustafa Han (I.Mahmut) Vakfı, Mahmut Han-ı Sani Bin Abdulhamit Hanı-Evvel (II Mahmut) Vakfı ve Murat Paşa Bin Abdusselam (Murat Paşa) Vakfı tarafından ödenmiş 805.000.000 TL sermayesi ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun 03.03.2015 tarih ve 29284 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 27.02.2015 tarih 6205 sayılı kuruluş izniyle 25.06.2015 tarihinde bir anonim şirket olarak kurulmuştur, 17.02.2016 tarihinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'ndan faaliyet izni almıştır. ⁷²

⁷⁰ <http://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/esas-sozlesme.pdf> aspx Erişim Tarihi: 19.11.2016

⁷¹ <http://www.ziraatkatilim.com.tr/bankamiz/Sayfalar/hakkimizda.aspx> Erişim Tarihi: 19.05.2017

⁷² <http://vakifkatilim.com.tr/hakkimizda/index.html> Erişim Tarihi: 19.05.2017

Çizelge 2.5. Vakıf Katılım Bankasının Sermaye Dağılımı⁷³

Sermaye ve Ortaklık Yapısı	Pay Tutarı (TL)	Pay Oranı (%)
T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü	796.950.000	99,00
Bayezid Han-ı Sani (II. Bayezit) Vakfı	2.012.500	0,25
Mahmut Han-ı Evvel Bin Mustafa Han (I. Mahmut) Vakfı	2.012.500	0,25
Mahmut Han-ı Sani Bin Abdülhamid Han-ı Evvel (II. Mahmut) Vakfı	2.012.500	0,25
Murad Paşa bin Abdusselam (Murat Paşa) Vakfı	2.012.500	0,25
Toplam	805.000.000	100,00

31 Aralık 2015 tarihi itibarıyla Banka hisselerinin yüzde 99'u T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, yüzde 0,25'i Bayezid Han-ı Sani (II. Bayezid) Vakfı, yüzde 0,25'i Mahmut Han-ı Evvel Bin Mustafa Han (I. Mahmut) Vakfı, yüzde 0,25'i Mahmut Han-ı Sani Bin Abdülhamid Han-ı Evvel (II. Mahmut) Vakfı ve yüzde 0,25'i Murat Paşa Bin Abdusselam (Murat Paşa) Vakfı tarafından ödenmiştir.

2.4. Türk Katılım Bankalarındaki Yabancıların Payı

Türk Katılım bankacılığında faaliyete gösteren yüzde 60'tan fazla yabancı payları olan üç katılım bankası var:

- a) Kuveyt Katılım Bankası,
- b) Albaraka Katılım Bankası,
- c) Türkiye Finans Katılım Bankasıdır.

Aşağıda bu üç bankada yer alan yabancı paylarına yer verilmektedir.

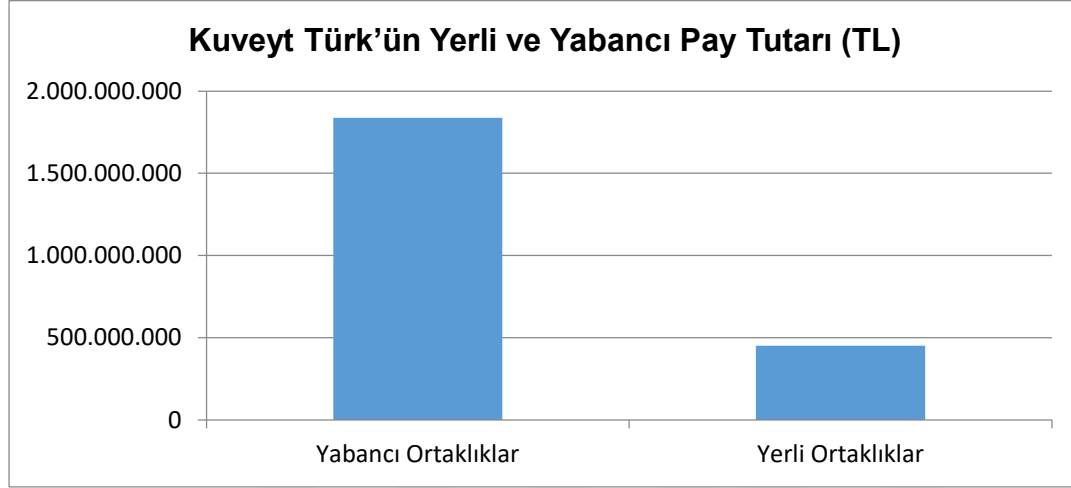
2.4.1. Kuveyt Katılım Bankası A.Ş.

Kuveyt Katılım Bankasında 2017 ilk çeyreğinde yabancıların paylarını 1.837.524.949 ve yerli ortaklıkların payı 452.475.051'dir.

⁷³ <http://vakifkatilim.com.tr/pdf/faaliyet-raporu-2016.pdf> ortaklık yapısı s.5

Çizelge 2.6. Kuveyt Katılım Bankasının Yabancı ve Yerli Payları %

Yabancı Sermaye ve Ortaklık Yapısı	Pay Tutarı (TL)	Oranı (%)
Yabancı Payları	1.837.524.949	80,24
Yerli Payları	452.475.051	19,76
Toplam	2.290.000.000	100,00

Şekil 2.2. Kuveyt Katılım Bankasının Yabancı ve Yerli Payları %

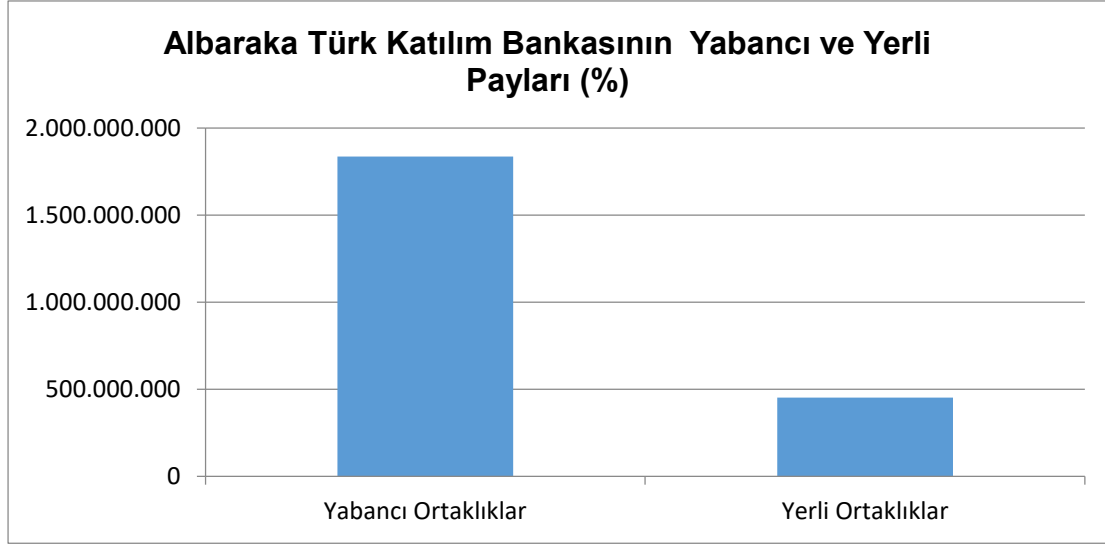
31 Mart 2017'den itibaren yüzde 62.24'si Kuveyt Finans Kurum'a, yüzde 9'u Sosyal Güvenlik Kurumu'na ve yüzde 9'u İslam Kalkınma Bankası'na olma üzere toplam yüzde 80,24 yabancıların payları oluşmaktadır. Yüzde 18.72'si T.C Vakıflar Genel Müdürlüğü Mazbut Vakıfları'na ve 1,04 diğer ortaklara aittir.

2.4.2. Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.

Albaraka Katılım Bankası yabancı ortakların payları 593.952.934,31 TL'dir. Yerli kaynaklı olan ortakların payları ise 306.047.065,69 TL'dir.

Çizelge 2.7. Albaraka Türk Katılım Bankasının Yabancı ve Yerli Payları %

Sermaye ve Ortaklık Yapısı	Pay Tutarı (TL)	Oranı (%)
Yabancı Payları	593.952.934,31	66
Yerli Payları	306.047.065,69	34
Toplam	900.000.000,00	100,00

Şekil 2.3. Albaraka Türk Katılım Bankasının Yabancı ve Yerli Payları (%)

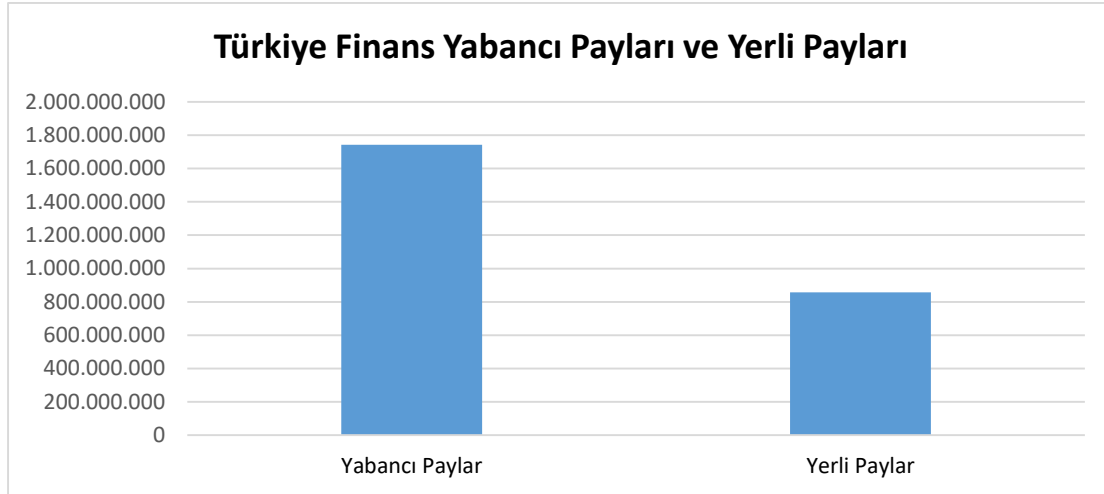
Albaraka Türk'ün 2017 ilk çeyrek faaliyet raporu ortaklık yapısının içinde yabancı ortakların payı yüzde 66, yerli ortakların payı ve halka açık olan pay ise, yüzde 34'dür.

2.4.3. Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş

2017 il çeyreğinde Türkiye Finans Katılım Bankası yabancı payları 1.742.676.447 ve yerli payları 857.323.553 TL'dir.

Çizelge 2.8. Türkiye Finans Katılım Bankasının Yabancı ve Yerli Payları %

Yabancı Sermaye ve Ortaklık Yapısı	Pay Tutarı (TL)	Oranı (%)
Yabancı Payları	1.742.676.447	67,03
Yerli Payları	857.323.553	32,97
Toplam	2.600.000.000	100

Şekil 2.4. Türkiye Finans Katılım Bankasının Yabancı ve Yerli Payları %

2017 ilk çeyreğinde Türkiye Finans katılım bankası yüzde 67,03'ü National Commission Bank adlı Suudi Arabistanlı bir bankaya aittir ve yüzde 32,97'si yerli yatırımcılara aittir.

2.5. 2010-2016 Türk Mali Sektöründe Katılım Bankacılığının Yeri

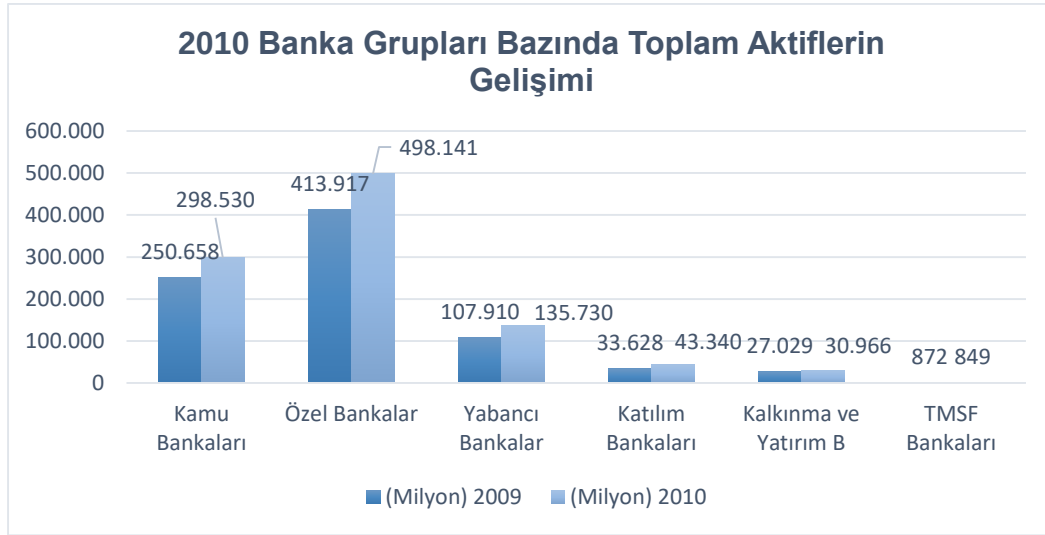
2010-2016 Türk Bankacılık Sektörün aktif büyüklüğün, kredi büyüklüğü ve mevduat gelişimi incelenmektedir.

Çizelge 2.9.2010 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi

Banka Grupları 2010 Toplam Aktiflerin Gelişimi						
	(Milyon)		Sektör İçindeki Payı (%)		Sektör İçindeki değişim	
	2009	2010	2009	2010	Tutar	(%)
Kamu Bankaları	250.658	298.530	30,1	29,6	47.872	19,1
Özel Bankalar	413.917	498.141	49,6	49,4	84.224	20,3
Yabancı Bankalar	107.910	135.730	12,9	13,5	27.820	25,8
Katılım Bankaları	33.628	43.340	4	4,3	9.712	28,9
Kalkınma ve Yat. B	27.029	30.966	3,2	3,1	3.937	14,6
TMSF Bankaları	872	849	0,1	0,1	-23	-2,6
SEKTÖR TOPLAMI	834.014	1.007.556	100	100	173.542	21

Banka grupları itibarıyla aktiflerin gelişimi incelendiğinde, 2009 yılsonuna göre en yüksek oranlı artışın %28,9 ile katılım bankaları grubunda olduğu görülmektedir. Sektör payları itibarıyla ise, Aralık 2009 dönemine göre yabancı

bankaların payı 0,6 puan, katılım bankalarının payı ise 0,3 puan artmış, TMSF bankalarının payı değişmemiş, diğer grupların paylarında ise azalma gözlenmiştir. 2009 yılsonu ile karşılaştırıldığında özel bankaların toplam aktifleri %20,3 artarken kamu bankalarının toplam aktifleri %19,1 artmış; mevduat artışı özel bankalarda %19,2 iken kamu bankalarında %20,9 oranında gerçekleşmiştir.⁷⁴

Şekil 2.5. 2010 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi

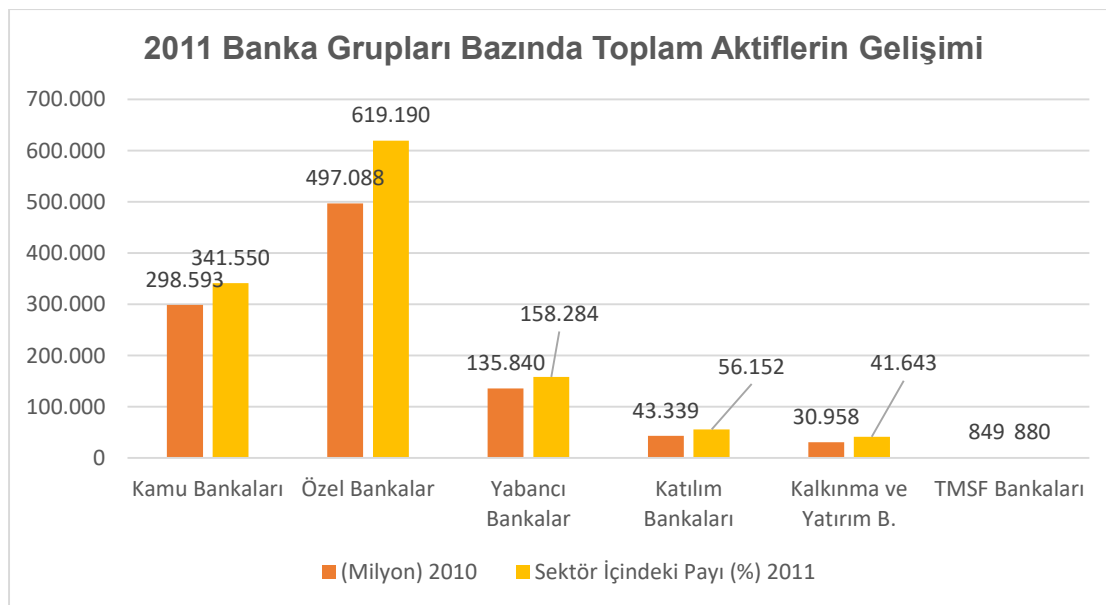
Kamu Bankaların aktif büyüklüğü 2009-2010 arasında 47.872 TL yüzde değişim 19,1'dir, özel bankaların aktif büyüklüğünü değişimi 84.224 TL ve yüzde değişim 20,3'tür. Yabancı bankaların değişimi 27.820 TL ve yüzde değişimi 25,8'tir, Katılım Bankaların değişimi 9.712 TL ve yüzde değişim 28,9'dur.

⁷⁴Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü-Aralık 2010 S.9.

Çizelge 2.10.2011 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi

	(Milyon)		Sektör İçindeki Payı (%)		2011 Sektör İçindeki değişim	
	2010	2011	2010	2011	Tutar	(%)
Kamu Bankaları	298.593	341.550	29,7	28	42.957	14,4
Özel Bankalar	497.088	619.190	49,4	50,8	122.102	24,6
Yabancı Bankalar	135.840	158.284	13,5	13	22.444	16,5
Katılım Bankaları	43.339	56.152	4,3	4,6	12.813	29,6
Kalkınma ve Yatırım B.	30.958	41.643	3,1	3,4	10.685	34,5
TMSF Bankaları	849	880	0,1	0,1	31	3,7
SEKTÖR TOPLAMI	1.006.667	1.217.699	100	100	211.032	21

Banka grupları itibarıyla, 2011 yılında toplam aktiflerde en yüksek artış 122 milyar TL (%24,5) ile özel bankalar grubunda gerçekleşmiştir. Sektör paylarında ise, aktif toplamındaki söz konusu büyümenin etkisiyle özel bankaların payı 1,5 puan artarken, yabancı bankaların payı 0,5 puan azalmıştır. Katılım Bankalar ve kalkınma ve yatırım bankalarının payları 0,3 puan artmıştır.

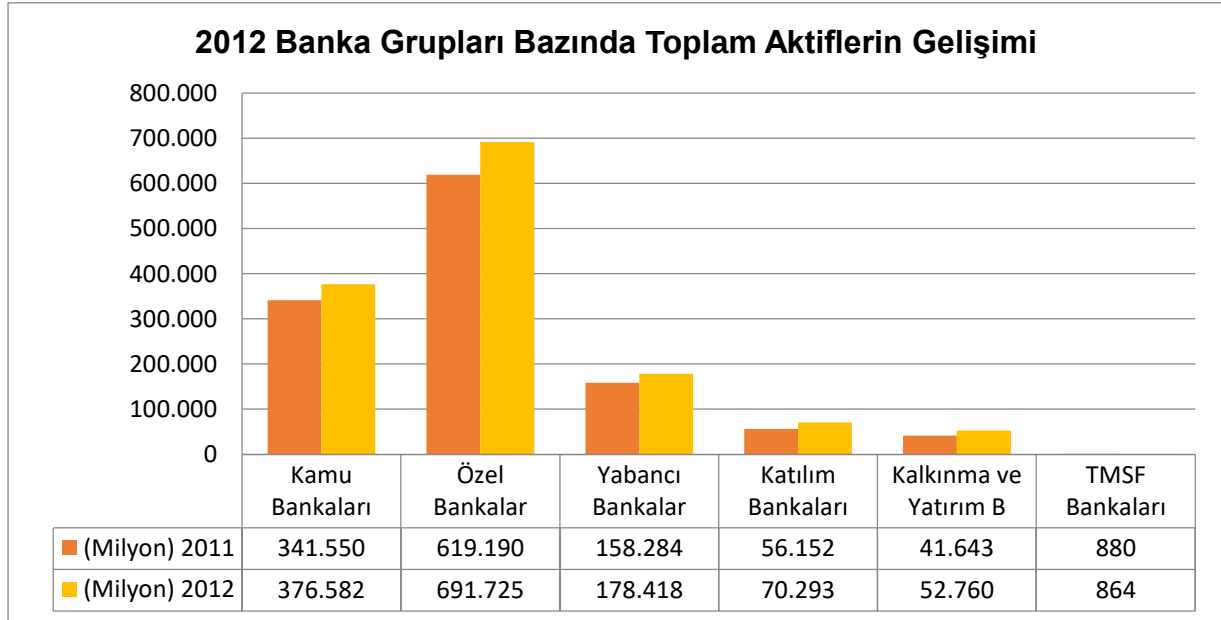
Şekil 2.6. 2011 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi

Kamu Bankaların aktif büyüklüğü 2010-2011 arasında 42.957 TL yüzde değişim 14,4'tür, özel bankaların aktif büyüklüğünü değişimi 122.102TL ve yüzde değişim 24,6'dır. Yabancı bankaların değişimi 22.444TL ve yüzde değişimi 16,5'tir, Katılım Bankaların değişimi 12.813TL ve yüzde değişim 29,6'dır, Kalkınma ve Yatırım b. Değişimi 10.685 ve yüzde 34,5'tir.

Çizelge 2.11.2012 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi

	(Milyon)		Sektör İçindeki Payı (%)		Sektör İçindeki değişim	
	2011	2012	2011	2012	Tutar	(%)
Kamu Bankaları	341.550	376.582	28	27,5	35.032	10,3
Özel Bankalar	619.190	691.725	50,8	50,5	72.535	11,7
Yabancı Bankalar	158.284	178.418	13	13	20.134	12,7
Katılım Bankaları	56.152	70.293	4,6	5,1	14.141	25,2
Kalkınma ve Yatırım B	41.643	52.760	3,4	3,8	11.117	26,7
TMSF Bankaları	880	864	0,1	0,1	-16	-1,8
SEKTÖR TOPLAMI	1.217.699	1.370.642	100	100	152.943	12,6

2012 yılında kalkınma ve yatırım bankaları ve katılım bankaları grupları sektör ortalamasının üzerinde bir büyüme gerçekleştirmiştir.

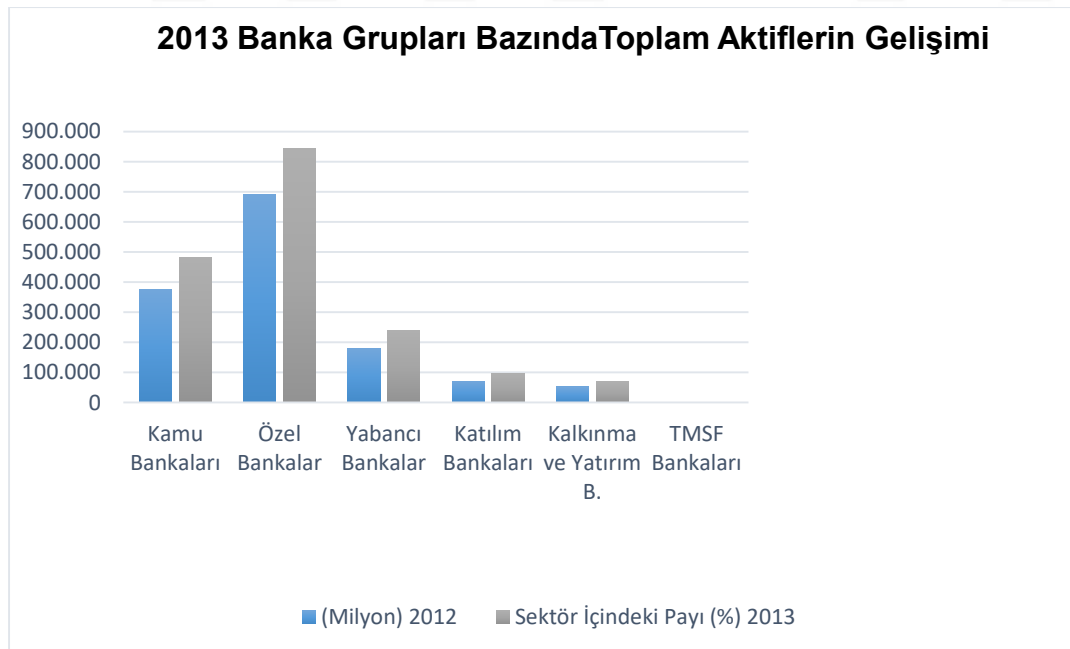
Şekil 2.7. 2012 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi

Kamu Bankaların aktif büyüklüğü 2011-2012 arasında 35.032TL yüzde değişim 10,3'tür, özel bankaların aktif büyüklüğünü değişimi 72.535 TL ve yüzde değişim 11,7'dir. Yabancı bankaların değişimi 20.134 TL ve yüzde değişimi 12,7'dir, Katılım Bankaların değişimi 14.141 TL ve yüzde değişim 25,2'dir, Kalkınma ve Yatırım Bankalarınınindeğişimi 11.117 TL ve yüzde 26,7'dir.

Çizelge 2.12.2013Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi

	(Milyon)	Sektör İçindeki Payı (%)		Sektör İçindeki değişim		
		2012	2013	2012	2013	Tutar (%)
Kamu Bankaları	376.716	483.378	27,5	27,9	106.662	28,3
Özel Bankalar	691.522	842.002	50,5	48,6	150.480	21,8
Yabancı Bankalar	178.551	239.948	13,0	13,9	61.397	34,4
Katılım Bankaları	70.279	96.086	5,1	5,5	25.807	36,7
Kalkınma ve Yatırım B.	52.758	70.137	3,8	4,0	17.379	32,9
TMSF Bankaları	864	869	0,1	0,1	5	0,6
SEKTÖR TOPLAMI	1.370.690	1.732.420	100,0	100,0	361.730	26,4

2013 yılında katılım bankaları, yabancı bankalar ve kamu bankaları grupları sektör ortalamasının üzerinde bir büyüme gerçekleştirmiştir.

Şekil 2.8. 2013 Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi

Kamu Bankaların aktif büyüklüğü 2012-2013 arasında 106.662 TL yüzde değişim 28,3'tür, özel bankaların aktif büyüklüğünü değişimi 150.480 TL ve yüzde

değişim 21,8'dir. Yabancı bankaların değişimi 61.397 TL ve yüzde değişimi 34,4'tür, Katılım Bankaların değişimi 25.807 TL ve yüzde değişim 36,7'dir, Kalkınma ve Yatırım b. Değişimi 17.379 TL ve yüzde 32,9'dir.

Çizelge 2.13.2010 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi

Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi

	DEĞİŞİM											
	Aralık 2009 - Aralık 2010											
	Aralık 2009			Aralık 2010			Tutar			[%]		
	TP	YP	TOPLAM	TP	YP	TOPLAM	TP	YP	TOPLAM	TP	YP	TOPLAM
	(Mio TL)	(Mio USD)	(Mio TL)	(Mio TL)	(Mio USD)	(Mio TL)	(Mio TL)	(Mio USD)	(Mio TL)			
Kamu Bankaları	79.987	14.271	101.213	113.729	19.722	144.053	33.741	5.451	42.840	42,2	38,2	42,3
Özel Bankalar	125.313	44.489	191.482	166.085	58.554	256.118	40.772	14.065	64.636	32,5	31,6	33,8
Yabancı Bankalar	52.189	6.993	62.590	65.426	8.763	78.900	13.237	1.770	16.310	25,4	25,3	26,1
Katılım Bankaları	21.638	1.346	23.641	28.694	1.385	30.823	7.055	39	7.183	32,6	2,9	30,4
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	9.080	3.103	13.695	9.881	3.986	16.010	801	883	2.315	8,8	28,5	16,9
TMSF Bankaları	1	0	1	1	0	1	0	0	0	-5,7	0,0	-5,7
BANKACILIK SEKTÖRÜ	288.208	70.203	392.621	383.815	92.411	525.905	95.607	22.208	133.285	33,2	31,6	33,9

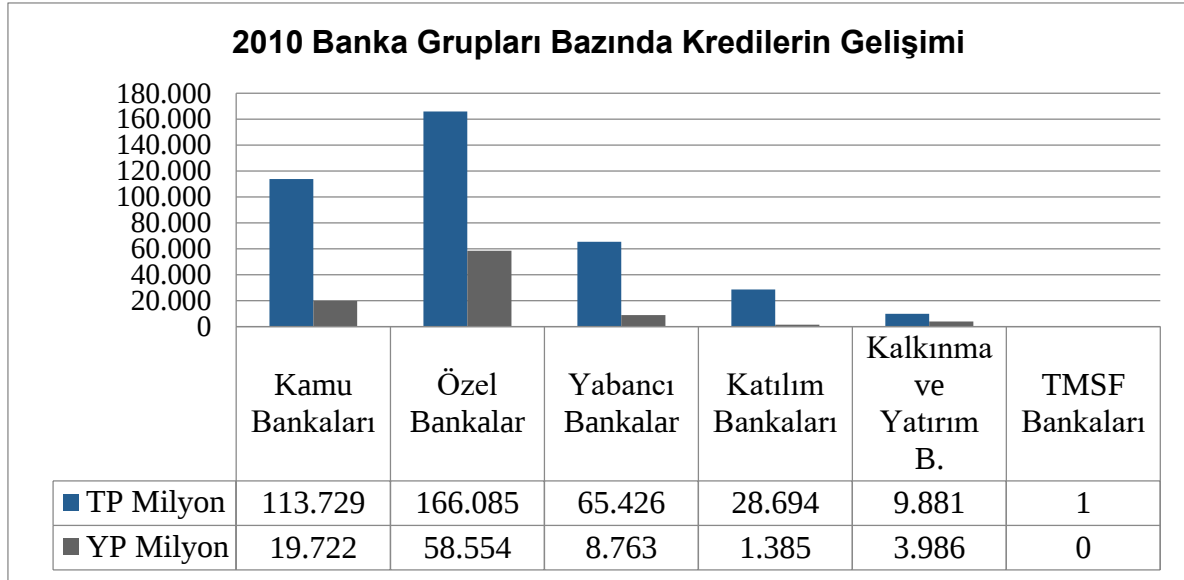
Kaynak: BDDK Raporları⁷⁵

2010 yılında bankacılık sektörünün toplam kredileri %33,9 artış sergilerken, kamu bankalarının kredilerindeki artış %42,3 ile sektörün üzerinde gerçekleşmiştir.

Özel bankalar grubunun toplam kredilerden aldığı pay, Aralık 2009 ve Aralık 2010 değişimi %33,8 ile ikinci sırada olmaktadır. Katılım Bankaları toplam kredilerden aldığı payı %30,4'tür.

Yabancı bankaların aldıkları pay % 26,1'dir. Kalkınma ve Yatırım Bankalarının payları ise %16,9'dür.

⁷⁵BDDK raporları Finansal Göstergeler (2010) s.11.

Şekil 2.9. 2010 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi

Kamu Bankaların kredi büyüklüğü 2009-2010 arasında 42.840 TL yüzde değişim 42,3'tür, özel bankaların kredi büyüklüğünü değişimi 64.636 TL ve yüzde değişim 33,8'dir. Yabancı bankaların değişimi 16.310 TL ve yüzde değişimi 26,1'dir, Katılım Bankaların değişimi 7.183 TL ve yüzde değişimi 30,4'tür, kalkınma ve yatırım bankaları değişimi 2.315 ve yüzde 16,9'dir.

Çizelge 2.14. 2011 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi

	Aralık 2010			Aralık 2011			DEĞİŞİM					
							Aralık 2010 - Aralık 2011					
	TP	YP	TOPLAM	TP	YP	TOPLAM	Tutar			(%)		
	(Mio TL)	(Mio USD)	(Mio TL)	(Mio TL)	(Mio USD)	(Mio TL)	TP	YP	TOPLAM	TP	YP	TOPLAM
Kamu Bankaları	113.729	19.722	144.053	138.980	22.364	181.222	25.251	2.642	37.169	22,2	13,4	25,8
Özel Bankalar	166.083	58.557	256.120	225.116	66.013	349.809	59.033	7.457	93.689	35,5	12,7	36,6
Yabancı Bankalar	65.370	8.763	78.844	73.663	8.843	90.367	8.294	80	11.523	12,7	0,9	14,6
Katılım Bankaları	28.694	1.385	30.823	34.637	2.065	38.538	5.943	680	7.715	20,7	49,1	25,0
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	9.881	3.986	16.010	12.445	5.579	22.982	2.564	1.592	6.972	26,0	39,9	43,6
TMSF Bankaları	1	0	1	1	0	1	0	0	0	13,9	0,0	13,9
BANKACILIK SEKTÖRÜ	383.757	92.413	525.851	484.842	104.864	682.919	101.085	12.450	157.068	26,3	13,5	29,9

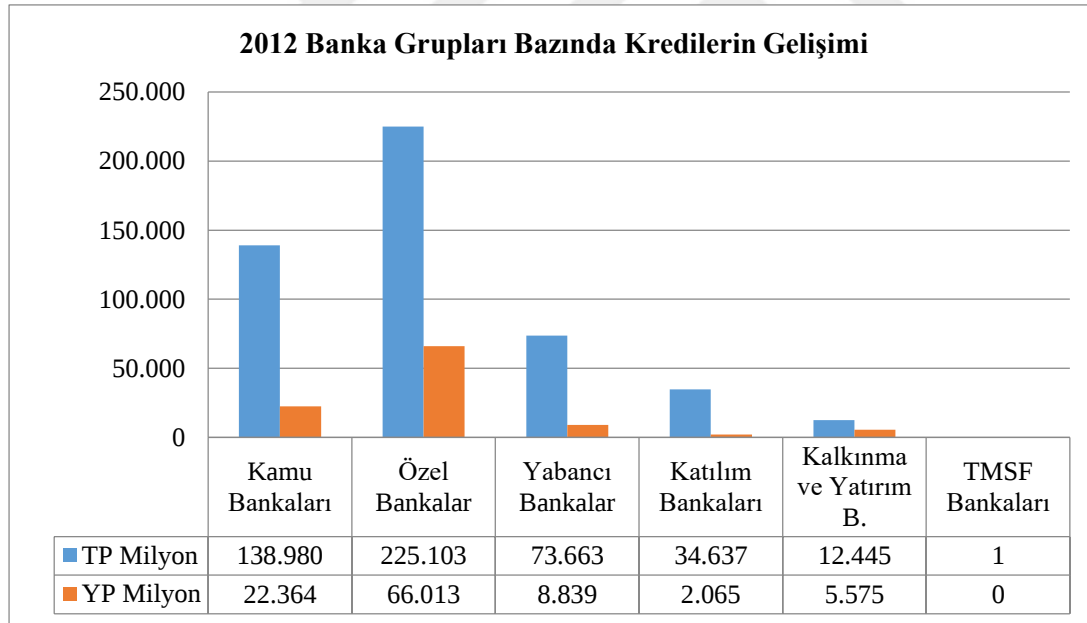
2011 yılında özel bankalar ile kalkınma ve yatırım bankalarının kredilerindeki artış sektör ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Yabancı bankaların kredilerindeki artışın ise %14,6 yerine %27,4 olacağı hesaplanmaktadır. Anılan

dönemde kamu bankalarının ve katılım bankalarının kredilerindeki artışlar ise sektör ortalamasının altında kalmıştır.⁷⁶

Çizelge 2.15. 2012 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi

	Aralık 2011			Aralık 2012			DEĞİŞİM Aralık 2011 - Aralık 2012					
	TP (Mio TL)	YP (Mio USD)	TOPLAM (Mio TL)	TP (Mio TL)	YP (Mio USD)	TOPLAM (Mio TL)	Tutar			(%)		
							TP (Mio TL)	YP (Mio USD)	TOPLAM (Mio TL)	TP	YP	TOPLAM
Kamu Bankaları	138.980	22.364	181.222	159.436	23.297	200.849	20.457	933	19.626	14,7	4,2	10,8
Özel Bankalar	225.103	66.013	349.796	279.142	70.775	404.952	54.039	4.761	55.156	24,0	7,2	15,8
Yabancı Bankalar	73.663	8.839	90.360	91.618	10.625	110.506	17.955	1.786	20.145	24,4	20,2	22,3
Katılım Bankaları	34.637	2.065	38.538	43.431	2.549	47.961	8.794	483	9.423	25,4	23,4	24,5
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	12.445	5.575	22.976	14.723	8.869	30.488	2.278	3.293	7.512	18,3	59,1	32,7
TMSF Bankaları	1	0	1	1	0	1	0	0	0	9,0	0,0	9,0
BANKACILIK SEKTÖRÜ	484.829	104.857	682.893	588.352	116.114	794.756	103.523	11.257	111.863	21,4	10,7	16,4

2012 yılında kamu bankalarının kredilerindeki artış% 10,8'dir, özel bankalar yüzde 15,8'iken, yabancı bankaların kredilerindeki artış ise %22,3 olmuştur.Katılım bankaların kredi artışı % 24,5, kalkınma ve yatırım bankaların ise % 32,7'dir.

Şekil 2.10. 2012 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi

Kamu Bankaların kredi büyüklüğü 2011-2012 arasında 19.626 TL ve yüzde değişimi 10,8'dir, özel bankaların kredi büyüklüğünü değişimi 55.156 TL ve yüzde değişim oranı 15,8'dir. Yabancı bankaların değişimi 20.145 TL ve yüzde değişimi

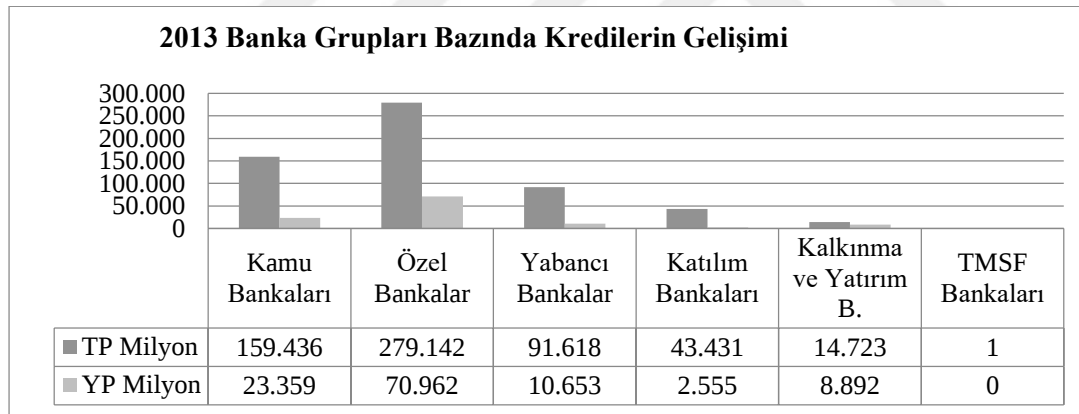
⁷⁶Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü-Aralık 2011 S.17.

ise 22,3'tür, Katılım Bankalarının değişimi 9.423 TL ve yüzde değişimi 24,5iken, kalkınma ve yatırım bankaları değişimi 7.512 TL ve yüzde 32,7'dir.

Çizelge 2.16. 2013 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi

	Aralık 2012			Aralık 2013			DEĞİŞİM					
							Aralık 2012 - Aralık 2013					
	TP (Mio TL)	YP (Mio USD)	TOPLAM (Mio TL)	TP (Mio TL)	YP (Mio USD)	TOPLAM (Mio TL)	Tutar			(%)		
							TP (Mio TL)	YP (Mio USD)	TOPLAM (Mio TL)	TP	YP	TOPLAM
Kamu Bankaları	159.436	23.359	200.849	211.156	30.926	277.040	51.720	7.567	76.191	32,4	32,4	37,9
Özel Bankalar	279.142	70.962	404.952	350.987	78.824	518.913	71.844	7.861	113.961	25,7	11,1	28,1
Yabancı Bankalar	91.618	10.653	110.506	114.109	13.945	143.819	22.491	3.292	33.313	24,5	30,9	30,1
Katılım Bankaları	43.431	2.555	47.961	56.186	2.749	62.042	12.755	193	14.080	29,4	7,6	29,4
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	14.723	8.892	30.488	20.277	11.893	45.614	5.554	3.001	15.126	37,7	33,7	49,6
TMSF Bankaları	1	0	1	1	0	1	0	0	0	-18,3	0,0	-18,3
BANKACILIK SEKTÖRÜ	588.352	116.422	794.756	752.716	138.336	1.047.428	164.364	21.914	252.671	27,9	18,8	31,8

Kalkınma ve yatırım bankaları 2013 yılında %49,6 ile en yüksek kredi artış oranına sahip banka grubu olmuştur. Diğer taraftan 2012 yılında sektörün oldukça altında bir kredi artışı sergileyen kamu bankalarının 2013 yılı içerisinde %37,9 gibi hızlı bir kredi artışı sağladığı görülmektedir.⁷⁷

Şekil 2.11. 2013 Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi

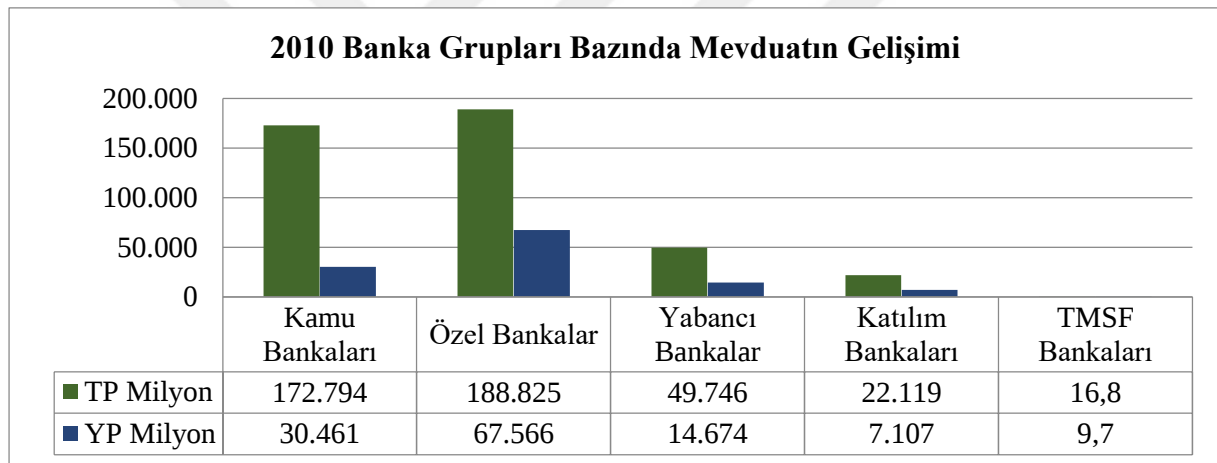
Kamu Bankalarının kredi büyüklüğü 2012-2013 arasında 76.191 TL yüzde değişim 37,9'dir, özel bankaların kredi büyüklüğünü değişimi 113.961 TL ve yüzde değişim 28,1'dir. Yabancı bankaların değişimi 33.313TL ve yüzde değişimi 33,1'dir, Katılım Bankalarının değişimi 14.080TL ve yüzde değişimi 29,4'tür, kalkınma ve yatırım bankaları değişimi 15.126 TL ve yüzde 49'6'dır.

⁷⁷Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü-Aralık 2013 S.21.

Çizelge 2.17.2010 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi

	DEĞİŞİM											
	Aralık 2009			Aralık 2010			TUTAR			%		
	TP (Milyon TL)	YP (Milyon USD)	Toplam (Milyon TL)	TP (Milyon TL)	YP (Milyon USD)	Toplam (Milyon TL)	TP (Milyon TL)	YP (Milyon USD)	Toplam (Milyon TL)	TP	YP	Toplam
Kamu Bankaları	136.932	29.974	161.562	172.794	30.461	219.599	35.862	486	38.037	26,2	1,6	20,9
Özel Bankalar	149.106	64.557	244.928	188.825	67.566	291.958	39.719	3.009	47.030	26,6	4,7	19,2
Yabancı Bankalar	38.537	15.275	61.385	49.746	14.674	72.359	11.208	-601	10.974	29,1	-3,9	17,9
Katılım Bankaları	16.821	6.579	26.711	22.119	7.107	33.089	5.299	528	6.378	31,5	8,0	23,9
TMSF Bankaları	18	11	35	17	10	32	-1	-1	-9	-6,6	-11,8	-8,0
BANKACILIK SEKTÖRÜ	341.414	116.396	514.620	433.501	119.817	617.037	92.087	3.422	102.417	27,0	2,9	19,9

2010 yılında banka gruplarının tamamının mevduatı artmıştır. Kamu bankaları ile özel bankaların, sektördeki toplam mevduat artışının %83,1'ini sağlamak suretiyle mevduat artışında belirleyici banka grupları olmaları ile katılım bankalarının hem TP hem de YP mevduatını oransal bazda en fazla artıran banka grubu olması dikkat çekmektedir.⁷⁸

Şekil 2.12. 2010 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi

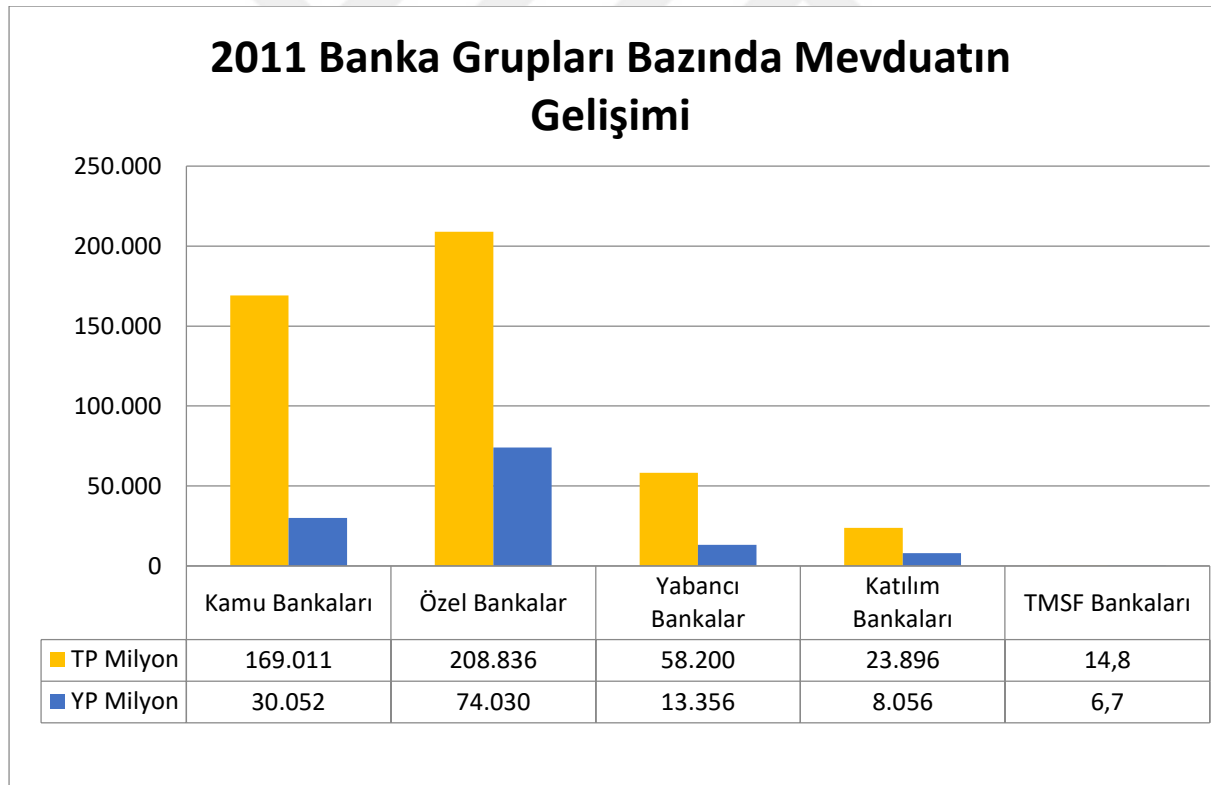
Kamu Bankalarının mevduat gelişimi 2009-2010 arasında 38.037 TL yüzde değişim 20,9'dur, özel bankaların aktif gelişim değişimi 47.030 TL ve yüzde değişim 19,2'dir. Yabancı bankaların değişimi 10.974 TL ve yüzde değişimi 17,9'dir, Katılım Bankalarının değişimi 6.378TL ve yüzde değişim 23,9'dur.

⁷⁸Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü-Aralık 2010 S.24.

Çizelge 2.18. 2011 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi

	DEĞİŞİM											
	Aralık 2010			Aralık 2011			TUTAR			%		
	TP (Milyon TL)	YP (Milyon TL)	Toplam (Milyon TL)	TP (Milyon TL)	YP (Milyon TL)	Toplam (Milyon TL)	TP (Milyon TL)	YP (Milyon TL)	Toplam (Milyon TL)	TP	YP	Toplam
Kamu Bankaları	172.794	30.461	219.599	169.011	30.052	225.330	-3.783	-409	5.732	-2,2	-1,3	2,6
Özel Bankalar	188.825	67.566	291.958	208.836	74.030	347.480	20.012	6.464	55.522	10,6	9,6	19,0
Yabancı Bankalar	49.746	14.674	72.359	58.200	13.356	83.443	8.454	-1.318	11.085	17,0	-9,0	15,3
Katılım Bankaları	22.119	7.107	33.089	23.896	8.056	39.220	1.777	949	6.131	8,0	13,4	18,5
TMSF Bankaları	16,8	9,7	31,8	14,8	6,7	27,5	-2	-3,0	-4,3	-11,6	-30,8	-13,5
BANKACILIK SEKTÖRÜ	433.501	119.818	617.037	459.958	125.501	695.501	26.457	5.683	78.465	6,1	4,7	12,7

2011 yılında kamu bankalarının TP ve YP mevduatı azalırken, yabancı bankaların TP mevduatında oransal olarak önemli artış görülmüştür. YP mevduatta ise oransal olarak en yüksek artış katılım bankalarında görülmüştür. Türler itibarıyla incelendiğinde tasarruf mevduatı, diğer mevduat ve katılım fonlarının payı sırasıyla 0,5, 0,9 ve 0,2 puan artmış, ticari mevduatın payı ise 1,6 puan azalmıştır.⁷⁹

Şekil 2.13. 2011 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi

Kamu Bankaların mevduat gelişimi 2010-2011 arasında 5.732 TL yüzde değişim oranı 2,6'dır, özel bankaların aktif gelişim değişimi 55.522 TL ve yüzde

⁷⁹Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü-Aralık 2011 S.31.

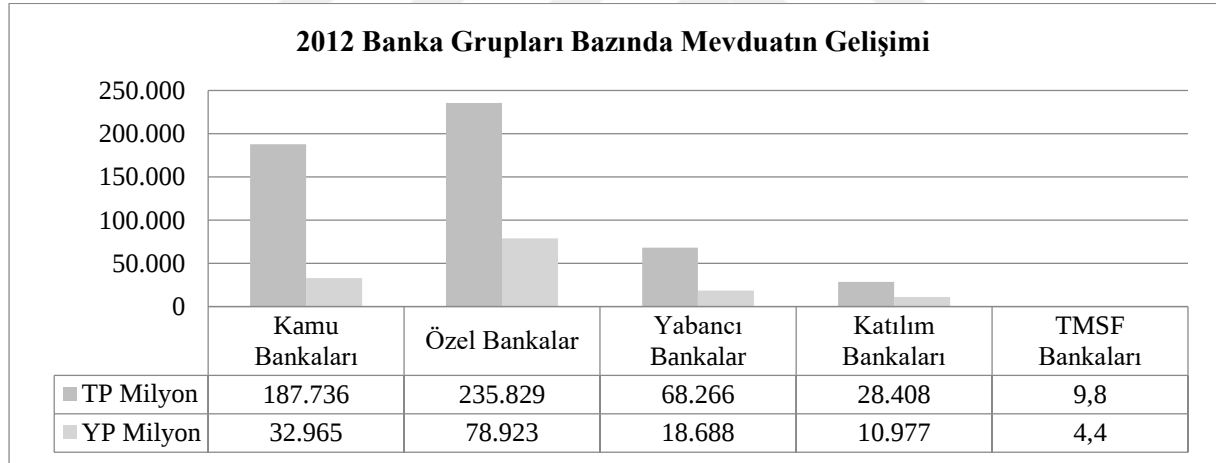
değişim oranı 19,0'dur. Yabancı bankaların değişimi 11.085 TL ve değişimi ise 15,3'tür, Katılım Bankalarının değişimi 6.131 TL ve yüzde değişimi ise 18,5'tir.

Çizelge 2.19. 2012 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi

(Milyon TL)	Aralık 2011			Aralık 2012			DEĞİŞİM					
							TUTAR			%		
	TP (Milyon TL)	YP (Milyon USD)	Toplam (Milyon TL)	TP (Milyon TL)	YP (Milyon USD)	Toplam (Milyon TL)	TP (Milyon TL)	YP (Milyon USD)	Toplam (Milyon TL)	TP	YP	Toplam
Kamu Bankaları	169.011	29.816	225.330	187.736	32.965	246.335	18.726	3.149	21.005	11,1	10,6	9,3
Özel Bankalar	208.836	73.399	347.480	235.829	78.923	376.124	26.993	5.524	28.644	12,9	7,5	8,2
Yabancı Bankalar	58.200	13.362	83.438	68.266	18.688	101.487	10.067	5.327	18.048	17,3	39,9	21,6
Katılım Bankaları	23.896	8.113	39.220	28.408	10.977	47.921	4.512	2.864	8.701	18,9	35,3	22,2
TMSF Bankaları	14,8	6,7	27,5	9,8	4,4	17,6	-5	-2,3	-9,9	-33,5	-34,9	-35,9
BANKACILIK SEKTÖRÜ	459.958	124.696	695.496	520.250	141.558	771.884	60.293	16.862	76.388	13,1	13,5	11,0

Kaynak: BDDK⁸⁰

2012 yılsonunda tasarruf mevduatının⁸¹ toplam mevduat içerisindeki payı önceki yıla göre değişmeden %60,3 olarak kalmış, resmi mevduatın payı 0,2 puan artarken, ticari ve diğer mevduatın payı ise 0,2 puan azalmıştır.

Şekil 2.14. 2012 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi

Kamu Bankalarının mevduat gelişimi 2011-2012 arasında 21.005 TL yüzde değişim 9,3'tür, özel bankaların aktif gelişim değişimi 28.664 TL ve yüzde değişim 8,2'dir. Yabancı bankaların değişimi 18.048 TL ve yüzde değişimi 21,6'dir, Katılım Bankalarının değişimi 8.701 TL ve yüzde değişim oranı 22,2'dir.

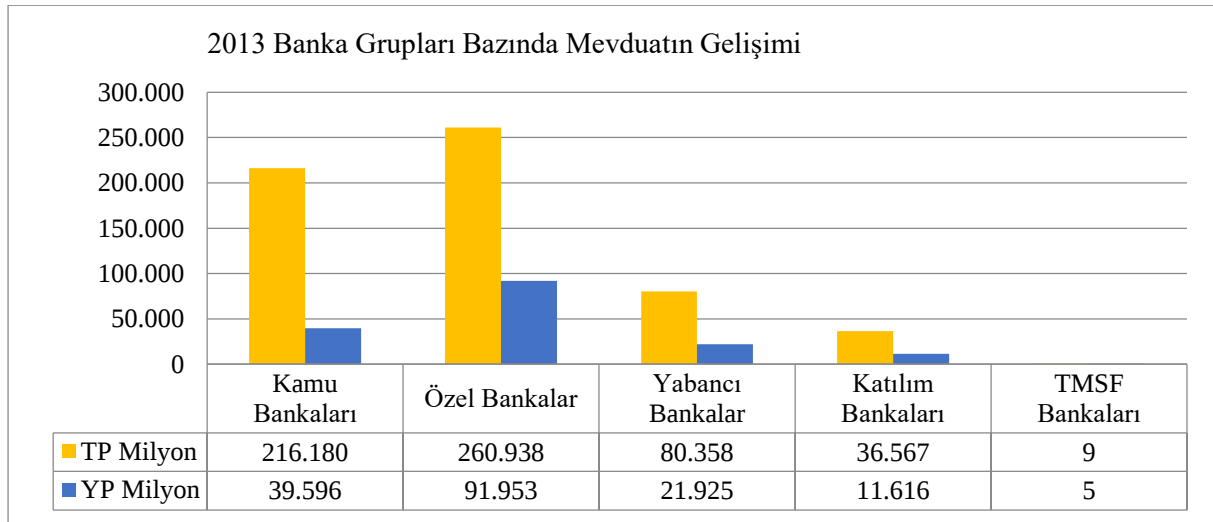
Çizelge 2.20.2013 Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi

⁸⁰Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü-Aralık 2012 S.39.

⁸¹ Katılım bankalarındaki gerçek kişilere ait fonlar dahildir.

(Milyon TL)	DEĞİŞİM											
	Aralık 2012			Aralık 2013			TUTAR			%		
	TP (Milyon TL)	YP (Milyon USD)	Toplam (Milyon TL)	TP (Milyon TL)	YP (Milyon USD)	Toplam (Milyon TL)	TP (Milyon TL)	YP (Milyon USD)	Toplam (Milyon TL)	TP	YP	Toplam
Kamu Bankaları	187.736	32.965	246.335	216.180	39.596	300.536	28.443	6.631	54.201	15,2	20,1	22,0
Özel Bankalar	235.829	78.923	376.124	260.938	91.953	456.834	25.108	13.029	80.710	10,6	16,5	21,5
Yabancı Bankalar	68.437	18.779	101.819	80.358	21.925	127.068	11.921	3.146	25.248	17,4	16,8	24,8
Katılım Bankaları	28.408	10.977	47.921	36.567	11.616	61.313	8.158	639	13.392	28,7	5,8	27,9
TMSF Bankaları	9,8	4,4	17,6	9	5	19,7	-1	0,5	2,1	-5,5	12,1	12,1
BANKACILIK SEKTÖRÜ	520.421	141.649	772.217	594.051	165.095	945.770	73.630	23.446	173.553	14,1	16,6	22,5

Aralık 2013'te toplam mevduat içerisindeki payı yılsonuna göre 1,9 puan azalarak %58,4 olarak gerçekleşmiş, resmi mevduatın payı 0,1 puan, ticari ve diğer mevduatın payı ise 2,1 puan artmıştır.

Şekil 2.15. Banka Grupları Bazında Mevduatın Gelişimi

Kamu Bankalarının mevduat gelişimi 2012-2013 arasında 54.201 TL yüzde değişim 22'dir, özel bankaların aktif gelişim değişimi 80.710 TL ve yüzde değişim 21,5'tir. Yabancı bankaların değişimi 25.248TL ve yüzde değişimi 24,8'dir, Katılım Bankalarının değişimi 13.392TL ve yüzde değişimi ise 27,9'dir.

Çizelge 2.21. 2014 Banka Grupları Bazında Aktiflerin Mevduatın ve Kredilerin Payları

Türk Bankacılık Sektörünün Büyüklüğü ve Grupların Sektördeki Payları										
Banka	Kuruluş Sayısı	Aktifte			Mevduatta			Kredilerde		
		2014-Milyon TL	2014-payı (%)	2013-payı (%)	2014-Milyon TL	2014-payı (%)	2013-payı (%)	2014-Milyon TL	2014-payı (%)	2013-payı (%)
Katılım Bankaları	4	104.163	5,2	5,5	65.405	6,2	6,5	69.639	5,4	6,2
Mevduat Bankaları	32	1.805.427	90,5	90,5	991.223	93,8	93,5	1.151.639	90,0	89,5
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	84.571	4,3	4,0	0	0,0	0,0	58.859	4,6	4,3
Toplam	49	1.994.161	100	100	1.056.628	100	100	1.280.137	100	100

Kaynak: TKBB, 2014 Raporu.

Katılım bankalarının bankacılık sektörünün payı 2013 yılında aktiflerin payı % 5,5 iken 2014 yılında 5,20 gerilemiştir, mevduat ve kredilerde 2014 yılında aynı gerileme yaşanmıştır.

Çizelge 2.22. 2015 Banka Grupları Bazında Aktiflerin Mevduatın ve Kredilerin Payları

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN BÜYÜKLÜĞÜ VE GRUPLARIN SEKTÖRDEKİ PAYLARI										
Banka	Kuruluş Sayısı	Aktifte			Mevduatta			Kredilerde		
		2015-Milyon TL	2015-payı (%)	2014-payı (%)	2015-Milyon TL	2015-payı (%)	2014-payı (%)	2015-Milyon TL	2015-payı (%)	2014-payı (%)
Katılım Bankaları	5	120.183	5,1	5,2	74.362	5,9	6,2	79.269	5,2	5,4
Mevduat Bankaları	32	2.130.601	90,4	90,5	1.175.654	94,1	93,8	1.359.969	89,8	90,0
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	106.649	4,5	4,3	-	-	-	74.807	5,0	4,6
Toplam	50	2.357.433	100	100	1.250.016	100	100	1.514.045	100	100

Kaynak: TKBB, 2015 Raporu.

Katılım bankalarının bankacılık sektörün payı 2014 yılında aktiflerin payı % 5,20 iken 2015 yılında 5,10 gerilemiştir, mevduat ve kredilerde 2015 yılında aynı gerileme yaşanmıştır.

Çizelge 2.23. 2015-2016 Katılım Bankalarının Bazında Aktiflerin Mevduatın ve Kredilerin Payları

	2015			2016		
	Albaraka Türk/ Katılım Bankaları	Albaraka Türk /Bankacılık Sektörü	Katılım Bankaları/ Bankacılık Sektörü	Albaraka Türk/ Katılım Bankaları	Albaraka Türk/ Bankacılık Sektörü	Katılım Bankaları/ Bankacılık Sektörü
Aktif Büyüklüğü	24,6	1,3	5,1	24,7	1,2	4,9
Krediler (Kullandırılan Fonlar)	23,6	1,3	5,4	25,7	1,3	4,9
Mevduat (Toplanan Fonlar)	26,9	1,5	5,7	27,3	1,5	5,5

Kaynak: Albaraka Katılım Bankası 2016 Faaliyet raporu⁸²

⁸² Albaraka Türk Katılım Bankası 2016 Faaliyet Raporu. s. 6

Katılım bankalarının bankacılık sektörün payı 2015 yılında aktiflerin payı % 5,10 iken 2016 yılında 4,90 gerilemiştir, mevduat ve kredilerde 2016 yılında ise aynı gerileme yaşanmıştır.

2.6. Katılım Bankalarının 2003-2016 Aktif Büyüklüğü

Katılım Bankaları, 2000'li yılların başında bankacılık sektörü aktiflerinin %2,01'ine ancak ulaşırken, 2010 yılında %4,31 oranına ulaşmış ve özellikle son beş yıldaki hızlı büyüme ivmesi ile 2014'de 104,073 milyon lira aktif büyüklüğü ile bu oran % 5,21, 2015'te 120.252 milyon lira aktif büyüklüğü ile %5,10'e, 2016 yılında 132.874 milyon lira aktif büyüklüğe ulaşmıştır.

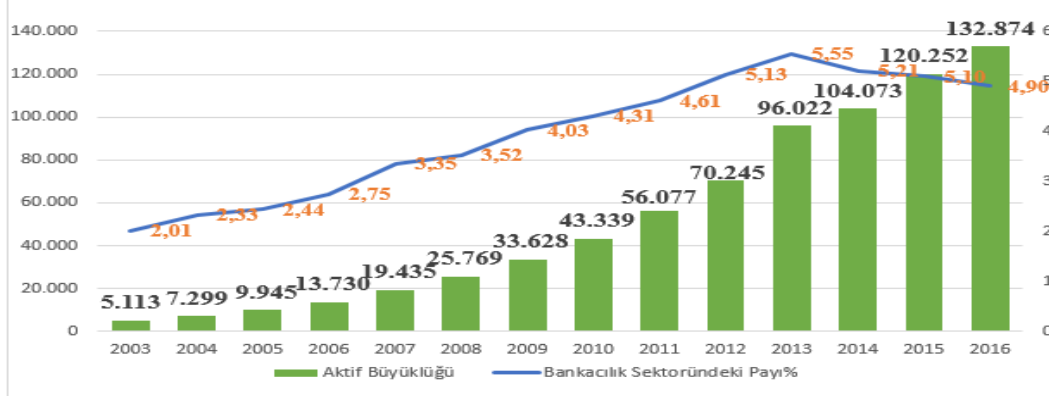
Çizelge 2.24. Katılım Bankalarının 2003-2015 Aktif Büyüklüğü⁸³

	Aktif Büyüklüğü	Bankacılık Sektöründeki Payı%
2003	5.113	2,01
2004	7.299	2,33
2005	9.945	2,44
2006	13.730	2,75
2007	19.435	3,35
2008	25.769	3,52
2009	33.628	4,03
2010	43.339	4,31
2011	56.077	4,61
2012	70.245	5,13
2013	96.022	5,55
2014	104.073	5,21
2015	120.252	5,10
2016	132.874	4,90

Katılım bankalarının aktif gelişiminin verildiği yukarıdaki Çizelge 2.24'e baktığımızda aktif gelişiminde de toplanan fonlar ve kullanılan Fon kalemlerinde olduğu gibi düzenli bir artış görülmektedir. 2003 yılında 5 milyar TL olan katılım bankaları aktiflerinin, 2016 yılında 132 milyar TL seviyelerine ulaşmıştır.

⁸³TKBB, 2015 YILLIK RAPORU

Aşağıdaki Şekil 2.16 2003'te katılım Bankaların aktif büyüklüğü 5 milyar TL'deyken 2016'de 132 milyar TL ulaşmıştır.

Şekil 2.16. Katılım Bankaların 2003-2016 Aktif Büyüklüğü

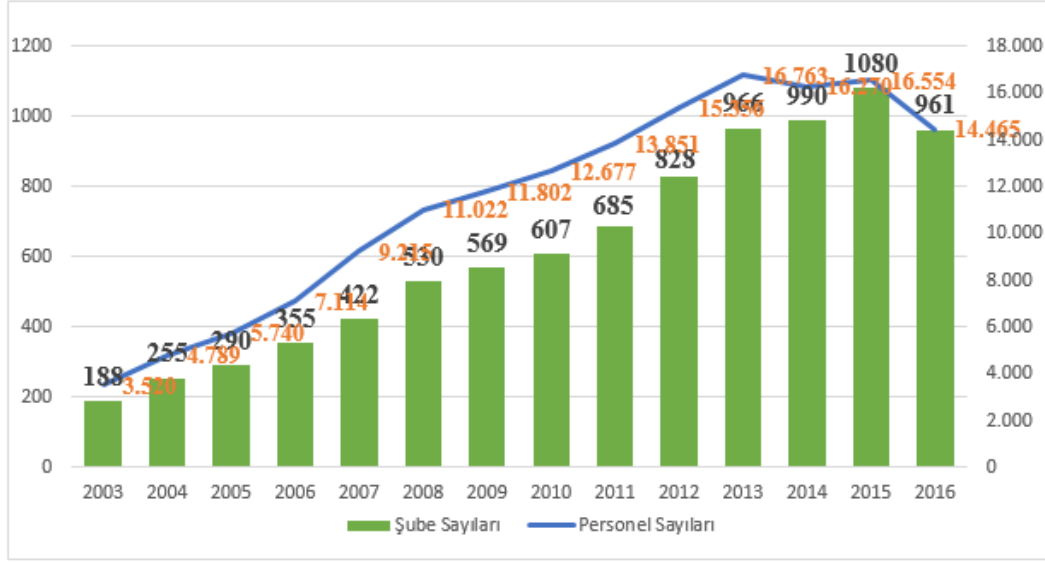
Katılım Bankaların aktif Büyüklüğü 2003 yılında 5.113 milyarken ve % 2,01'ikenon yıl sonra 96,033 ve %5,13 olmuş, 2016 yılında ise bu rakam132.874 milyara ve % 4,90'aulaşmıştır.

2.7. Katılım Bankalarının Şube ve Personel Sayıları

1985 yılında 2 banka ve 2 şube ile başlayan ve 2003 yılında 188 şube ve 3520 personel istihdam eden katılım bankaları bugün 5 katılım bankası olarak 2016 rakamlarıyla 961 şube ve 14,465 personel istihdamıyla çalışmalarına devam etmektedir.

Çizelge 2.25. Katılım Bankaların Şube ve Personel Sayıları

	Şube Sayıları	Personel Sayıları
2003	188	3.520
2004	255	4.789
2005	290	5.740
2006	355	7.114
2007	422	9.215
2008	530	11.022
2009	569	11.802
2010	607	12.677
2011	685	13.851
2012	828	15.356
2013	966	16.763
2014	990	16.270
2015	1080	16.554
2016	961	14.465

Şekil 2.17. Katılım Bankalarının Şube ve Personel Sayıları

Katılım bankalarının şube sayısı 2003 188 ve 3.520 personel istihdam sağlanırken 2016 yılında 961 şube ve 14.465 personel istihdam sağlamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK KATILIM BANKALARINDAKİ YABANCILARIN PAYININ AKTİF KÂRLILIĞI ÜZERİNE ETKİSİ

Bu çalışmada faizsiz finans sistemindeki yabancıların payının aktif kârlılığı üzerinde etkisi analiz edilmeye çalışılmaktadır. Model olarak, Johansen eş-bütünleşme ve Granger Nedensellik VAR modeli yöntemleri ile kullanılacaktır. Bu analizler sayesinde çeşitli sonuçlar çıkarılacak ve incelenen değişkenler üzerinde nedensellik ilişkilerinin etkileri incelenecektir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmanın amacı gerekli verileri değerlendirerek yabancı payının aktif kârlılığı üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışma 2006-2015 arasındaki dönemi kapsamaktadır. Bunun nedeni çalışmaya katılan tüm yabancı payları olan katılım bankalarının, 2006 yılından itibaren verileri ulaşılabilmesi, analize katılan Türkiye Finans Katılım Bankası'nın 2006 ve 2007 yıllarında yabancı ortakların payının olmaması; 28.02.2008'de Ulusal Ticaret Bankası'nın % 60 pay almış olmasıdır.

Çalışmada kapsamındaki Bankalar: Albaraka Türk Katılım Bankası (ALBRK), Kuveyt Türk Katılım Bankası (KTK), Türkiye Finans Katılım Bankası (FKT) 'dir. Katılım Bankalarına ait verilere Katılım Bankalarının kendi internet sitelerinden ulaşılmıştır.

3.2. Literatür Taraması

Dünyada ampirik çalışmalar; katılım bankacılığının performansını, regresyon analizi ve oran analizi gibi farklı istatistiksel teknikler kullanarak değerlendirmiştir. Dahası, katılım bankalarının ve konvansiyonel bankaların dünya üzerindeki ampirik belirleyicilerini araştırmaya yönelik çok sayıda çalışma yapılmıştır. Konu ile ilgili literatür taramasında, Türkiye'de katılım bankalarının finansal performanslarıyla ilgili yerel çalışmaların kısıtlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu nedenle bazı yabancı çalışmalardan

faydalanılarak katılım bankalarının finansal performansı ele alınacaktır. Yapılan çalışma kronolojik olarak aşağıda sıralanmıştır.

Bashir ve Abdelhameed (2000) 1993-1998 yılları arasında Ortadoğu ülkelerindeki 14 İslami bankanın performansını araştırmışlardır. Performans göstergesi olarak varlıkların kârlılığı, özsermayenin kârlılığı, faiz dışı gelir/toplam varlıklar oranını ile vergi öncesi gelir/toplam varlıklar oranı kullanmışlardır. Sermaye yeterliliği ve krediler/toplam varlıklar oranındaki artışın performansı artırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Hassan ve Bashir (2004) dünya çapında İslam bankalarının performanslarını ve etkinliklerini belirleyen faktörleri 1994-2001 dönemi üzerinden araştırmışlardır. Çalışmadaki regresyon analizleri sonucunda, vergilerin olumsuz bir şekilde banka performans ölçülerini etkilediğini ortaya koymuşlardır. Genel olarak, İslami bankaların kârlılıklarının belirleyicileri, analizin önceki bulgularını doğrulamaktadır. Makro-ekonomik ortamın, malî piyasa yapısı ve vergilendirme için kontrol sonuçları, yüksek sermaye ve kredi-varlık oranlarının yüksek kârlılık olduğunu göstermektedir.

Athanasoglou vd. (2005) makroekonomik belirleyicilerin ve Yunan bankacılık sektöründeki bankaların özel ve kamu olarak karlılığa olan etkisini incelenmişlerdir. Bankaların mikro belirleyicilerinin, büyüklük hariç olmak üzere, banka kârlılığını önemli ölçüde etkilediklerini keşfetmişler.

Izhar ve Asutay (2007) 1996-2001 döneminde Banka Muamalat Endonezya'nın (BMI) performansının kârlılık üzerindeki etkisini analiz etmişlerdir. Regresyon analizini kullanarak, bankaların mali yapılarından alınan dış belirleyicileri ve iç belirleyicileri tahmin etmişlerdir. Kârın ağırlıklı olarak finansman faaliyetlerinden sağlandığını tespit etmişlerdir. Öte yandan, yaptıkları hizmet faaliyetleri BMI'nin karlılığı önemli ölçüde katkıda bulunamamıştır.

Cihak ve Hesse (2008) 18 İslamî Bankalar ve ticari bankalar üzerinde çalışma yapmışlardır; küçük İslami bankalar, küçük ticari bankalara göre malî açıdan daha güçlü olma eğiliminde olduklarını, büyük ticarî bankalar, büyük İslami bankalara göre malî açıdan daha güçlü olma eğiliminde olduklarını, küçük İslami bankaların, büyük İslami bankalara göre malî açıdan daha güçlü olma eğiliminde olduklarını ve büyük

İslami bankaların kredi risk yönetimi zorlukları yansıtır olabileceğini savunmuşlardır.

Ghazali (2008) 2002-2007 yılları arasında dünya çapında 18 ülkede 60 İslami bankanın banka verilerini kullanarak, bankaların kendilerine özgü özelliklerini ve makro-ekonomik koşulların İslami bankaların kârları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bu çalışmada Bankanın kârlılık oranları; aktif kârlılığı (ROA), özkaynak kârlılığı (ROE) ve net faiz dışı marjıolarak almışlardır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, İslami bankaların kârlarının temel belirleyicileri sermaye gücü ve verimlilik faktörleridir. Aynı zamanda kârlılık ve GSYH'deki büyüme ve enflasyon gibi makro-ekonomik değişkenler arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğunu da ortaya koymuştur.

Abduh ve Idrees (2013) Malezya'daki 10 bankanın 2006-2010 yılları arasındaki hareketlerini incelenmişlerdir. Yazdıkları bu makalenin amacı, İslamî bankaların kârlılıklarını, bankanın spesifik etkisinin yanı sıra, özel sektörü ve makroekonomik göstergelerin regresyon analizini kullanarak incelemişlerdir. Çalışmanın sonunda ise İslami ve geleneksel bankalar arasındaki farklılıklar vurgulanmışlardır. İslami bankaların kârlılığı üzerinde önemli bir olumlu etkisi olduğunu bulmuşlardır.

Doğan (2013) 2005-2011 verileriyle, Türk katılım bankalarının ve geleneksel bankaların finansal performanslarını karşılaştırmıştır. Likidite oranları, risklilik, kârlılık oranları, borç ödeme gücü ve sermaye yeterlilik oranları göz önünde bulundurularak, katılım bankalarının (Bank Asya, Kuveyt Türk, Albaraka Türk, Türkiye Finans) ve geleneksel bankalarının (Akbank, Garanti Bankası, İş Bankası, Yapı Kredi Bankası) karşılaştırılmasını yapmış ve ampirik sonuçlara ulaşmak için T testini kullanmıştır. Bu çalışmanın sonucunda geleneksel bankaların, katılım bankalarına göre likiditesi, borç ödeme gücü ve sermaye yeterliliğinin daha yüksek ve riskliliğinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca katılım ve geleneksel bankaların kârlılıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Shah, Khan vd, (2014) Pakistan'daki Katılım bankalarının 2007-2014 dönemi boyunca kârlılığının belirleyicilerinin ampirik kanıtlarını sağlamışlardır. Çalışmalarında

aktif kârlılığı (ROA), özkaynak kârlılığı (ROE) ve hisse başına kazancı (EPS) bağımlı değişkenler olarak kullanmışlardır. Banka büyüklüğünü, vade dağılım oranını, takipteki krediler (TGA) oranının, operasyonel verimliliği, varlık kompozisyonunu, varlık yönetimini, sermaye yeterlilik oranını, mevduat oranını, gayri safi yurtiçi hasılayla (GSYİH) ve tüketici fiyat endeksini (TÜFE) bağımsız değişkenler olarak kullanılmışlardır. Çalışmanın bulguları, İslami bankacılık kârlılığının önlemlerini; vade analizi, varlık yönetimi, mevduat oranı, TGA oranı ve TÜFE gibi dış faktörlerin bankaya özgü faktörlerden önemli ölçüde etkilendiğini göstermektedir.

Güneş (2015) 2002-2012 döneminde faaliyet gösteren kamu sermayeli, yerli ve özel sermayeli yabancı mevduat bankalarının verilerine ait bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada Türk bankacılık sektöründe kârlılığın belirleyicilerin incelemiştir. İçsel, dışsal ve sektörel faktörler kullanılarak; aktif kârlılığı (ROA), özkaynak kârlılığı (ROE), panel veri yöntemi ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak sermayenin, hem aktif kârlılık hem de özkaynak kârlılığı için en önemli değişken olduğunu tespit etmiştir.

Doğan (2015) 2012-2014 yılları arasında katılım bankalarının finansal performanslarını Gri İlişkisel Analizi (GİA) yöntemini kullanılarak incelenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre; Türkiye'deki katılım bankaları içinde finansal performanslar bakımından ilk sırasında "Albaraka Türk" yer alırken, son sırada eski katılım bankası üyesi "Bank Asya" yer almıştır.

Yücel vd (2015) yaptıkları çalışmadan Malezya'daki İslam bankalarının ve Türkiye'deki katılım bankalarının performanslarını etkileyen faktörleri, veri zarflama analizi ve regresyon analizi kullanarak incelenmişler ve her iki ülkede de bankaları etkileyen faktörlerin farklı olduklarını tespit etmişlerdir.

Rahman ve Akhter (2015) 2009-2013 yılları arasında yıllık raporlarla bazı seçilmiş bankaların kârlılıkları üzerinde etkisi olan faktörlerin belirleyicilerini tespit etmeyi amaçlanmışlardır. Kullanılan istatistik aracı doğrusal çoklu regresyon analizi tekniğidir. Rahaman ve Akhter'in ampirik sonuçlarında özkaynağın pozitif anlamda önemli bir etkiye sahip olduğu tespit edilirken, banka boyutu ve mevduatın, İslamî bankaların kârlılık için temsili olan varlık kârlılığı (ROA) üzerinde önemli derecede

olumsuz etkisinin olduğu belirlenmişlerdir. Kredi ve gider yönetimi ise, bankaların kârlılığını etkileme hususunda önemsiz bulunmuştur.

Menicucci ve Paolucci (2016) 2006-2015 döneminde Avrupa'daki banka kârlılığı analiz etmek için regresyon modeli kullanmışlardır. Elde edilen sonuçlar, sermaye oranının ve büyüklüğün Avrupa'daki banka kârlılığı üzerinde pozitif etkilerinin olduğu ve daha yüksek varlık kalitesinin daha düşük kârlılık seviyeleri ile sonuçlandığını göstermişlerdir. Bulguları, mevduat oranlarının daha yüksek olduğu bankaların daha karlı olma eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur.

Karakuş ve Yılmaz (2016) 2010-2014 yıllarında faaliyet gösteren katılım bankalarının krlılıklarına etki eden faktörlerle, çeyrek dönemlik verileri ve çeyrek dönemlik makro-ekonomik değişkenlerle panel regresyon analizi kullanmışlardır. Çalışmada, zkaynak kârlılığı ve aktif kârlılığı bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda ABD doları efektif satış kuru, tüketici fiyat endeksi, gayri safi yurt içi hsıla ve duran varlıkların aktif toplam oranı ile her iki kârlılık değişkeni arasında negatif yönlü; çalışan sayısı ile kârlılık göstergeleri arasında ise, pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca sanayi üretim endeksi, bankacılık sektörünün kredi hacmi, bankalarca açılan kredilere uygulanan ağırlıklı ortalama faiz oranının, işsizlik oranının ve toplanan toplam fonların aktif kârlılığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir etki yaptıkları gözlemlenmiştir. Reel kesim güven endeksi, işsizlik oranı ve alınan kredilerin aktif toplama oranının zkaynak krlılığına negatif etki yaptığı tespit edilmiştir. Öte yandan saatlik kazanç endeksinin, diğer faaliyet giderlerinin aktif toplama oranının, bilanço dışı yükümlülüklerin aktif toplama oranının ve alınan kısa vadeli kredilerin, alınan toplam kredilere oranının zkaynak krlılığına pozitif etki yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

Pehlivan (2016) 2006-2014 yılları arasında faaliyet gösteren Türkiye'deki katılım bankalarının çeşitli büyüklükleri ile aktif toplamının, zkaynaklar, net kâr, kullandırılan fonlar, toplanan fonlar, oranlar, personel ve şube sayısı kullanılarak değerlendirmiştir. Pehlivan bu çalışmasında katılım bankalarının sektör içindeki paylarının ve gelişmelerinin öneminin arttığı sonucuna ulaşmıştır.

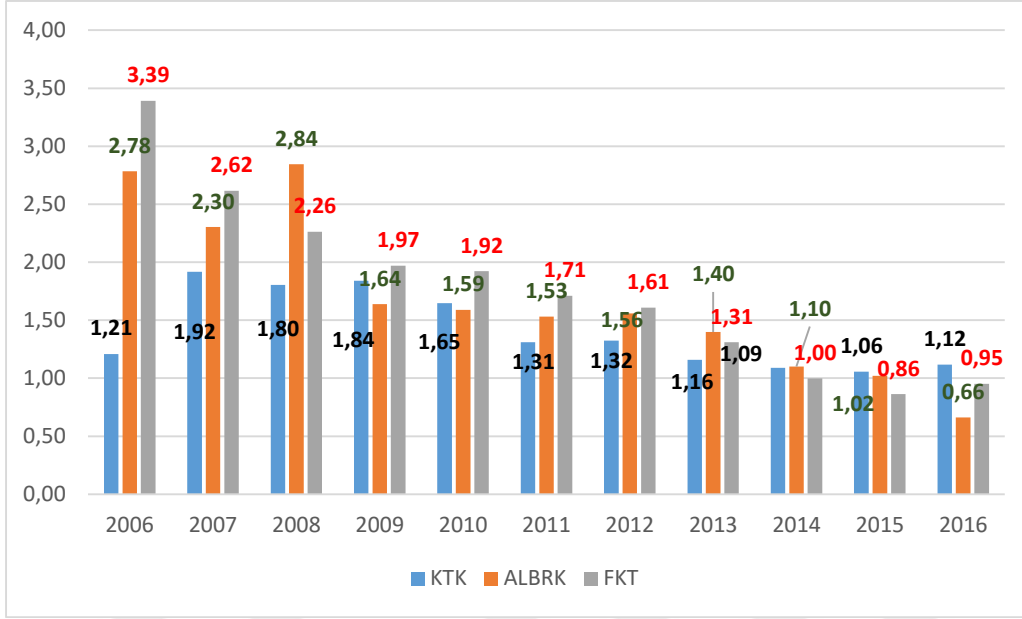
Görüş ve Özgür (2016) 2006'nın 1. ayı ile 2016'nın 2. ayları arasında Türkiye'deki katılım bankalarının kârlılığı üzerinde, bankaya özel faktörlerin etkilerini tahmin etmişlerdir. Aktif kârlılığını çalışmanın bağımlı bir değişkeni olarak belirlemişlerdir ve bağımsız değişkenler ise, toplam varlıklar ve öz kaynaklar, kredi kalitesi, toplam varlıklar ve krediler, net faiz marjı, toplam varlıklar ve işletme giderleri, pazar payı, toplam varlıkları ve faiz dışı gelir olarak belirlenmişlerdir. Bu çalışmanın ampirik sonuçları, toplam varlıklar ve öz kaynakların, net faiz marjı ve pazar payının banka kârlılığı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduklarını göstermişlerdir.

Aliyu ve Yusof (2016) 1995 ve 2013 yılları arasında yedi ülkeye yayılan yedi bankayı incelemişlerdir ve aktif kârlılığını, maliyet etkinliklerini, işletme gelirlerini, gelir kazançlarını ve diğer menkul kıymetlerini ölçmüşlerdir. Bu çalışmalarının tahmin değişkenlerinin tamamının kârlılığı önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur.

3.2. Araştırmanın Modeli ve Uygulama

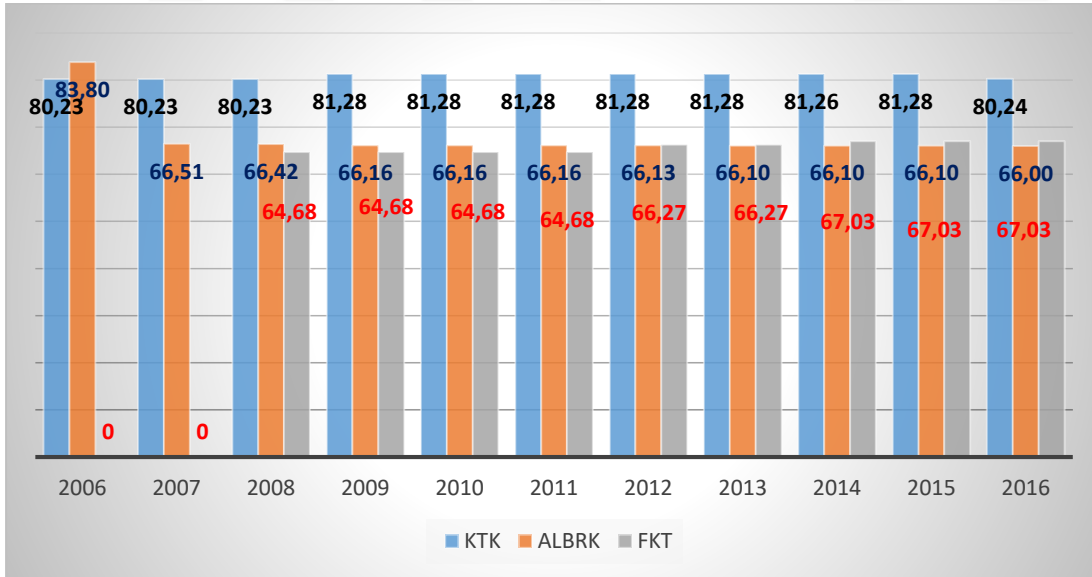
Bu çalışmada Johansen eş-bütünleşme ve Granger Nedensellik yöntemleri kullanarak finansal performansları ölçülmüş ve katılım bankalarının yabancılara ait olan payları ve aktif kârlılık üzerindeki etkisiyi vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu analizler sayesinde çeşitli sonuçlar çıkarılacak incelenen değişkenler üzerinde nedensellik ilişkilerinin etkileri de incelenmiştir. Çalışmada kullanılacak veriler aşağıdaki gibidir:

- $ROA = \text{Net Kar} / \text{Toplam Aktif}$.
- $FS = \text{Yabancı Ortaklar, Türkiye'deki Katılım Bankaların Yabancılarındaki Payı}$.
- $EQTA = \text{Özkaynaklar} / \text{Toplam Aktif}$,
- $DTA = \text{Toplanan Fonlar} / \text{Toplam Aktif}$,
- $LTA = \text{Krediler} / \text{Toplam Aktif}$.

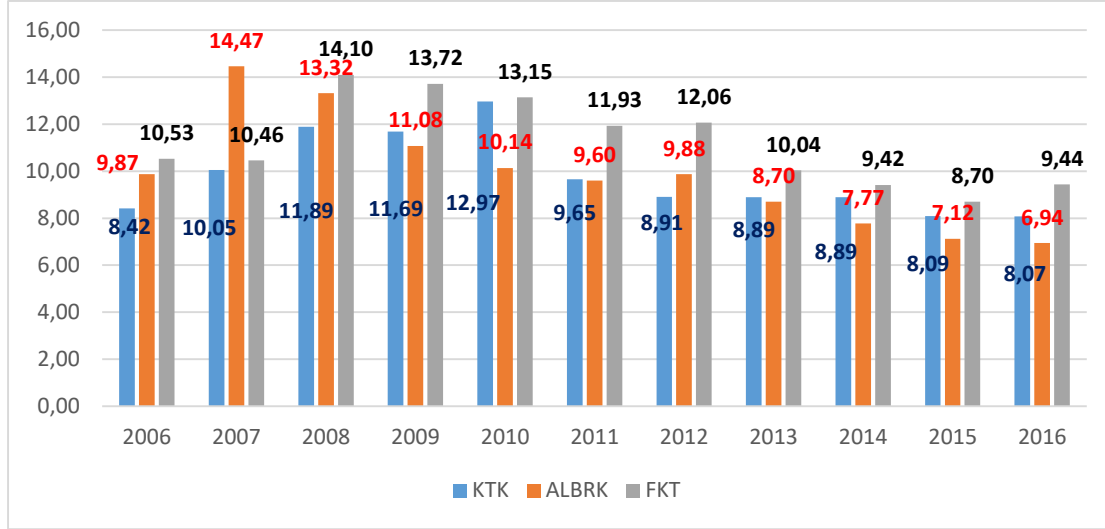
Şekil 3.1. 2006-2016 Aktif Kârlılığı Rasyosu

2016 yılında Katılım Bankaları arasında en yüksek aktif kârlılığı Kuveyt Türk Katılım Bankası %1,12'ken ardından Türkiye Finans Katılım Bankası % 0,95 ve son olarak da % 0,66 ile Albaraka Türk Katılım Bankası yapmıştır.

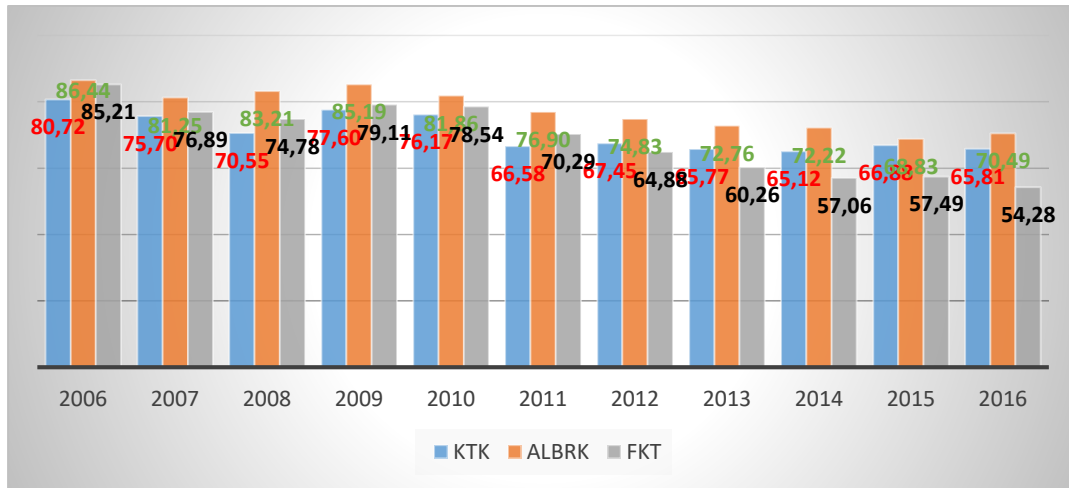
Şekil 3.2. 2006-2016 Yabancı Ortakların Payları

2006-2007 yıllarında Türkiye Finans Katılım Bankası yerli bir bankayken, 2008 yılından itibaren Suudi Arabistanlı Ulusal Ticaret Bankası % 60 payı almıştır. 2016 en büyük yabancı paya sahip olan ve % 80,24 yabancı payı olan banka ise Kuveyt Katılım Bankasıdır.

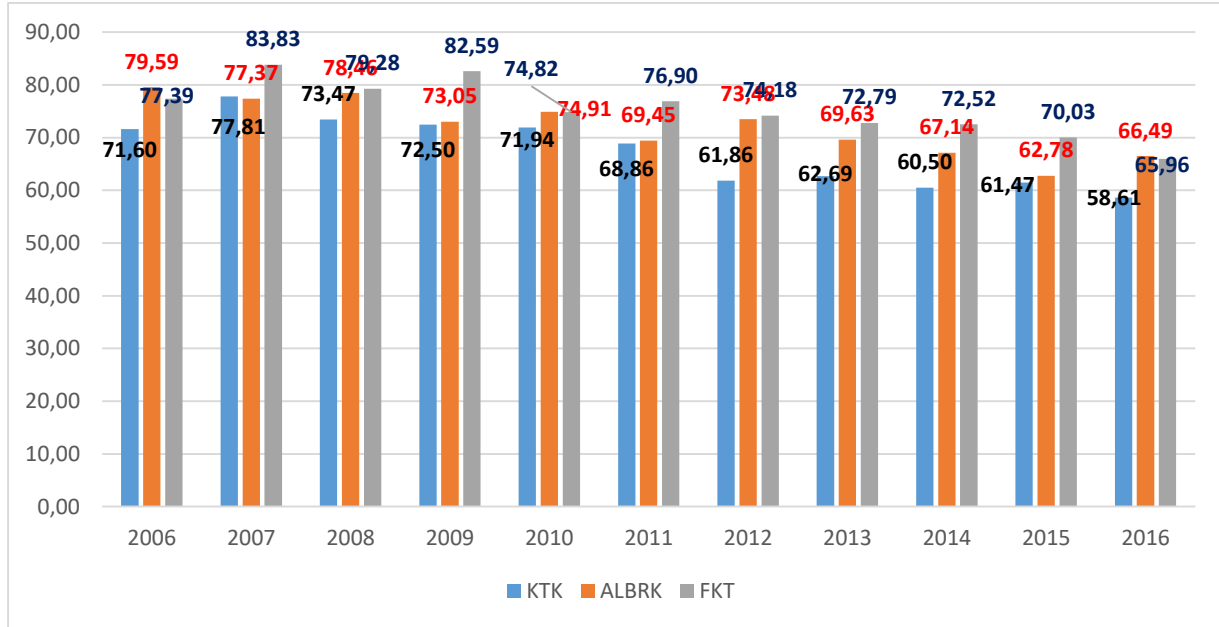
Şekil 3.3. 2006-2016 Özkaynaklar/Toplam Aktifler

Özkaynaklar/Toplam Aktifler Oranı sermaye güçleri için temel oranlardan biri olarak düşünülmektedir. Bu oranın gerilemesi riske maruz kalmayı ve muhtemelen sermaye yeterliliği sorunlarını işaret etmektedir. 2016 yılında Türkiye Finans Katılım Bankası % 9,44, Kuveyt Türk Katılım Bankası % 8,07 en küçük rasyoyu sahip olan Banka %6,94 oranla Albaraka Türk Katılım Bankasıdır.

Şekil 3.4. 2006-2016 Fonlar/Toplam Aktif

2016 yılında toplanan fonların/ Toplam Aktifler % 70,49, Albaraka Türk Katılım bankası, ardından Kuveyt Katılım Bankası, % 65,81 ve en son Türkiye Finans Katılım Bankası %54,28 paya sahiptir.

Şekil 3.5. 2006-2016 Krediler/Toplam Aktif

Krediler / Toplam Aktifler 2006-2016 yılları arasında Albaraka Türk Katılım bankası % 66,49, ardından Türkiye Finans Katılım Bankası % 65,96 ve son olarak Kuvey Katılım Bankası % 58,61'dir.

3.4. Yöntem ve Analiz Sonuçları

Bu bölümde, kurulan ekonometrik modeldeki değişkenlerin durağan olup olmadıkları ADF (Augmented Dickey-Fuller) birim-kök testi ile test edilmiştir. Daha sonra değişkenler arasındaki uzun dönem denge ilişkisi olup olmadığını belirleyebilmek için Johansen (1988) eş-bütünleşme yöntemi uygulanmıştır.⁸⁴ Son olarak değişkenler arasındaki kısa dönem ilişkilerini görebilmek amacıyla VAR (Vektör Otoregresif Regresyon) modellemesi yöntemi kullanılmıştır. VAR modelinde değişkenlerin dışsaldan-içsele doğru sıralanması önemlidir. Bunun için de Granger nedensellik testinden yararlanılmıştır.

⁸⁴JOHANSEN, S, 1988, "Statistical Analysis of Cointegration Vectors," *Journal of Economic Dynamics and Control*, Vol. 12, No. 2-3, pp. 231-254.

3.4.1. Durağanlık Testleri

Bir zaman serisinin ortalamasında ve varyansında sistematik bir değişme (trend) yoksa ve düzenli periyodik değişmeler ortaya çıkmıyorsa bu seriye durağandır denilebilir. Zaman serileri olasılık teorilerinin büyük bir kısmı durağan zaman serileri ile ilgilidir. Dolayısıyla durağan dışı zaman serilerini durağan hale dönüştüren analizlere yoğun bir gereksinim duyulmaktadır.⁸⁵

Bir zaman serisinin durağan olabilmesi için şu 3 özelliğe sahip olması gerekmektedir;

1 - $E(Y_t) = \text{tüm } t' \text{ ler için sabittir.}$

2- $Var(Y_t) = \text{tüm } t' \text{ ler için sabittir.}$

3- $Cov(Y_t, Y_{t+k}) = \text{tüm } t' \text{ ler için sabittir } (k \neq 0).$

Eğer bir seri durağan değilse o zaman klasik regresyon analizinin sonuçları geçerli değildir. Durağan olmayan seriler ile yapılan regresyonlar ise anlamsız ve sahtedir.

Bu çalışmada değişkenlerin durağanlığını incelemek için genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) birim kök testleri kullanılmıştır. Y_t zaman serisinin oluşum sürecinde bir birim kökün varlığı hakkında karar verebilmek için kurulacak hipotezin biçimi üzerinde durulur. Çünkü sıfır hipotezi (H_0) seride birim kökün olduğunu, yani serinin durağan olmadığını göstermektedir. Alternatif hipotez (H_1) ise serinin durağan olduğunu ifade etmektedir. Kurulan ekonometrik modeldeki değişkenlere ait ADF test sonuçları çizilge 3,1'de verilmiştir.

⁸⁵SEVÜKTEKİN, M., ve M. NARGELEÇEKENLER, (2010). Ekonometrik Zaman Serileri Analiz:EViews Uygulamalı, Geliştirilmiş (Üçüncü Baskı) , Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 57.

Çizelge 3.1. ADF Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	Düzeyleri		ADF Testi Kritik Değerleri	ADF Test İstatistiği Değerleri	Olasılık Değerleri
InROA	Düzey serisi	1%	-3.679.322	-2.517.414	0.1219
		5%	-2.967.767		
		10%	-2.622.989		
	İlk fark serisi	1%	-3.689.194	-5.956.285	0.000000
		5%	-2.971.853*		
		10%	-2.625.121		
InFS	Düzey serisi	1%	-3.711.457	-1.359.421	0.5861
		5%	-2.981.038		
		10%	-2.629.906		
	İlk fark serisi	1%	-3.737.853	-5.418.890	0.0002
		5%	-2.991.878		
		10%	-2.635.542		
InEQTA	Düzey serisi	1%	-3.679.322	-2.554.040	0.1139
		5%	-2.967.767		
		10%	-2.622.989		
	İlk fark serisi	1%	-3.689.194	-4.701.782	0.0008
		5%	-2.971.853		
		10%	-2.625.121		
InDTA	Düzey serisi	1%	-3.679.322	-1.547.370	0.4959
		5%	-2.967.767		
		10%	-2.622.989		
	İlk fark serisi	1%	-3.689.194	-5.402.646	0.0001
		5%	-2.971.853		
		10%	-2.625.121		
InLTA	Düzey serisi	1%	-3.679.322	-2.684.408	0.0889
		5%	-2.967.767		
		10%	-2.622.989		
	İlk fark serisi	1%	-3.689.194	-5.963.894	0.0000
		5%	-2.971.853		
		10%	-2.625.121		

Çizelge 3.1'den de görüldüğü gibi, bütün değişkenler birinci sıra fark durağandır. Yani, bütün değişkenlerin bir kez farkları alındığında durağan olacaklardır. Birim kök testi uygulanırken ADF denklemine sabit ve trend unsurları eklenmiştir. Söz konusu değişkenlere ait ADF test istatistiklerinin mutlak değerleri seviye düzeylerinde durağan değillerdir, yani serilerde birim kök vardır. Değişkenleri

durağanlaştırmak için birinci fark değerleri alınmıştır. Birinci fark değerlerine ait ADF test istatistiklerinin mutlak değerleri için değişkenler durağandır, yani serilerde birim kök yoktur.

3.4.2. Modelin Fonksiyonel Formu

Kurulan ekonometrik model aşağıdadır:

$$ROA = f(FS, EQTA, LTA, DTA)(1)$$

Çalışmada analizler değişkenlerin gerçek değerleri üzerinden değil, değişen varyans gibi sorunlardan kaçınmak, tanımlama hatalarını engellemek ve serilerin daha kolay durağan hale gelmeleri için logaritmik değerler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde kurulan model aşağıdadır:

$$\ln ROA_t = \alpha_1 + \beta_2 \ln FS_t + \beta_3 \ln EQTA_t + \beta_4 \ln LTA_t + \beta_5 \ln DTA_t + \epsilon_t(2)$$

- $\ln$: logaritma;
- α_1 : Sabit terim;
- $\beta_2, \beta_3, \beta_4, \beta_5$: Açıklayıcı değişkenlerin katsayıları;
- ϵ_t : Hata düzeltme terimi.

3.4.3. Johansen Eşbütünleşme Testi

Johansen (1988), eşbütünleşme vektörlerinin sayısını belirlemek için iz (trace) ve en büyük özdeğer (maximum eigen value) istatistikleri adlı iki farklı test önermektedir. Eşbütünleşme ilişkilerinin sayısı r 'yi veren Π 'nin rankı, özdeğerlerin istatistiki olarak sıfıra eşit olup olmadığı hipotezi ile belirlenebilir.⁸⁶

İz (trace) istatistiği aşağıdadır:

$$\lambda_{\text{trace}} = -T \cdot \sum_{i=r+1}^n \log(1 - \hat{\lambda}_i), r = 0, 1, 2, \dots, n - 1$$

$$H_0: r \leq r_0$$

$$H_A: r \geq r_0 + 1$$

“ r tane ya da daha az sayıda eşbütünleşme vektörü vardır”

“ r den daha fazla sayıda eşbütünleşme vektörü vardır”

⁸⁶ENDERS, W, (1995) *Applied Econometric Time Series*. New York: John Wiley & Sons, Inc. 106-118.

Maksimum özdeğer istatistiği aşağıdadır:

$$\lambda_{\max} = -T \cdot \log(1 - \hat{\lambda}_{r+1}), r = 0, 1, 2, \dots, n - 1$$

$H_0: r = r_0$

“r tane eşbütünleşme vektörü vardır”

$H_A: r \neq r_0 + 1$

“r+1 tane eşbütünleşme vektörü vardır”

İki test için de “test istatistiği > kritik değer” olursa sıfır hipotezi reddedilir. (Serilerin eşbütünleşik olduklarına karar verilir ve eşbütünleşme vektörlerin sayısı belirlenmiş olur). Her iki test istatistiğinin de kritik değerler tablosu Johansen ve Juselius’un (1990)⁸⁷ tarafından verilmiştir. Ayrıca maksimum özdeğer istatistiği alternatif hipotezin kesinlikle r tane olduğunu ifade ederken, iz istatistiği biraz esnek şekilde r’den fazla eşbütünleşmenin olabileceğini ifade etmektedir.

Johansen eş bütünleşme sonuçları Çizelge 3.2’de verilmiştir:

Çizelge 3.2. Johansen Eş-bütünleşme Testi Sonuçları

Hipotez		İz	$\alpha_{0.05}$	$\alpha_{0.01}$
No. of CE(s)	Öz değer	İstatistik	Kritik değer	Kritik değer
hiçbiri	0.578321	4.939.444	6.981.889	0.6639
En fazla 1	0.402506	2.867.019	4.785.613	0.7838
En fazla 2	0.339383	1.630.994	2.979.707	0.6903
En fazla 3	0.208320	6.359.990	1.549.471	0.6530
Hipotez		Maksimum özdeğer	$\alpha_{0.05}$	$\alpha_{0.01}$
No. of CE(s)	Öz değer	İstatistik	Kritik değer	Kritik değer
hiçbiri	0.578321	2.072.424	3.387.687	0.7047
En fazla 1	0.402506	1.236.026	2.758.434	0.9172
En fazla 2	0.339383	9.949.949	2.113.162	0.7494
En fazla 3	0.208320	5.606.344	1.426.460	0.6641

⁸⁷JOHANSEN, S ve JUSELIUS, K, (1990) Maximum Likelihood Estimation and Inference on Co integration with Applications to the Demand for Money, Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 52,2(1990) 0305-9049

Çizelgede de görüldüğü gibi, değişkenler arasında bir eşbütünleşik ilişki bulunamamıştır. Söz konusu değişkenler arasında kısa dönem ilişkileri araştırmak amacıyla VAR modeli kurulmuştur.

3.4.4. VAR Modeli

VAR modelinin tahmini için, öncelikle gecikme sayısını (p) belirlemek gereklidir. Bu kritik alıştırmaı gerçekleştirilmek için birkaç kriter kullanılabilir. Çizelge 3.3'Te VAR modeli için gecikme sayısı sonucunu göstermektedir.

Çizelge 3.3.VAR Modelin Gecikme Sayısını Belirleme

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	97.64180	NA	3.05e-10	-7.720150	-7.474722	-7.655038
1	165.5722	101.8957*	9.01e-12*	-11.29769*	-9.825120*	-10.90701*
2	182.1720	17.98307	2.48e-11	-10.59767	-7.897960	-9.881434

Çalışmada kullanılan veri sayısı az olduğu için maksimum 2 gecikme alınmıştır. Beş bilgi kriterine (LR, FPE, AIC, SC, HQ) göre gecikme sayısı 1 bulunmuştur.

3.4.4.1. Granger Nedensellik Testi

İki değişken arasında zamana bağlı olarak gecikmeli ilişkinin varlığı söz konusu ise, ilişkinin nedenselliğinin yönünü istatistiksel açıdan belirlemede kullanılan testlerden biri de Granger nedensellik testidir. Nedenselliğin kavramsal olarak tanımında çeşitli görüş farklılıkları olsa da, bu kavramın neden sonuç arasında bir ilişki kurduğu görüşünde birleşilmiştir. Üç türlü nedensellik vardır: Tek yönlü nedensellik, " X_t değişkeni Y_t değişkeninin Granger nedenidir ya da " Y_t değişkeni X_t değişkeninin Granger nedenidir".

Çift yönlü nedensellik, " X_t değişkeni ile Y_t değişkeni arasında iki yönlü nedensellik" vardır.

İki değişken birbirinden bağımsızdır, “ X_t ve Y_t ” değişkenleri arasında Granger nedenselliğin bulunmadığı” ifade edilir.

Aşağıdaki Çizelge 3.4’de Granger nedensellik testi sonucunu vermektedir.

Çizelge 3.4. Granger Nedensellik Testi Sonucu

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
LNLTA Granger LNROA'ya neden olmaz	29	146.451	0.2371
LNROA Granger LNLTA'ya neden olmaz		0.58669	0.4506
LNFS Granger LNROA'ya neden olmaz	26	199.524	0.1712
LNROA Granger LNFS'ye neden olmaz		805.400	0.0093
LNEQTA Granger LNROA'ya neden olmaz	29	195.014	0.1744
LNROA Granger LEQTA'ya neden olmaz		921.773	0.0054
LNDTA Granger LNROA'ya neden olmaz	29	111.447	0.0026
LNROA Granger LNDTA'ya neden olmaz		142.211	0.2438
LNFS Granger LNLTA'ya neden olmaz	26	0.01054	0.9191
LNLTA Granger LNFS'ye neden olmaz		634.642	0.0192
LNEQTA Granger LNTA'ya neden olmaz	29	0.23237	0.6338
LNLTA Granger LNEQTA'ya neden olmaz		674.796	0.0153
LNDTA Granger LNLTA'ya neden olmaz	29	367.820	0.0662
LNLTA Granger LNDTA'ya neden olmaz		491.886	0.0355
LNEQTA Granger LNFS'ye neden olmaz	26	0.07457	0.7872
LNFS Granger LNEQTA'ya neden olmaz		422.500	0.0514
LNDTA Granger NLFS'ye neden olmaz	26	248.190	0.1288
LNFS Granger LNDTA'ya neden olmaz		0.98136	0.3322
LNDTA Granger LNEQTA'ya neden olmaz	29	472.103	0.0391
LNEQTA Granger LNDTA'ya neden olmaz		139.499	0.2483

- **LNLTA ve LNROA arasındaki nedensellik testi:** LNLTA ve LNROA değişkenleri arasında hiçbir nedensellik ilişkisinin olmadığını göstermektedir,

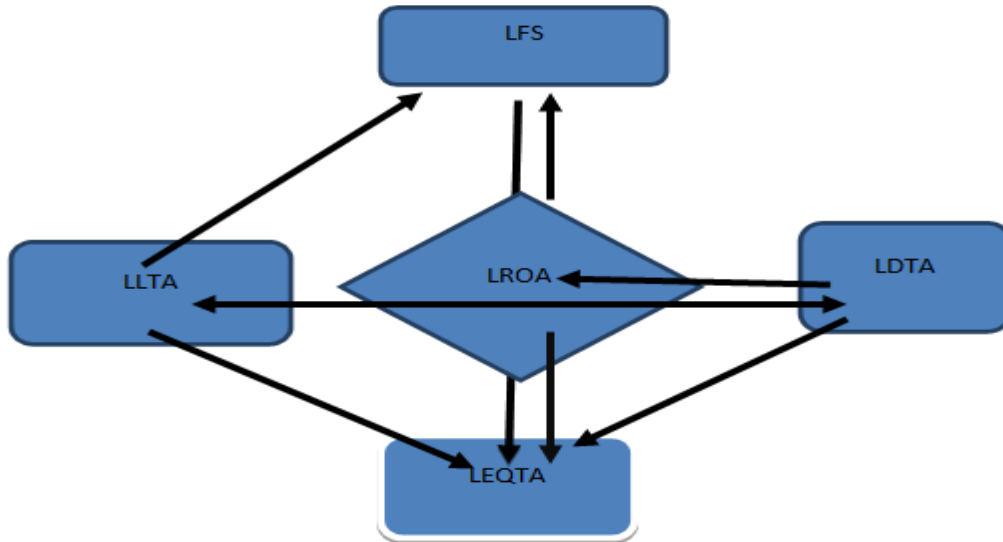
çünkü ilişkili olasılıklar, sıfır hipotezini reddettiğimiz % 5 kritik eşikten yüksektir.

- **LNFS ve LNROA arasındaki nedensellik testi:** LNFS ve LNROA'ya neden olmadığı H0 hipotezi reddedilir. Granger'in anlamıyla, yabancı payları LNFS, incelenen dönemde Aktif Kârlılığı LNROA performansını % 5 eşikinde etkilemektedir.
- **LNEQTA ve LNROA arasındaki nedensellik testi:** LNEQTA ve LNROA'ya neden olmadığı H0 hipotezi reddedilir. Granger'in anlamıyla, Özkaynaklar/Toplam Aktifler LNEQTA, incelenen dönemde, aktif kârlılığının LNROA performansını % 5 eşikinde etkilemektedir.
- **LNDTA ve LNROA arasındaki nedensellik testi:** LNDTA ve LNROA'ya neden olmadığı H0 hipotezi reddedilir. Granger'in anlamıyla, Toplanan Fonlar/Toplam Aktifler LNDTA, incelenen dönemde, aktif kârlılığının LNROA performansını % 5 eşikinde etkilemektedir.
- **LNFS ve LNLTA arasındaki nedensellik testi:** LNLTA ve LNFS'ye neden olmadığı H0 hipotezi reddedilir. Granger'in anlamıyla, krediler/toplam aktifler LNLTA incelenen dönemde, yabancı payları LNFS, performansını % 5 eşikinde etkilemektedir.
- **LNEQTA ve LNTA arasındaki nedensellik testi:** LNTA ve LNEQTA'ya neden olmadığı H0 hipotezi reddedilir. Granger'in anlamıyla, krediler/toplam aktifler LNTA incelenen dönemde, Özkaynaklar/Toplam Aktifler LNEQTA, performansını % 5 eşikinde etkilemektedir.
- **LNDTA ve LNLTA arasındaki nedensellik testi:** LNLTA ve LNDTA'ya neden olmadığı H0 hipotezi reddedilir. Granger'in anlamıyla, krediler/toplam aktifler LNLTA incelenen dönemde Toplanan Fonlar/Toplam Aktifler LNDTA, performansını % 5 eşikinde etkilemektedir.
- **LNEQTA ve LNFS arasındaki nedensellik testi:** LNFS ve LNEQTA 'ya neden olmadığı H0 hipotezi reddedilir. Granger'in anlamıyla, yabancı payları LNFS incelenen dönemde Özkaynaklar/Toplam Aktifler LNEQTA performansını % 5 eşikinde etkilemektedir.
- **LNDTA ve NLFS arasındaki nedensellik testi:** LNDTA ve NLFS değişkenleri arasında hiçbir nedensellik ilişkisinin olmadığını göstermektedir, çünkü ilişkili olasılıklar, sıfır hipotezini reddettiğimiz % 5 kritik eşikten yüksektir.
- **LNDTA ve LNEQTA arasındaki nedensellik testi:** LNDTA ve LNEQTA 'ya neden olmadığı H0 hipotezi reddedilir. Granger'in anlamıyla Toplanan Fonlar/Toplam Aktifler LNDTA, incelenen dönemde, Özkaynaklar/Toplam Aktifler LNEQTA performanslarını % 5 eşikinde etkilemektedir.

Granger nedensellik testleri, LNROA-LNFS, LNROA-LNFS, LNDTA-LNROA, LNLTA-LNFS, LNLTA-LNEQTA, LNLTA-LNDTA, LNFS –LNEQTA, LNDTA-LNEQTA tek yönlü nedensel ilişkilere sahiptir.

Nedensellik testi sonuçları şekil 3.6'de gösterilmiştir. Buna göre, tüm değişkenler arasında doğrudan ve dolaylı bir ilişki söz konusudur. Bu ilişkilerden hareketle yapılacak temel tespitler şunlardır;

- ✓ Aktif kârlılığındaki yabancı ortaklar ve özkaynağa doğru tek taraflı bir nedensellik vardır.
- ✓ Toplanan fonlar ile aktif kârlılığı oranına doğru bir nedensellik bulunmaktadır.
- ✓ Kredilerde ve yabancı ortaklar arasında tek yönlü bir ilişki vardır.
- ✓ Krediler ve özkaynaklara doğru tek yönlü bir etki vardır.
- ✓ Krediler ve toplanan fonlar arasında da tek taraflı iki yönlü bir ilişkiye sahiptir.
- ✓ Yabancı ortaklar ve özkaynaklar arasında da bir ilişki söz konusudur.
- ✓ Toplanan fonlar ve özkaynaklar oranda ise bir nedensellik ilişkisi vardır.
- ✓ Aktif kârlılık ile krediler performansı arasında neredeyse hiçbir nedensellik ilişkisi bulunmamaktadır.

Şekil 3.6. Değişkenler Arasındaki Nedensellik ilişkileri

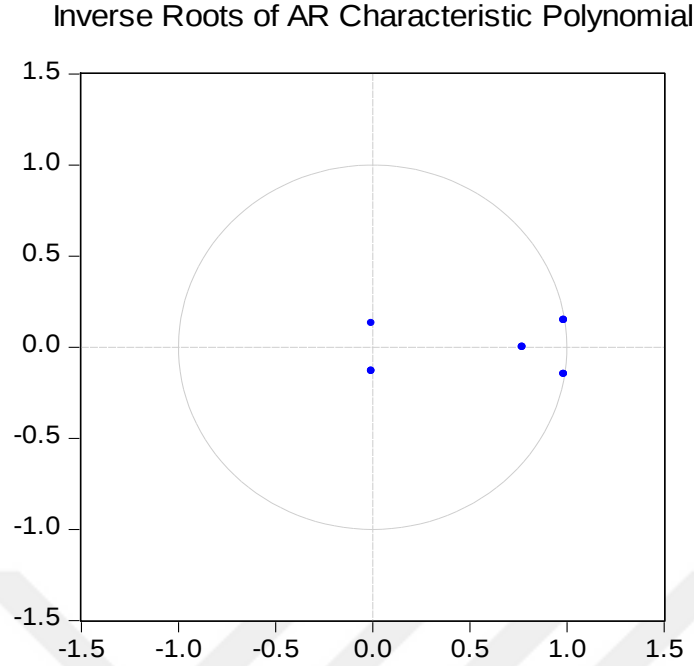
VAR modelinde değişkenlerin sıralaması önemli olduğu için; dışsaldan içsele doğru sıralaması LNFS, LNTA, LNEQTA, LNDTA, LNROA şeklinde gerçekleştirilmiştir. 1 gecikmeli VAR modeli oluşturulmuştur.

3.4.4.2. Vektör Otoregresif Model (VAR)

Tahmin edilen VAR modeli sonuçları Çizelge 3.5’te yer almaktadır.

Çizelge 3.5.Var Modeli Tahmin Sonucu

	LNFS	LNTA	LNEQTA	LNDTA	LNROA
LNFS(-1)	-0.035380	-0.132899	-0.172496	0.130796	0.103394
	(0.32989)	(0.11192)	(0.05523)	(0.16700)	(0.12094)
	[-0.10725]	[-1.18750]	[-3.12338]	[0.78320]	[0.85493]
LNTA(-1)	0.136696	0.651803	-0.159540	0.866798	-0.621576
	(0.90194)	(0.30598)	(0.15099)	(0.45658)	(0.33065)
	[0.15156]	[2.13023]	[-1.05662]	[1.89844]	[-1.87987]
LNEQTA(-1)	0.722412	0.001401	0.885489	0.617221	-0.001152
	(0.45782)	(0.15532)	(0.07664)	(0.23176)	(0.16784)
	[1.57792]	[0.00902]	[11.5533]	[2.66315]	[-0.00686]
LNDTA(-1)	0.529081	0.119213	0.232677	0.388433	0.059934
	(0.37813)	(0.12828)	(0.06330)	(0.19142)	(0.13862)
	[1.39919]	[0.92931]	[3.67560]	[2.02920]	[0.43235]
LNROA(-1)	2.182.299	0.353345	0.076533	0.247104	0.841555
	(0.48216)	(0.16357)	(0.08072)	(0.24408)	(0.17676)
	[4.52607]	[2.16018]	[0.94815]	[1.01237]	[4.76100]
C	-1.388.175	-0.263797	0.368088	-6.053.742	3.139.602
	(-5.74934)	(-1.95044)	(0.96249)	-291.048	-210.770
	[-2.41449]	[-0.13525]	[0.38243]	[-2.07998]	[1.48958]

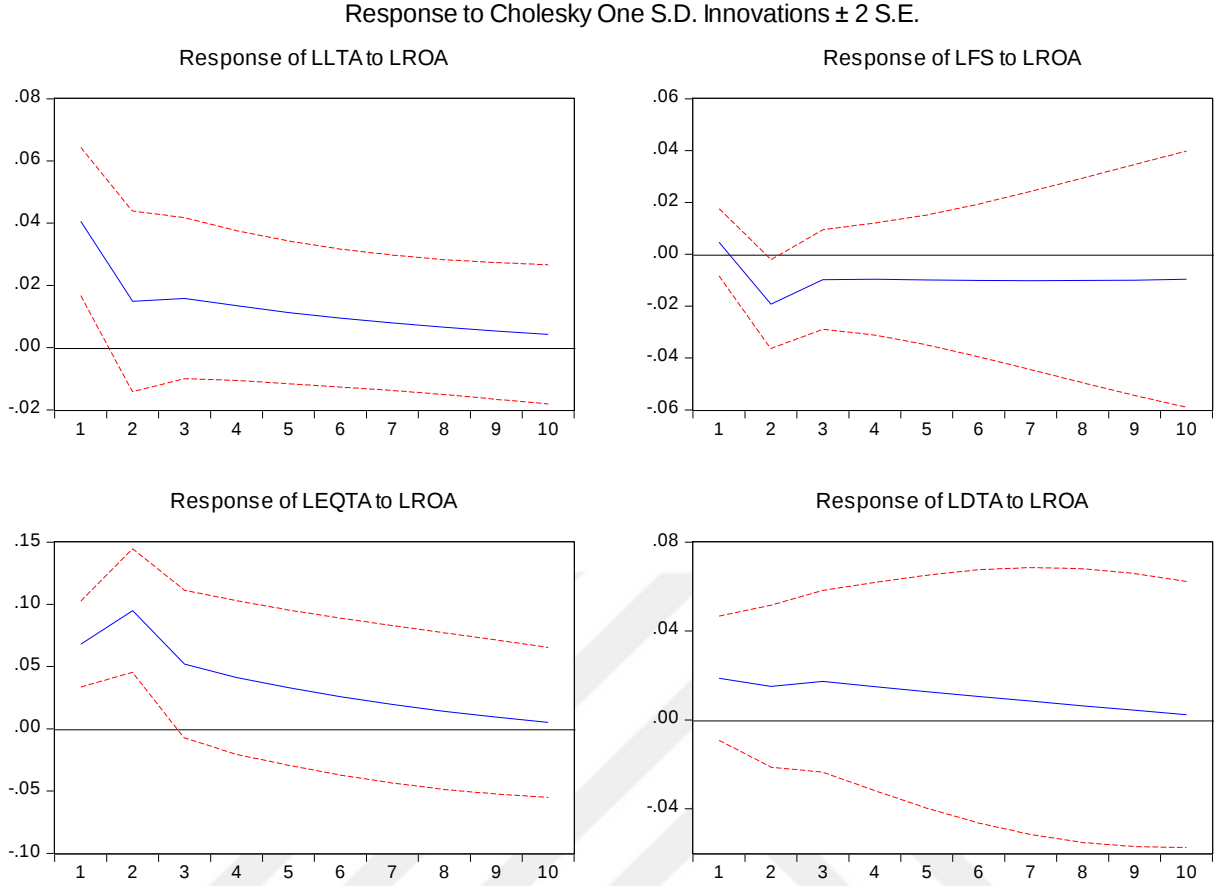
Şekil 3.7. Ters kök karakteristiği polinomu

Grafiğin analizinde, karakteristik polinomun kökünün daire dışına çıkmadığı görülür. Tüm kökler modülden 1'den düşüktür. Bu nedenle model istikrarlıdır.

3.4.5. Etki-Tepki Fonksiyonlarının Analizi

Etki-Tepki fonksiyonlarını elde edebilmek için VAR modellerinin vektör hareketli ortalama (VMA) şeklinde ifade edilmesine ihtiyaç duyulur. VAR modelinin vektör hareketli ortalama gösterimi (VMA) değişkenler arasındaki karşılıklı dinamik ilişkilerin analizinde kullanılan bir araçtır. Etki-Tepki fonksiyonları, bir değişkene bir standart sapmalık şok verildiğinde, diğer değişkenin buna nasıl tepki vereceğini gösterir.

Etki-tepki fonksiyon grafikleri aşağıda verilmiştir. Burada sadece diğer değişkenlere bir standart sapmalık şok verildiğinde; LNROA bunlara karşı nasıl bir tepki verdiği yorumlanacaktır.

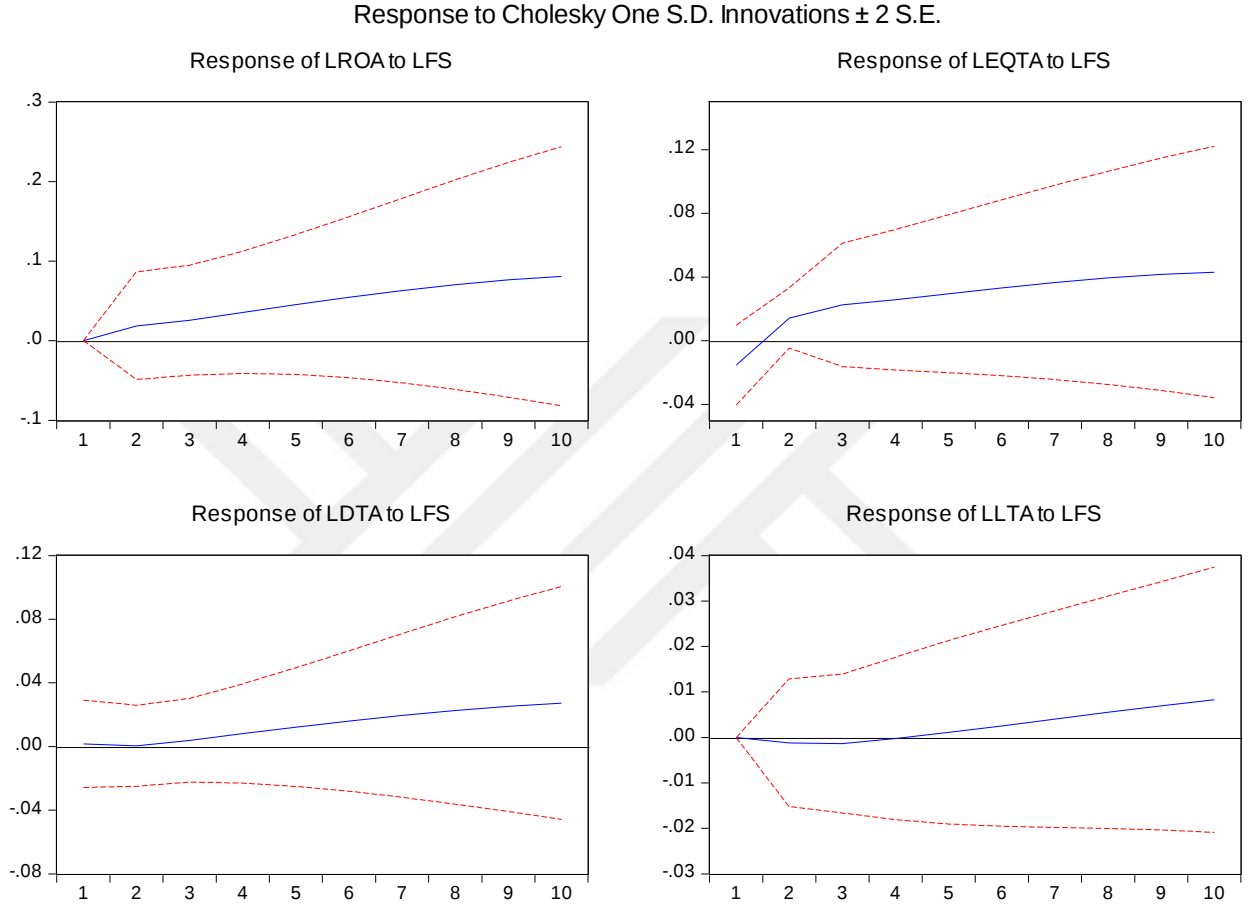

Şekil 3.8. LROA Etki-Tepki Fonksiyonları

Yukarıda aktif kârlılığını LROA etkileyen bir şokun, belirli bir zaman sonra diğer değişkenler üzerindeki sonuçları görülmektedir. Bu şokların uzun vadede kendi kendilerini dengeledikleri gözlenmektedir. Aktif kârlılığındaki bir şokun, beşinci yılından itibaren krediler üzerinde uzun dönemde hiçbir etkisinin olmadığı kaydedilmektedir. Aktif kârlılığı üzerindeki bir şok, yabancı ortaklıklar FS üzerinde hemen hemen etkisiz bir sonuç doğurmuştur. Bu etki ikinci periyotta negatif hale gelmekte ve onuncu periyotta kadar devam etmektedir. Aktif kârlılığını üzerindeki bir şok özkaynakları uzun dönemde pozitif yönde etkilemekte ve azalarak devam etmektedir. Aynı durumu, az bir farkla aktif kârlılığı üzerindeki bir şokun özkaynaklar üzerinde de gözlemlenmiştir. Toplanan fonlar ve aktif kârlılıklar üzerindeki şoklar üçüncü yıldan itibaren aşağı yönlü bir hareket göstermektedir.

○ **Yabancı Ortaklar (LFS) üzerindeki bir şokun ardından tepki fonksiyonları**

Yabancı ortaklar üzerindeki bir şok sonrası diğer değişkenler arasında ortaya çıkan değişimler aşağıdaki gibi gözlemlenmiştir.

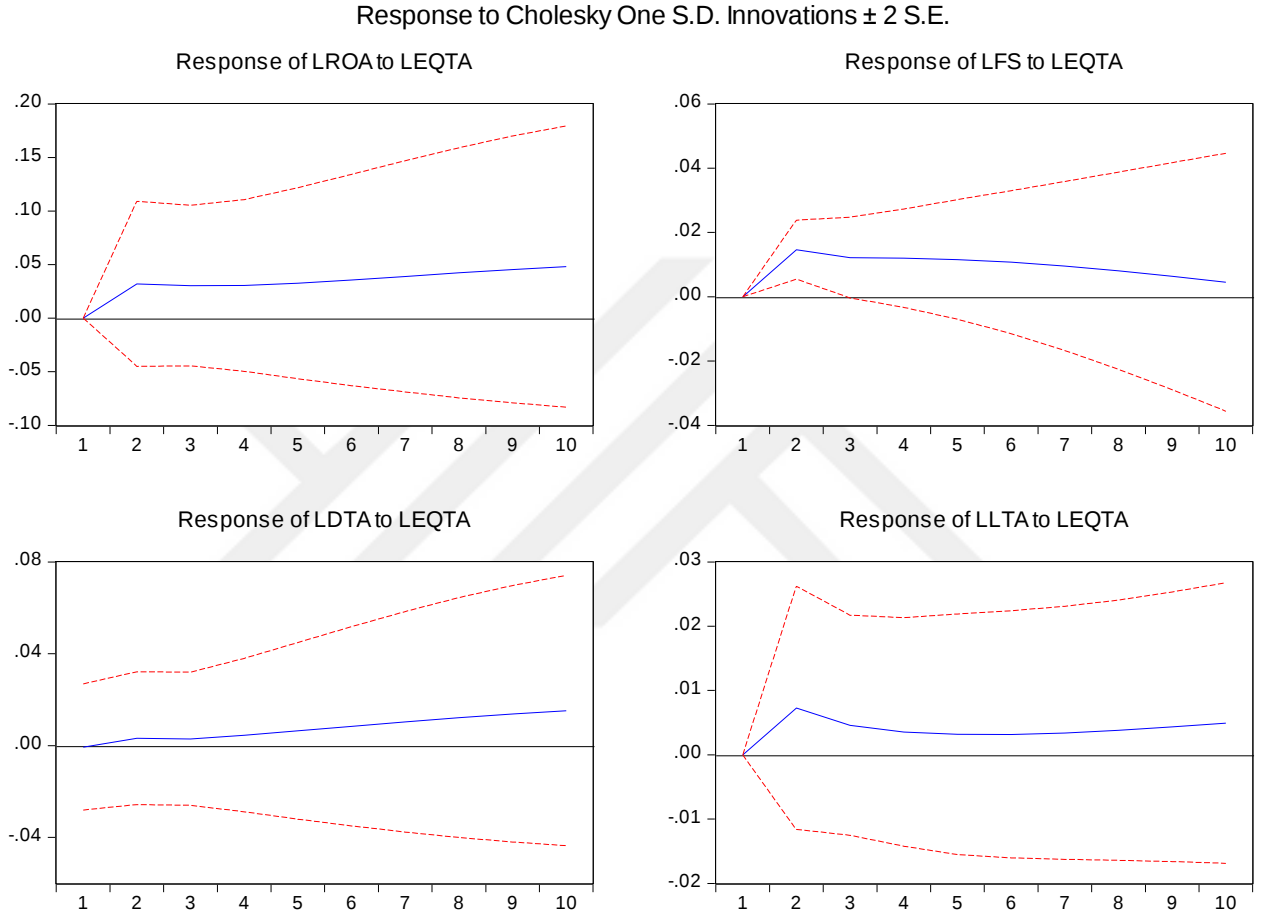

Şekil 3.9. LFS Etki-Tepki Fonksiyonları

Yabancı ortaklar (LFS) üzerindeki bir şokun ardından tepki fonksiyonları incelendiğinde yabancı ortaklar üzerindeki bir şokun aktif kârlılığın olumlu bir yönde etkilediğini göstermektedir. Yabancı ortaklarda ortaya çıkan şok, ilk dönemde özkaynaklar üzerinde olumsuz bir etkide bulunmakta, daha sonra yoğunluğu hızlıca azalarak tepki düzeyi sonraki dönemlerde pozitif hale gelmektedir. Yabancı ortaklar ortaya çıkan şok, ilk dönemde hiçbir tepkiye neden olmamaktadır, üçüncü dönemden itibaren ise denge pozitif bir yönde ilerlemektedir. Yabancı Ortaklar üzerinde çıkan şok ilk dört periyotta tepki negatif olup, beşinci periyotta pozitif ve dengeleme olmuştur.

○ **Özkaynaklar/ Toplam Aktifler (LEQTA) üzerindeki bir şokun ardından tepki fonksiyonları**

Aşağıda, özkaynaklar üzerindeki bir şok sonrası diğer değişkenlerle ortaya çıkan değişimler gözlemlenmiştir.

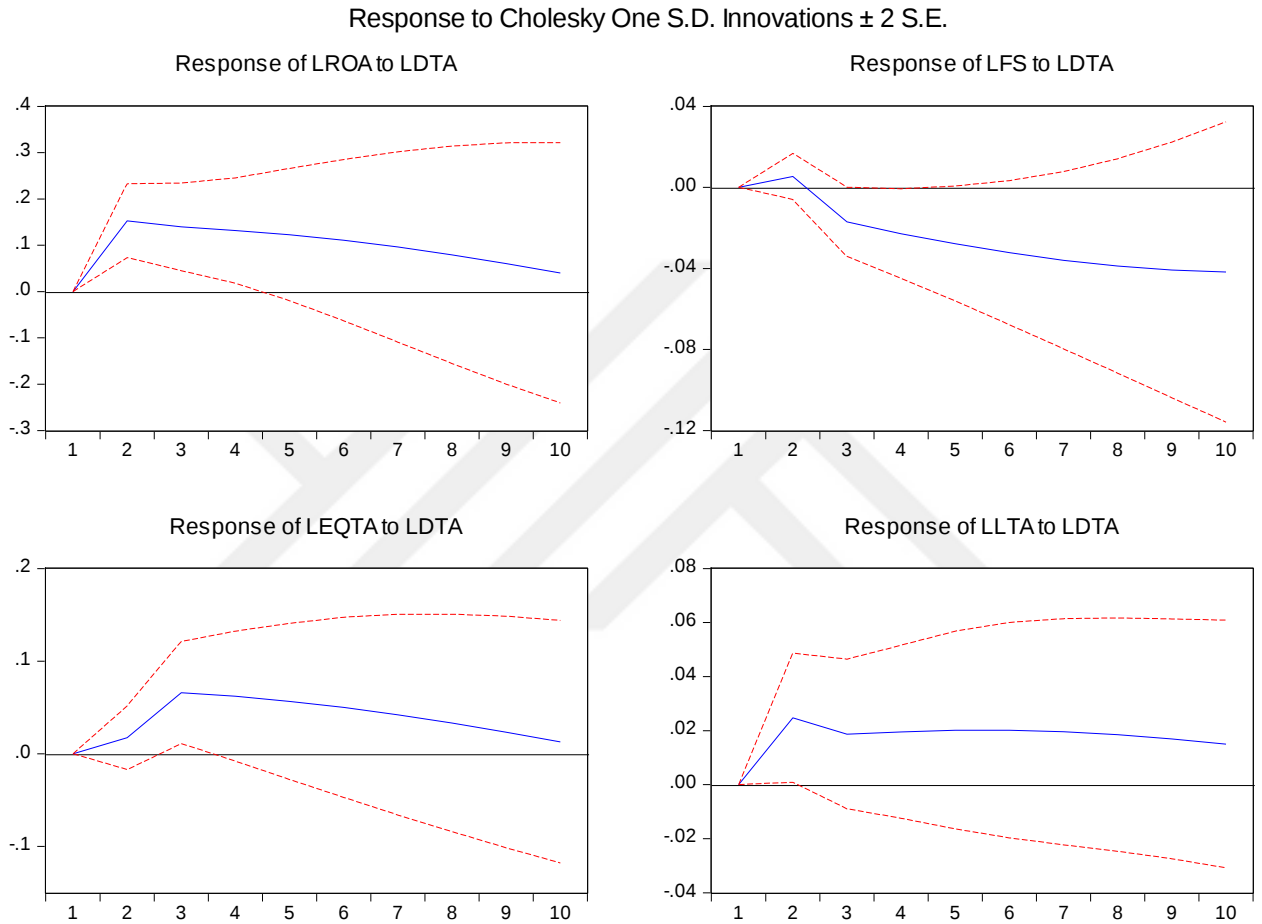

Şekil 3.10. LEQTA Etki-Tepki Fonksiyonları

Özkaynaklar LEQTA üzerindeki bir şokun aktif kârlılığının üzerindeki etkisi pozitif bir yönde etkilemektedir ve trend on yıla kadar olumlu bir şekilde ilerlemektedir. Özkaynaklar üzerindeki bir şok sonucunda yabancı ortaklıklar aşağı yönlü bir trend çizgiyi görebilmektedir ama o şok on yıla kadar olumlu yönde devam etmektedir. Özkaynaklar üzerindeki bir şok toplanan fonalar pozitif bir şekilde etkilemektedir. Özkaynaklar üzerindeki bir tepki ile krediler ilk iki yıl dengeli bir şekilde görülmekte ve üçüncü yıldan yedinci yıla kadar hareketsiz bir şekilde devam etmektedir ve sekizinci yıldan itibaren yukarı doğru bir trend görülmektedir.

○ **Toplanan Fonlar/ Toplam Aktifler (LDTA) üzerindeki bir şokun ardından tepki fonksiyonları**

Bir tepki fonksiyonu, toplanan fonlar LDTA'da bir şok varken, bunun diğer değişkenlerin hareketlerini nasıl etkilediği aşağıdaki gibi tespit edilmiştir.

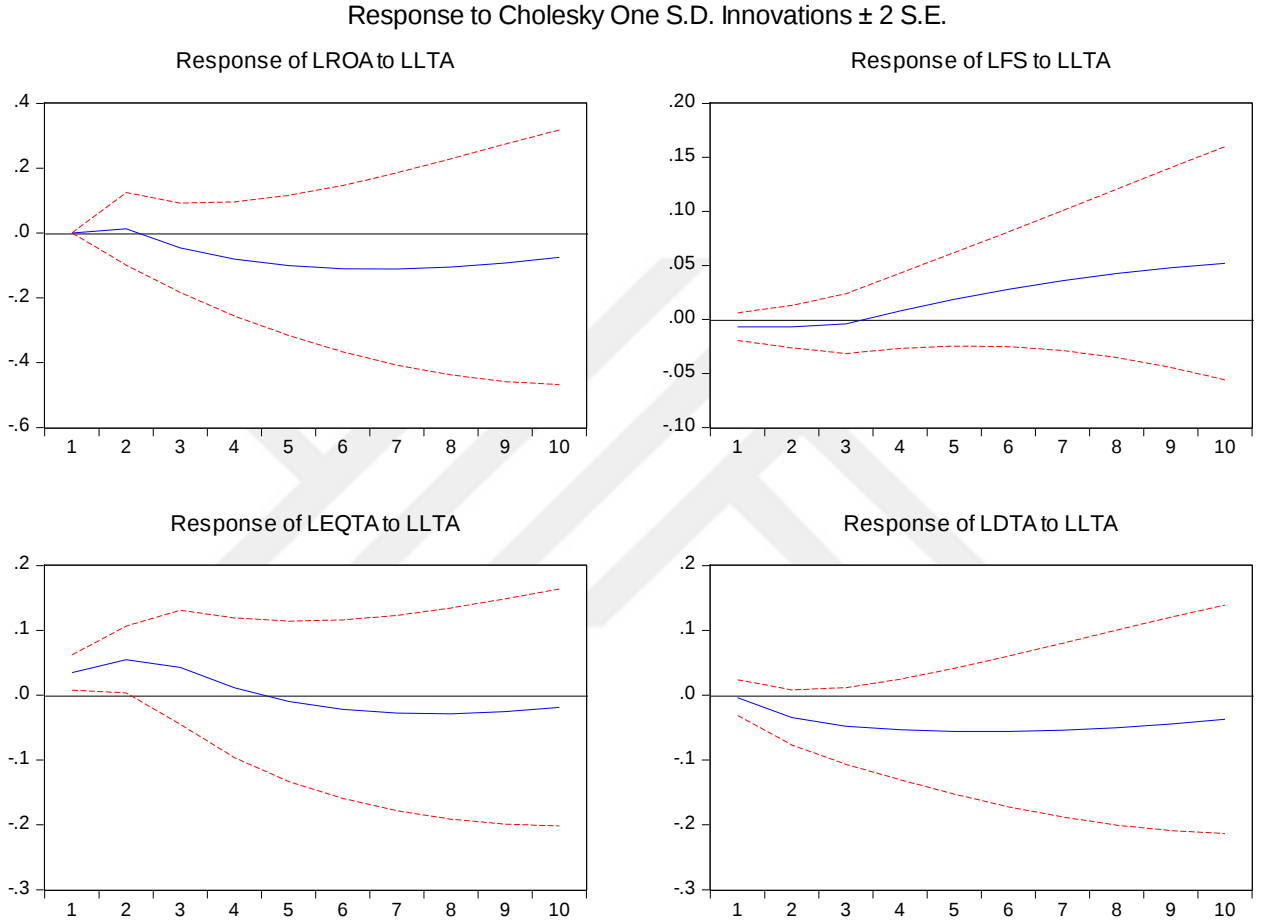

Şekil 3.11. LDTA Etki-Tepki Fonksiyonları

Toplanan fonlar LDTA üzerindeki bir tepkinin etkisiyle aktif kârlılığında ikinci yıldan itibaren aşağı yönlü bir trend görülmekte, toplanan fonlar üzerindeki bir şok ardından ikinci yıldan itibaren yabancı ortaklıklar olumsuz bir yönde etkilemektedir. Toplanan fonlar üzerindeki bir tepkinin ardından özkaynaklarda ilk üç yılda hareketli bir denge var iken ardından da aşağı hareketli bir denge görülmektedir, Toplanan fonlar olan bir şokun ilk iki yıldan hareketle bir denge göstermekte ama ardından hareketsiz bir denge görülmektedir.

○ **Krediler/ Toplam Aktifler (LLTA) üzerindeki bir şokun ardından tepki fonksiyonları**

Kredilerin üzerindeki bir şok diğer değişkenlerin nasıl bir tepki verdiği aşağıda incelenmektedir.

Şekil 3.12. LLTA Etki-Tepki Fonksiyonları

Grafiklerden de görüldüğü gibi; LLTA'ya bir standart sapmalılık şok verildiğinde; aktif kârlılığı buna karşılık negatif bir tepki vermiştir. Toplanan fonlara bir standart sapmalılık şok verildiğinde; aktif kârlılığı buna karşılık pozitif bir tepki vermiştir. Özkaynaklar bir standart sapmalılık şok verildiğinde; aktif kârlılığı buna karşılık pozitif bir tepki vermiştir. Yabancı ortaklar bir standart sapmalılık şok verildiğinde; aktif kârlılığı buna karşılık negative bir tepki vermiştir.

3.4.6. Varyans Ayırıştırması Analizi

Varyans ayırıştırması, sistemdeki bir değişken üzerinde hangi değişkenin daha etkili olduğunun belirlenmesinde kullanabileceğimiz bir araçtır. LNROA'ya ait varyans ayırıştırması analizinin sonuçları çizilge 3.6'da sunulmuştur.

Çizelge 3.6.LNROA'nin Tahmin Hatasının Varyans Ayırıştırma Tablosu

Öngörü Dönemi	LNFS	LNTA	LNEQTA	LNDTA	LNROA
1	0	0	0	0	100
2	0.49906	0.22482	1.4499	33.2039	64.6223
3	1.03338	2.3344	1.97533	43.6065	51.0503
4	1.7836	6.87413	2.24963	47.1509	41.9418
5	2.738	11.9484	2.48743	47.5839	35.2424
6	3.88406	16.5046	2.76111	46.4956	30.3546
7	5.22156	20.096	3.10404	44.7567	26.8217
8	6.75118	22.6197	3.53171	42.8115	24.2859
9	8.46404	24.1302	4.04821	40.8811	22.4764
10	10.3304	24.7537	4.64673	39.0819	21.1873

Çizelgeden de görüldüğü gibi, 2. dönemde LNROA değişkeni üzerinde en fazla katkı payı% 64.6223 kendisi iken; 10. dönemde katkı payı %21.1873' e inmiştir. 10. dönemde LNROA'ya en fazla katkı payları olan değişkenler sırasıyla; %39.0819 ile LNDTA; %24.7537 ile LNTA; %10.3304 ile LNFS; %4.64 ile LNEQTA olmuştur.

- **LLTA'nin Tahmin Hatasının Varyans Ayırıştırması**

Krediler değişkenin sonuçları çizilge 3.7'deyar almaktadır. Bankaların aktiflerin içerisindeki krediler ikinci yılda % 63 oranındaki değişimi etkileyen en önemli değişkenlerin aktif kârlılığı % 27'dir.

Çizelge 3.7.LLTA'nin Tahmin Hatasının Varyans Ayırıştırma Tablosu

Öngörü Dönemi	LROA	LLTA	LFS	LEQTA	LDTA
1	36.44025	63.55975	0	0	0
2	27.34129	62.89153	0.020786	0.777772	8.968617
3	27.32763	59.25757	0.042554	0.954255	12.41799
4	27.52724	55.32242	0.040101	1.035074	16.07516
5	27.24005	51.97767	0.050999	1.084188	19.64709
6	26.46043	49.63105	0.115013	1.12068	22.67282
7	25.34573	48.27735	0.266586	1.160788	24.94954
8	24.09692	47.68738	0.52873	1.219065	26.46791
9	22.87664	47.57088	0.91285	1.307224	27.3324
10	21.78515	47.67153	1.421513	1.433585	27.68823

Krediler LLTA'nın tahmin hatasının varyansı; aktif kârlılığı % 22, krediler % 48, yabancı ortaklıklar % 1, özkaynaklar %1 ve toplanan fonlar % 28'dir.

- **LFS'nin Tahmin Hatasının Varyans Ayırıştırması**

Yabancı ortaklar diğer değişkenlerde olduğu gibi ilk üçüncü yılda varyansın temel kaynağı kendisinden kaynaklanan şoklardır. Örneğin; üçüncü yılda yabancı ortaklardaki değişim yaklaşık %62'i kendinden, %38'si diğer değişkenlerden kaynaklanmaktadır. Diğer değişkenler içerisinde aktif kârlılığı % 14 bir etkiye sahiptir.

Çizelge 3.8.LFS'nin Tahmin Hatasının Varyans Ayrıştırma Tablosu

Öngörü Dönemi	LROA	LLTA	LFS	LEQTA	LDTA
1	1.953045	4.213963	93.83299	0	0
2	16.46497	3.86067	69.50077	8.969327	1.204265
3	14.18824	3.15358	62.85961	10.53738	9.26118
4	12.31331	3.648385	55.435	10.73929	17.86402
5	10.55282	8.047662	46.37399	9.947199	25.07833
6	8.921739	14.76684	37.34426	8.628636	30.33853
7	7.541801	21.96989	29.57009	7.219507	33.69872
8	6.436653	28.5993	23.39873	5.947387	35.61793
9	5.571589	34.27234	18.70437	4.887766	36.56393
10	4.897295	38.95703	15.21929	4.043222	36.88316

Yabancı ortaklar LFS'nin tahmin hatasının varyansı; aktif kârlılığı % 15, krediler % 39, özkaynaklar % 4 ve toplanan fonlar % 37'dir.

Çizelge 3.9.LEQTA'nin Tahmin Hatasının Varyans Ayrıştırma Tablosu

Öngörü Dönemi	LROA	LLTA	LFS	LEQTA	LDTA
1	46.05404	12.05592	2.320622	39.56942	0
2	58.90595	18.19545	1.88888	19.71811	1.291612
3	48.8466	18.1137	2.823055	16.30067	13.91598
4	44.44335	15.25016	3.96156	15.3345	21.01043
5	41.12097	13.49575	5.330581	14.86895	25.18374
6	38.10971	13.00263	6.903966	14.6172	27.36649
7	35.46006	13.22784	8.660994	14.54828	28.10283
8	33.24505	13.62017	10.58506	14.66502	27.88469
9	31.4597	13.82642	12.64674	14.95438	27.11277
10	30.03282	13.70901	14.78658	15.37583	26.09576

LEQTA'nin tahmin hatasının varyansı; aktif kârlılığı % 31, kendisinden % 15, yabancı ortaklar % 15 ve krediler %14'dür.

LDTA'nin Tahmin Hatasının Varyans Ayırıştırması

Toplanan fonlar LDTA üçüncü yılda meydana gelen değişimin yaklaşık %71'i kendinden, % 22 krediler, kalan değişkenler ise %7'ye bir paya sahiptir.

Çizelge 3.10.LDTA'nin Tahmin Hatasının Varyans Ayırıştırma Tablosu

Öngörü Dönemi	LROA	LLTA	LFS	LEQTA	LDTA
1	6.675648	0.27115	0.051949	0.008246	92.99301
2	5.713052	11.77028	0.028848	0.106598	82.38122
3	5.735386	22.62939	0.116755	0.126229	71.39224
4	5.270133	30.04628	0.398311	0.190419	64.09486
5	4.747497	35.34893	0.866973	0.304003	58.7326
6	4.28674	39.15704	1.514926	0.469852	54.57145
7	3.906069	41.821	2.338062	0.692798	51.24207
8	3.600887	43.57201	3.332873	0.97713	48.51711
9	3.361817	44.56837	4.492338	1.325357	46.25212
10	3.179715	44.92714	5.800312	1.736603	44.35623

Toplanan fonlar LDTA onuncu yılda % 44 bir payı sahiptir ve en çok etkileyen değişken Krediler %45, diğer değişken ise %11 bir payıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'deki katılım bankaları son dönemlerde önemli ölçüde büyümüşlerdir. Geleneksel bankacılık sistemiyle kıyaslandığında henüz yeni sayılmasına rağmen katılım bankaları son yıllardaki performansına, mali sistem içerisindeki sektör büyüklüğüne, aktif gelişimine, toplanan ve kullanılan fonların gelişimine, yabancı ortaklarına, öz kaynak gelişimine, başlıca finansal büyüklüklerine, şube ve personel gelişimiyle, Türkiye'de bankacılık sektörü içerisinde yer almayı başarmışlardır.

Katılım bankaları, faiz esasına göre çalışan geleneksel bankaların aksine bankacılık hizmetlerini faizsiz olarak gerçekleştiren kuruluşlardır. Çalışmada elde edilen en önemli sonuç; katılım bankalarının 2006 yılından itibaren bankacılık sektöründeki paylarının yükseldiğini ortaya koymasıdır. Toplam aktif, özkaynaklar, toplanan fonlar ve kullanılan fonlar açısından katılım bankalarının sektördeki payı yıllar itibarıyla artış göstermiştir.

Katılım bankalarının 2003-2016 dönemine ilişkin finansal gelişimini incelediğinde ilgili çalışmada, toplanan fonlar açısından katılım bankalarının, bankacılık sektöründeki payı 2003 yılında %2,49 iken, 2015 yılında %5,94'e yükselmiştir. Kullanılan fonlarının bankacılık sektöründeki payının 2003 yılında %4,16 iken, 2016 yılında %4,90 olduğu görülmüştür. 2003 yılında bankacılık sektöründeki aktif payı %2,01 olan katılım bankaları, 2016 yılında %4,90 oranını yakalamışlardır. 2005'den bu yana istikrarlı bir büyüme eğilimi gösteren katılım bankalarının önümüzdeki dönemlerde de büyüme göstermesi beklenmektedir.

Katılım Bankaları dünyada ve Türkiye'de hızla büyüyen sektörlerden biridir. Bu nedenle sistemin iyi tanıtılması, verimliliğinin ve performansının iyi analiz edilmesi çok önemlidir. Bu çalışmada katılım bankalarının yabancıların payı ve aktif kârlılığı üzerindeki etkisinin analizi yapılması amaçlanmıştır.

Çalışma hazırlanırken öncelikle serilerin durağanlığı, Genişletilmiş Dickey Fuller (ADF) testi ile kontrol edilmiştir. Birim kök testleri, tüm serilerin birinci farklarında durağanlığı sağladığını göstermiştir. Seriler aynı seviyede durağan olduklarından Johansen eş bütünleşme testi'ne geçilmiştir. Johansen eş

bütünleşme testinde değişkenler arasında bir eşbütünleşik ilişki bulunamamıştır. Seriler için uygun gecikme uzunluğu, VAR Analizi esas alınarak belirlenmiştir.

VAR Analizinin tahmini sonrasında yapılan Varyans Ayırıştırması Analizi ile, değişkenlerde meydana gelecek bir değişimin yüzde kaçının kendisinden, yüzde kaçının diğer değişkenlerden kaynaklandığını gösterilmiştir. Varyans Ayırıştırması, bir değişkende ortaya çıkan gelişmeleri modelde kullanılan hangi değişkeni daha çok açıkladığını göstermesi bakımından oldukça dikkate değer bir analiz olarak kabul edilmektedir.

Bu sonuçlara göre yabancı ortaklar üzerindeki bir şok aktif kârlılığı üzerinde olumlu bir şekilde etki yaratırken, aktif kârlılığın da bir tepkinin sonrasında yabancı ortakları olumsuz bir şekilde etkilenmektedir. Nedensellik testinde de aktif kârlılıklar yabancılara tek yönlü ilişkide bulunmuştur.

Değişkenlerin genel olarak aktif kârlılığı üzerinden nasıl etkiledikleri incelediğinde aktif kârlılıklar; toplanan fonlar, öz kaynaklar ve yabancı ortaklar da tek yönlü bir ilişkiye sahiptir. Öz kaynaklar ile krediler ve toplanan fonlarda da tek yönlü ilişki bulunmaktadır. Yabancı ortaklar, öz kaynaklar ve kredilerde de bir ilişki vardır.

Kısa vadede ROA ve FS'den tek yönlü nedensellik bulunmuştur. Burada, ROA ile LTA arasında ve FS ile DTA arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Aktif kârlılığı ve DTA arasında tek yönlü bir nedensellikten söz edebilmektedir.

Bu araştırmanın kısıtlılığının sebebi, 2005 yılı öncesinde bu bankaların çalışma esasları ve hukuki altyapıdaki anlaşmazlıklar nedeniyle katılım bankaları ile ilgili yeterli araştırmalar yapılmamıştır. Ancak 2005 yılı sonrasında katılım bankalarında yıllık, üçer aylık ve aylık veriler de TKBB ve Bankaların resmi sitelerinde bulunmaktadır. Esas itibarıyla katılım bankalarının bilançodaki yabancı payları ile aktif kârlılığı arasındaki ilişkiler konusunda nadir yapılan çalışmalardan biri olmuştur.

Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de hızlı büyüme süreci yaşayan katılım bankalarını, Türk ve yabancı araştırmacıların katılım bankalarını yakından takip edeceklerini beklenmektedir. Bu araştırmanın ışığında, çalışılabilecek tez konularıise Türk katılım bankalarının ve Türk geleneksel bankalarınınyabancı paylarınınıkarşılaştırılması veya Asya Bankası’nın kapatılması sonrasında katılım bankalarının büyüme oranları üzerine etkisi araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Abduh, M. and Idrees, Y. (2013). Determinants of islamic banking profitability in Malaysia, *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*. 204-210.
- Akgüç, Ö, (1992). *100 soruda Türkiye’de bankacılık*”, İstanbul: Gerçek Yayınevi. 143.
- Akyüz, O. (2005). *Faizsiz finans kurumlarına neden ihtiyaç var?* İstanbul: Bereket Dergisi, Albaraka Türk Yayınları. 3.
- Aliyu, S. Yusof, R.M. (2016) Profitability and cost efficiency of islamic banks: a panel analysis of some selected countries. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 6(4), 1736-1743.
- Altan, M. (1998). *Modern bankacılık fonksiyonları açısından özel finans kurumlarının değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. 192.
- Athanasoglou P. P., Brissimis N.S. and Delis, D.M. (2005). *Bank specific, industry-specific and macroeconomic determinants of bank profitability*, Working Paper, Bank of Greece. 21.
- Ausaf, A. (1993). *Contemporary Practices of Islamic Financing Techniques*. Islamic Development Bank Islamic Research and Training Institute (IRTI), Jeddah, Saudi Arabia. 41.
- Başar, H. (2002). *Katılım bankaları neden önemlidir? bankalar kanunu’nda özel finans kurumları değişikliğinin kamuoyundaki yansımaları*. 30.
- Berooglu, H. (2002). *‘Nakit yönetimi’ özel finans kurumları açısından teorik ve uygulamalı bir yaklaşım*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.19.
- Boualem, B., Tariqullah, KH. (1995). *Economics of diminishing musharaka*. Islamic Development Bank Islamic Research and Training Institute (IRTI), Jeddah, Saudi Arabia. 15.
- Canbaz, M,F,(2013) *Katılım bankacılığının Türk bankacılık sistemindeki yeri, çalışma şekli, enstrümanları ve performans analizi*, Kırklareli. 23.
- Canbaz, M. (2012). *Bankacılık giriş ve ilkeleri, (Üçüncü Baskı)*, Beta yayıncılık. 199.
- Canbaz, M. (2014). *Bankacılık giriş ve ilkeleri (Üçüncü baskı)* İstanbul: Beta Yay. 189.

- Çivi, H. (1985). *Türkiye’de Bankacılık teori uygulama ve sonuçlar*. Ankara: Fon Matbaası. 21.
- Clement, H.M. (2004). *The politics of Islamic finance*, Edinburgh University Press. 151.
- Deloitte. (2014) *Türkiye katılım bankacılığı büyüme yolundaki önemli adımlar*.2. https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/financial-services/kat%C4%B1l%C4%B1m_bankaciligi2014.pdf E.T. 15.01.2017
- Enders, W. (1995) *Applied Econometric Time Series*. New York: John Wiley & Sons, Inc. 106-118.
- Erdoğan, D. (2011). *Katılım bankacılığı ve Türk ekonomisine katkıları*, İstanbul. 11.85.
- Erol, H.M. (2006). *Dünyada ve Türkiye’de bankacılık sektörünün gelişimi ve Türkiye’de kamu bankalarının yeniden yapılandırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 10.11.14
- Eskici, M. (2007). *Katılım bankacılığı uygulaması ve katılım bankaların müşteri özellikleri*. 13.
- Eyüp, Y. (2000). *Türkiye’de kredi kartı uygulaması ve ekonomik etkileri*, İstanbul.
- EY-World (2014-15) *Islamic Banking Competitiveness Report*. 14.
- Gümrükçü, B. (2001). *Türkiye’de özel finans kurumları açısından leasing işlemleri*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 62.
- Hamud, S.H.A. (1976) *Tatwîr el-A’mal el- Masrifîyye bima Yettîfiqu we’ş-Şerîatî’l-İslâmiyye*, Kahire. 479.
- Iqbal, Z., Mirakhor, A. (1987). *Islamic banking*. Washington: International Monetary fund. 5. https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=33sR2RVKRZ8C&oi=fnd&pg=PR2&dq=ISLAMIC+BANKING+INTERNATIONAL+MONETARY+FUND&ots=Ntehgmq4Z&sig=pERjXpo4iPvi6u4ksd5hax08txY&redir_esc=y#v=onepage&q=ISLAMIC%20BANKING%20INTERNATIONAL%20MONETARY%20FUND&f=false E.T. 15.05.2017
- Izhar, H. and Asutay, M. (2007) Estimating the profitability of islamic banking: evidence from bank muamalat indonesia. *Review of Islamic Economics*, 11(2).
- Johansen, S. (1988). Statistical analysis of cointegration vectors. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 12(2–3), 231–254.

- Johansen, S. ve Juselius, K. (1990). Maximum likelihood estimation and inference on co-integration with applications to the demand for money, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 52,2 (1990) 0305-9049.
- Kandemir, O. (2014). *Bankacılık giriş ve ilkeleri* (üçüncü Baskı). İstanbul. Beta Yayınevi. 43.
- Kaya, Ö. (2010). *Katılım Bankacılığının Gelişimi ve Türk Bankacılık Sistemi İçerisindeki Etkinliğinin Araştırılması*, Y.L Tezi, İstanbul.53.
- Kınalı, F.(2012) *Faizsiz sistemde bankacılık anlayışı ve kredi işlemleri*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 70.72.
- Koç, M. (2004). *Finansal Kiralama (Leasing)* İstanbul: Beta Yayınları. 15-18.
- Menicucci, E. Paolucci, G. (2016). Factors affecting bank profitability in Europe: An empirical investigation. *African Journal of Business Management*, 410-420.
- Mütteki, S, (1990). *Özel finans kurumlarının bankacılık hizmetleri açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 91.
- Omarhashi, O. (2005). *Islamic economics*. Hargeisa, 24.
- Özgür, E. (2007). *Katılım bankalarının finansal etkinliği ve mevduat bankaları ile rekabet edebilirliği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon, 59.
- Özsoy, İ. (1997) *Özel finans kurumları*. İstanbul: Asya Finans Kültür Yayınları, 98.
- Özsoy, M. Ş. (2012). *Katılım bankacılığına giriş*, İstanbul: Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. Yayınevi. 65.
- Şahin, E. (2007). *Türkiye’de dünden bugüne katılım bankaları*. Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 82.
- Serpam (2013). *Araştırma Notları*. 5.
- Sevüktekin, M., Nargeleçekenler, M. (2010). Ekonometrik zaman serileri analiz: eviews uygulamalı (Geliştirilmiş Üçüncü Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 57
- Shahkhan M, M., Ijaz F. and Aslam E,(2014) Determinants of profitability of islamic banking industry: an evidence from Pakistan. *Business & Economic Review*, 6(2), 27-46.
- Takan, M. (2001). *Bankacılık teori, uygulama ve yönetim*. Ankara: Nobel Yayınları. 26.

- Tok, A. (2009). *İslami finans sistemi çerçevesinde sukuk (islami tahvil) uygulamaları*. Katılım Bankaları ve Türkiye Açısından Değerlendirmeler. SPK, Ankara. 12.
- Uçar, M. (2001). *Türkiye’de – dünyada faizsiz bankacılık ve hesap sistemleri*. Faisal Eğitim ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları, 22. 23.
- Uzunoğlu, S. (1998). *Yeni Finansman Teknikleri* (İkinci Baskı) İstanbul. Zarqa, M. (1983). “Stability in an Interest Free Economy”. Pakistan Journal of Applied Economics. 11.

İnternet Kaynakları

- İnternet: <http://vakifkatilim.com.tr/hakkimizda/index.html> Erişim Tarihi: 19.05.2017.
- İnternet: <http://www.albarakaturk.com.tr/images/yatirimci-iliskileri/faliyetRapor/1986.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- İnternet: http://www.borsaistanbul.com/borsa_uyeleri/uye-bilgileri/%C3%BCyedetailari?Kod= ALK E.T: 05.11.2016
- İnternet: <http://www.enfal.de/Fikhi/Se/sirket.htm> E.T.21.05.2017
- İnternet: <http://www.katilimdunyasi.com/haber/559/hedef-2023-turkiyede-faizsiz-bankacilik-aktif-buyuklugu-180-milyar-dolar.html> Erişim Tarihi: 20.04.2016
- İnternet: http://www.kuveytturk.com.tr/faizsiz_bankacilik.aspx E.T: 19.11.2016
- İnternet: http://www.kuveytturk.com.tr/Files/KT/pdf/finansal_bilgiler/faaliyet_raporlari/2015FaaliyetRaporu.pdf, s.16.
- İnternet: http://www.takafulprimer.com/main/downloads/ms_5860.pdf sayfa. 34.
- İnternet: <http://www.tkbb.org.tr>
- İnternet: <http://www.tkbb.org.tr/tarihce> E.T. 10.08.2016.
- İnternet: <http://www.topragizbiz.com/sureler-ve-turkce-mealleri/50-bakara-suresi-latin-harfli-okunusu-ve-turkce-meali.html> E.T: 21.05.2017.
- İnternet: <http://www.turkiyefinans.com.tr/tr/hakkimizda/tarihce.aspx> Erişim Tarihi 20.04.2016
- İnternet: <http://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/esas-sozlesme.pdf> aspx Erişim Tarihi: 21.05.2017.
- İnternet: <https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSSGG/TBSSGG.aspx>
- İnternet: Mehmet Fehmi Eken -Yusuf Köroğlu, (2009) “*SUKUK (Kira Sertifikaları)*”, http://www.tkbb.org.tr/index.php?option=com_doqment&cid=14&Itemid=81,14 Ekim 2009, E.T: 19.11.2016.

EKLER

	Net Dönem	Toplam Aktif	RO A	Toplam Aktif	Toplam Özkaynaklar	EQT A	Toplam Krediler	Toplam Aktif	LTA	Toplanan Fonlar	Toplam Aktif	DTA	FS
2006	35.501	2.936.082	1,21	2.936.082	247.238	8,42	2.102.143	2.936.082	71,60	2.369.890	2.936.082	80,72	80,23
2007	74.123	3.868.318	1,92	3.868.318	388.583	10,05	3.009.769	3.868.318	77,81	2.928.308	3.868.318	75,70	80,23
2008	104.086	5.768.034	1,80	5.768.034	685.679	11,89	4.237.712	5.768.034	73,47	4.069.372	5.768.034	70,55	80,23
2009	127.133	6.904.526	1,84	6.904.526	807.312	11,69	5.005.535	6.904.526	72,50	5.358.257	6.904.526	77,60	81,28
2010	159.648	9.690.553	1,65	9.690.553	1.256.685	12,97	6.971.527	9.690.553	71,94	7.381.368	9.690.553	76,17	81,28
2011	195.042	14.897.592	1,31	14.897.592	1.437.978	9,65	10.258.759	14.897.592	68,86	9.918.327	14.897.592	66,58	81,28
2012	250.156	18.910.513	1,32	18.910.513	1.684.037	8,91	11.697.859	18.910.513	61,86	12.755.043	18.910.513	67,45	81,28
2013	300.343	25.893.542	1,16	25.893.542	2.302.049	8,89	16.232.906	25.893.542	62,69	17.030.702	25.893.542	65,77	81,28
2014	370.450	34.008.175	1,09	34.008.175	3.022.870	8,89	20.575.082	34.008.175	60,50	22.144.614	34.008.175	65,12	81,26
2015	444.681	42.052.507	1,06	42.052.507	3.402.490	8,09	25.851.000	42.052.507	61,47	28.122.666	42.052.507	66,88	81,28
2016	541.966	48.476.955	1,12	48.476.955	3.912.064	8,07	28.412.441	48.476.955	58,61	31.901.763	48.476.955	65,81	80,24
2006	69.381	2.491.813	2,78	2.491.813	245.905	9,87	1.983.273	2.491.813	79,59	2.154.014	2.491.813	86,44	83,80
2007	84.979	3.690.029	2,30	3.690.029	533.780	14,47	2.854.852	3.690.029	77,37	2.998.108	3.690.029	81,25	66,51
2008	136.242	4.789.108	2,84	4.789.108	638.102	13,32	3.757.572	4.789.108	78,46	3.985.110	4.789.108	83,21	66,42
2009	105.279	6.414.914	1,64	6.414.914	710.666	11,08	4.685.994	6.414.914	73,05	5.464.645	6.414.914	85,19	66,16
2010	134.044	8.406.301	1,59	8.406.301	852.635	10,14	6.296.815	8.406.301	74,91	6.881.590	8.406.301	81,86	66,16
2011	160.155	10.460.885	1,53	10.460.885	1.004.251	9,60	7.264.810	10.460.885	69,45	8.044.747	10.460.885	76,90	66,16
2012	191.835	12.327.654	1,56	12.327.654	1.218.333	9,88	9.058.404	12.327.654	73,48	9.225.018	12.327.654	74,83	66,13
2013	241.409	17.216.553	1,40	17.216.553	1.497.268	8,70	11.987.580	17.216.553	69,63	12.526.212	17.216.553	72,76	66,10
2014	252.631	23.046.424	1,10	23.046.424	1.790.927	7,77	15.474.046	23.046.424	67,14	16.643.218	23.046.424	72,22	66,10
2015	302.863	29.561.999	1,02	29.561.999	2.103.914	7,12	18.557.965	29.561.999	62,78	20.346.178	29.561.999	68,83	66,10
2016	217.609	32.850.738	0,66	32.850.738	2.279.593	6,94	21.843.075	32.850.738	66,49	23.155.134	32.850.738	70,49	66,00
2006	139.808	4.122.636	3,39	4.122.636	434.055	10,53	3.190.549	4.122.636	77,39	3.512.725	4.122.636	85,21	0
2007	146.943	5.616.687	2,62	5.616.687	587.592	10,46	4.708.285	5.616.687	83,83	4.318.905	5.616.687	76,89	0
2008	160.633	7.104.156	2,26	7.104.156	1.001.456	14,10	5.632.207	7.104.156	79,28	5.312.548	7.104.156	74,78	64,68
2009	171.388	8.699.643	1,97	8.699.643	1.193.692	13,72	7.185.124	8.699.643	82,59	6.882.490	8.699.643	79,11	64,68
2010	205.529	10.691.860	1,92	10.691.860	1.406.096	13,15	7.999.620	10.691.860	74,82	8.397.896	10.691.860	78,54	64,68
2011	231.587	13.528.353	1,71	13.528.353	1.613.659	11,93	10.402.875	13.528.353	76,90	9.509.165	13.528.353	70,29	64,68
2012	283.573	17.616.504	1,61	17.616.504	2.125.162	12,06	13.067.769	17.616.504	74,18	11.429.536	17.616.504	64,88	66,27

2013	329.277	25.126.629	1,31	25.126.629	2.522.381	10,04	18.289.610	25.126.629	72,79	15.141.718	25.126.629	60,26	66,27
2014	334.228	33.494.790	1,00	33.494.790	3.153.847	9,42	24.291.963	33.494.790	72,52	19.112.760	33.494.790	57,06	67,03
2015	332.825	38.576.299	0,86	38.576.299	3.356.757	8,70	27.014.513	38.576.299	70,03	22.177.414	38.576.299	57,49	67,03
2016	369.075	38.807.717	0,95	38.807.717	3.663.014	9,44	25.599.230	38.807.717	65,96	21.064.781	38.807.717	54,28	67,03

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı,adı :ABOKOR, Aziza Hashi
 Uyuğu :Somali
 Doğumtarihiveyeri :1987, Berbera
 Medenihali :Bekar
 Telefon :0553 544 07 31
 E-mail :aziza.hashi.abokor@gazi.edu.tr,
 azizahashi@yahoo.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yükseklisans	Gazi Üniversitesi/ İşletme Bölümü	Devam ediyor
Lisans	Gollis Üniversitesi/ Yönetim Bilim ve Bilişim Teknoloji Bölümü	2011
Lise	26 Haziran Lisesi	2008

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2016-Halen	Sığınmacılar ve Göçmenler Dayanışma Derneği	Ofis Bürosu
2012-2013	Terre Solidali	Finans Asistanı
2010-2012	Hargeisa Water Agency	Ofis Bürosu

Yabancı Dil

İngilizce, Arapça, Türkçe.

Yayınlar

Impact of Foreign Shares to Profitability in Turkish Participation Banks.

Hobiler

Kitap okumak, Seyahat etmek.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

